

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

**d i v i
g a n i** veselīgas
sabiedriskās
attiecības

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Vispārīzglītojošā skolu sociālās ietekmes atkarību profilakses programma UNPLUGGED 12-14 gadus veciem skolēniem

Programmas adaptēšana un pilotēšana Latvijā 2021.-2023. gadā

Ziņojums

Rīga
2023

Ziņojuma izstrādāšana finansēta ESF darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 9.2.4. specifiskā atbalsta mērķa “Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem” 9.2.4.1. pasākuma “Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” (Identifikācijas Nr.9.2.4.1/16/I/001) ietvaros.

Darbs ir pārpublicējams daļēji vai pilnībā, norādot šādu atsauci:

Ķīvīte-Urtāne A., Kazāka Z., Zvirbule L., Lamstere J., Klempere-Sipjagina A., Bancāne R., Rijkure G., Džeriņa M., Zūle A., Lazare G., Laizāne L. (2023). Pētījuma ziņojums. Iepirkuma „Vispārizglītojošo skolu sociālās ietekmes profilakses programmas „Unplugged” 12 līdz 14 gadus veciem skolēniem, lai novērstu vai attālinātu atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanu adaptēšana un pilotēšana” ietvaros. ESF projekts „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” (identifikācijas Nr.9.2.4.1/16/I/001). Rīga: LR Veselības ministrija, SIA “Divi gani”.

© Anda Ķīvīte-Urtāne, Zane Kazāka, Laura Zvirbule, Jolanta Lamstere, Agita Klempere-Sipjagina, Ruta Bancāne, Gunta Rijkure, Megija Džeriņa, Amanda Zūle, Ginta Lazare, Laura Laizāne, 2023
© LR Veselības ministrija, SIA “Divi gani”, 2023

Saturs

1.	Vispārīga informācija	5
2.	Programma UNPLUGGED	5
2.1.	Programmas materiālu tulkošana un adaptēšana.....	6
2.2.	Programmas materiālu vizuālā pēcapstrāde un sagatavošana pilotēšanai	7
2.3.	Pedagogu atlase programmas pilotēšanai.....	9
2.4.	Pedagogu apmācīšana darbam ar programmas īstenošanu.....	11
2.4.1.	Apmācību kvalitātes un satura izvērtēšana.....	12
	Secinājumi	12
	Priekšlikumi.....	13
2.5.	Programmas rezultātu izvērtēšanas instrumentārija izstrādāšana un aprobēšana	13
2.5.1.	Pētījuma instrumentārija novērtējums un ieteikumi nākotnei	14
2.6.	Programmas pilotēšana vispārziņlītojošās izglītības iestādēs	15
2.6.1.	Materiāltechniskais nodrošinājums	15
2.6.2.	Programmas pilotēšanas norise	16
	Secinājumi	17
	Priekšlikumi.....	18
2.6.3.	Vecāku darbnīcu īstenošana	18
	Secinājumi	19
	Priekšlikumi.....	19
2.6.4.	Methodiskais atbalsts un konsultatīvās nodarbības pedagogiem.....	19
2.7.	Programmas methodisko materiālu koriģēšana	20
	Priekšlikumi.....	20
3.	Programmas rezultātu izvērtēšana	21
3.1.	Pētījuma dizains.....	21
3.2.	Pētījuma instrumentārija aprobācijas kārtība.....	24
3.2.	Pētījuma datu ieguve	24
3.3.	Pētījuma datu apstrāde.....	25
4.	Pētījuma rezultātu analizēšana	26
4.1.	Sociāli demogrāfiskais raksturojums.....	26

4.2. Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi skolēnu vidū.....	28
4.2.1. Tabakas cigarešu smēķēšana.....	28
4.2.2. Alkohola lietošana	32
4.2.3. Nelegālo atkarību izraisošo vielu lietošana un informētība par tām	36
4.2.4. Attieksmes un zināšanas par atkarību izraisošām vielām	42
4.2.5. Situācija ģimenē un apkārtējo lokā	48
4.2.6. Viedoklis par sevi	59
Secinājumi	66
Pētījuma rezultātu interpretācijas ierobežojumi.....	67
5. Pedagogu atsauksmes par programmu	68
1.pielikums – aptaujas anketa.....	71
2.pielikums – anonīmā koda ģenerēšanas veidlapa	83
3.pielikums – informētās piekrišanas forma par dalību pētījumā eksperimenta un kontroles grupas dalībnieku vecākiem vai aizbildņiem.....	84

1. Vispārīga informācija

Vispārizglītojošās skolu sociālās ietekmes atkarību profilakses programmas UNPLUGGED adaptēšana un pilotēšana Latvijā nodrošināta laika posmā no 2021. līdz 2023. gadam pēc Latvijas Republikas Veselības ministrijas pasūtījuma.

Programmas metodisko materiālu tulkošanu, valodas adaptēšanu un pilotēšanu Latvijā nodrošināja uzņēmums SIA „Divi gani” ESF projekta „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” (Identifikācijas Nr.9.2.4.1/16/I/001) ietvaros.

Ziņojumā ir aprakstīta programmas pilotēšanas gaita un rezultāti. Pirmajā ziņojuma daļā aprakstīts programmas īstenošanas process, bet otrajā daļā – programmas pilotēšanas rezultātu analīze.

2. Programma UNPLUGGED

Sociālās ietekmes profilakses programmas skolās, kas apvieno skolēnu izglītošanu par atkarību izraisošām vielām ar dzīves prasmju attīstīšanu efektīvi tiek īstenotas daudzās valstīs, ilgtermiņā samazinot ne tikai atkarības izraisošo vielu lietošanu skolēnu vidū, bet arī stiprinot vecāku un skolas iesaisti atkarības profilakses nodrošināšanā.

Programma UNPLUGGED ir izstrādāta *Eiropas Komisijas Sabiedrības veselības programmas* (Granti: Nr. SPC 2002376 un Nr. SPC 2005312) ietvarā, projekta EU-DAP¹ īstenošanas laikā. Tā tika izstrādāta, ieviesta un novērtēta pētījumā septiņās Eiropas valstīs: Beļģijā, Vācijā, Spānijā, Grieķijā, Itālijā, Austrijā un Zviedrijā. Programmas īstenošanas mērķis – novērst vai attālināt vecumu, kad jaunieši uzsāk atkarību izraisošo vielu lietošanu. Programma paredz 12 izglītojošas nodarbības 12-14 gadus veciem izglītojamajiem, īstenošanai reizi nedēļā viena mācību gada laikā. Nodarbību temati ir šādi:

1. Ievads par “Unplugged” – ievads par programmu, nodarbību norises noteikumi, zināšanu pārskatīšana par atkarību izraisošām vielām;
2. Būt vai nebūt grupā – grupas ietekmes un grupas gaidu noskaidrošana;
3. Alkohols, risks un aizsardzība – informācija par dažādiem atkarību izraisošo vielu lietošanu ietekmējošiem faktoriem;
4. Kam tu tici? Un vai tas pamatojas faktos – informācijas kritiskā vērtējuma veicināšana, pārdomas par atšķirībām starp pašu viedokli un faktiskajiem datiem, normu koriģēšana;
5. Smēķēšana: esi informēts (-a) – informācija par smēķēšanas sekām, paredzamo un reālo sekū diferenciāciju un īstermiņa un ilgtermiņa sekām;
6. Izpaušies! – adekvāta emociju paušana, nošķirot verbālo un neverbālo saziņu;
7. Uzdrīksties, iestājies! – pārliecinātības un cieņas pret citiem veicināšana;
8. Ballīšu karalis vai karaliene – pozitīvo īpašību atpazīšana un novērtēšana, pozitīvu atgriezenisko saikņu pieņemšana, praktizēšana un pārdomas par saziņu ar citiem;
9. Narkotikas: esi informēts (-a) – informācija par atkarību izraisošo vielu lietošanas pozitīvo un negatīvo ietekmi;
10. Paņēmieni, kā tikt galā – negatīvo sajūtu paušana, vājo īpašību pārvarēšana;

¹ <https://www.eudap.net/>

11. Problēmu risināšana un lēmumu pieņemšana – strukturēta problēmu risināšana, radošās domāšanas un paškontroles veicināšana;
12. Mērķu noteikšana – ilgtermiņa un īstermiņa mērķu noteikšana, atgriezeniskā saite par programmu un programmas ietvaros īstenoto².

Programma UNPLUGGED ir universālā atkarību profilakses programma, kuras pamatā ir darbs ar visiem mērķa grupas skolēniem. Skolu priekšrocība ir tā, ka profilakses intervences var īstenot visiem bērniem (universāla populācija). Universālās intervences skolās var nākt par labu visiem bērniem, jo ikviens kaut nedaudz ir pakļauts riskam uzsākt atkarību izraisošo vielu lietošanu.

Līdz ar profilakses programmas adaptēšanu un pilotēšanu, kas citās Eiropas valstīs jau tikusi ieviesta ar labiem rezultātiem, tiek sniegta iespēja Latvijā uzsākt darbu pie pierādījumiem balstītas efektīvas atkarības profilakses īstenošanas vienā no būtiskākajām riska un aizsargājošo faktoru ietekmes vidēm – skolā.

2.1. Programmas materiālu tulkošana un adaptēšana

Tika nodrošināta šādu programmas metodisko un palīgmateriālu tulkošana latviešu valodā:

1. skolotāja rokasgrāmata (“Teacher's Handbook”);
2. skolēnu darba burtnīca (“Student's Workbook”);
3. vecāku rokasgrāmata (“Parent's Workbook” - vadlīnijas vecāju darbnīcu vadīšanai);
4. viktorīnas kartītes skolēniem („Cards”)

Tika nodrošināta šādu programmas rezultātu izvērtēšanas instrumentu tulkošana:

5. pētījuma aptaujas anketa („Study Questionnaire”);
 6. anonīma identifikācijas koda ģenerēšanas instrukcija rezultātu izvērtēšanas pētījuma veikšanai („Anonymous code self generation sheet”);
- u.c.

Pirms tika uzsākta programmas pilotēšana Latvijā, tika veikta visu tulkoto materiālu valodas un satura pirmreizējā adaptācija, lai nodrošinātu lasītājam viegli uztveramu, saprotamu un literāri labskanīgu latviešu valodas tekstu, kā arī atbilstošas un saprotamas terminoloģijas izmantošanu, pielāgojot to latviešu valodā izmantotajai terminoloģijai.

Lai nepārkāptu programmas autortiesību nosacījumus, programmas metodisko materiālu adaptācija tika veikta tādā apjomā, lai varētu veikt programmas pielāgošanu atbilstoši nacionālām vajadzībām, kā arī kultūras un izglītības sistēmas raksturojošām īpašībām.

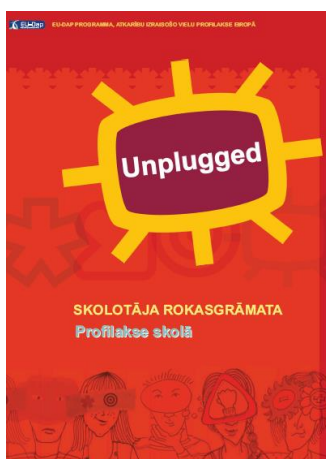
² UNPLUGGED Skolotāja rokasgrāmata. EU-DAP programma, atkarību izraisošo vielu profilakse Eiropā. 2007, Turīna: EU-DAP pētījums. 6.-12.lpp.

2.2. Programmas materiālu vizuālā pēcapstrāde un sagatavošana pilotēšanai

Pilotēšanas uzsākšanai tika nodrošināta programmas pilotēšanai izmantoto materiālu maketu sagatavošana un iešūšana vai iespiešana:

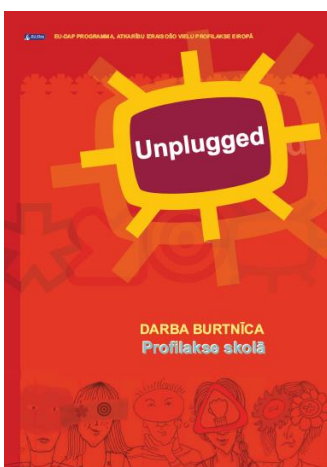
- **skolotāja rokasgrāmata:** (vākam – A4 formāta augstākās kvalitātes divkārši krītots celulozes papīrs (piemēram, *Tom& Otto Silk* vai līdzvērtīgs analogs); druka 4+0; blīvums ≥ 300 g/m²; iekšlapām – A4 formāta ofsetpapīrs (piemēram, *Multioffset* vai līdzvērtīgs analogs) 90 g/ m², druka 4+4, pēcapstrāde – spirāle) (skat. attēlu Nr. 1);

Attēls Nr. 1. Skolotāja rokasgrāmata

- **skolēnu darba burtnīca:** (vākam – A4 formāta augstākās kvalitātes divkārši krītots celulozes papīrs (piemēram, *Tom& Otto Silk* vai līdzvērtīgs analogs); druka 4+0; blīvums ≥ 300 g/m²; iekšlapām – ofsetpapīrs (piemēram, *Multioffset* vai līdzvērtīgu analogu, nodrošinot piezīmju veikšanas iespējas) 90 g/ m², druka 4+4, pēcapstrāde – skavots); (skat. attēlu Nr. 2);

Attēls Nr. 2. Skolēna burtnīca

47 viktorīnas kartīšu komplekts skolēniem (izmērs 80 x 105 mm, druka 4+4, kartons 255g/m² (piemēram, *Carta Elega* vai līdzvērtīgs analogs) (skat. attēlu Nr. 3);

Attēls Nr. 3. Viktorīnas kartīšu komplekts skolēniem

- **skolēnu aptaujas anketa** programmas rezultātu izvērtēšanai (A4 formāta ofsetpapīrs (piemēram, Multioffset vai līdzvērtīgs analogs) 80 g/ m², druka 4+4) (skat. attēlu Nr. 4);

Attēls Nr. 4. Pētījuma aptaujas anketa

Programmas izvērtēšanas anketa

1. Tu esi... skolotājs skolotāja

2. Kāpēc tu izvēlējies piedalīties šajā programā? Jauninācija Interese Atbalsts Citas

3. Kā tu vērtē programmas saturu? Labi Vidēji Slikti Neatbilstoši

4. Vai tev ir izdevies ieviest programmas saturu? Jā Nē Daļēji Neatbilstoši

- **anonīma identifikācijas koda ģenerēšanas instrukcija** (A4 formāta ofsetpapīrs (piemēram, Multioffset vai līdzvērtīgs analogs) 80 g/ m², druka 4+0) (skat. attēlu Nr. 5);

Attēls Nr. 5. Anonīma identifikācijas koda ģenerēšanas veidlapa

ANONĪMA IDENTIFIKĀCIJAS KODA ĢENERĒŠANAS INSTRUKCIJA

1. Izvēlies krāsu katam ciparam (0-9) un simbolam (*).

2. Ievieš krāsas katam ciparam un simbolam.

3. Ģenerē koda simbolus.

4. Ģenerē koda simbolus.

5. Ģenerē koda simbolus.

6. Ģenerē koda simbolus.

7. Ģenerē koda simbolus.

8. Ģenerē koda simbolus.

9. Ģenerē koda simbolus.

10. Ģenerē koda simbolus.

11. Ģenerē koda simbolus.

12. Ģenerē koda simbolus.

13. Ģenerē koda simbolus.

14. Ģenerē koda simbolus.

15. Ģenerē koda simbolus.

16. Ģenerē koda simbolus.

17. Ģenerē koda simbolus.

18. Ģenerē koda simbolus.

19. Ģenerē koda simbolus.

20. Ģenerē koda simbolus.

21. Ģenerē koda simbolus.

22. Ģenerē koda simbolus.

23. Ģenerē koda simbolus.

24. Ģenerē koda simbolus.

25. Ģenerē koda simbolus.

26. Ģenerē koda simbolus.

27. Ģenerē koda simbolus.

28. Ģenerē koda simbolus.

29. Ģenerē koda simbolus.

30. Ģenerē koda simbolus.

31. Ģenerē koda simbolus.

32. Ģenerē koda simbolus.

33. Ģenerē koda simbolus.

34. Ģenerē koda simbolus.

35. Ģenerē koda simbolus.

36. Ģenerē koda simbolus.

37. Ģenerē koda simbolus.

38. Ģenerē koda simbolus.

39. Ģenerē koda simbolus.

40. Ģenerē koda simbolus.

41. Ģenerē koda simbolus.

42. Ģenerē koda simbolus.

43. Ģenerē koda simbolus.

44. Ģenerē koda simbolus.

45. Ģenerē koda simbolus.

46. Ģenerē koda simbolus.

47. Ģenerē koda simbolus.

48. Ģenerē koda simbolus.

49. Ģenerē koda simbolus.

50. Ģenerē koda simbolus.

51. Ģenerē koda simbolus.

52. Ģenerē koda simbolus.

53. Ģenerē koda simbolus.

54. Ģenerē koda simbolus.

55. Ģenerē koda simbolus.

56. Ģenerē koda simbolus.

57. Ģenerē koda simbolus.

58. Ģenerē koda simbolus.

59. Ģenerē koda simbolus.

60. Ģenerē koda simbolus.

61. Ģenerē koda simbolus.

62. Ģenerē koda simbolus.

63. Ģenerē koda simbolus.

64. Ģenerē koda simbolus.

65. Ģenerē koda simbolus.

66. Ģenerē koda simbolus.

67. Ģenerē koda simbolus.

68. Ģenerē koda simbolus.

69. Ģenerē koda simbolus.

70. Ģenerē koda simbolus.

71. Ģenerē koda simbolus.

72. Ģenerē koda simbolus.

73. Ģenerē koda simbolus.

74. Ģenerē koda simbolus.

75. Ģenerē koda simbolus.

76. Ģenerē koda simbolus.

77. Ģenerē koda simbolus.

78. Ģenerē koda simbolus.

79. Ģenerē koda simbolus.

80. Ģenerē koda simbolus.

81. Ģenerē koda simbolus.

82. Ģenerē koda simbolus.

83. Ģenerē koda simbolus.

84. Ģenerē koda simbolus.

85. Ģenerē koda simbolus.

86. Ģenerē koda simbolus.

87. Ģenerē koda simbolus.

88. Ģenerē koda simbolus.

89. Ģenerē koda simbolus.

90. Ģenerē koda simbolus.

91. Ģenerē koda simbolus.

92. Ģenerē koda simbolus.

93. Ģenerē koda simbolus.

94. Ģenerē koda simbolus.

95. Ģenerē koda simbolus.

96. Ģenerē koda simbolus.

97. Ģenerē koda simbolus.

98. Ģenerē koda simbolus.

99. Ģenerē koda simbolus.

100. Ģenerē koda simbolus.

- **vecāku rokasgrāmata** (A4 formāta biroja papīrs 80 g/ m², druka 4+4), pēcapstrāde – spirāle, vāki – priekšējais vāks plastikāts, aizmugurējais vāks kartons) (skat. attēlu Nr. 6).

Attēls Nr. 6. Vecāku rokasgrāmata

Programmas pilotēšanai Latvijā no jauna tika izveidota puzzle ar programmas 12 nodarbību nosaukumiem (skat. attēlu Nr.7), kas darbam klasēs tika izgatavota no 3mm biezas PVH loksnes (skat. attēlu Nr.8). Puzzle izmērs - 600 x 450 mm. Puzzle tika izdalīta pedagogiem darbam klasēs.

Attēls Nr. 7 un attēls Nr. 8. Puzzle ar nodarbību nosaukumiem

2.3. Pedagogu atlasē programmas pilotēšanai

Dalībai programmas pilotēšanā Latvijā tika atlasītas 20 skolas, kurās:

- izglītības process notiek latviešu valodā;
- īsteno vispārējās izglītības standartu;
- mācības īsteno klātienē;
- ir vismaz divas pētījuma mērķa grupai atbilstošas paralēlklases;

- katrā mērķa grupas klasē ir vismaz 10 izglītojamie;
- programmas pilotēšanas laikā un laika periodā, kad tiek veikts programmas rezultātu izvērtējuma pētījums nedrīkst būt iesaistīta citās līdzīgas atkarību profilakses intervencēs, kas ir vērstas uz mērķa grupu;
- sniedz apliecinājumu/piekrišanu nodrošināt programmas UNPLUGGED pilotēšanu un rezultātu izvērtēšanu;
- skolēnu vecāki (vai aizbildņi) snieguši informētu piekrišanu skolēna dalībai programmā un programmas izvērtēšanas nolūkā veiktajā pētījumā.

Plašāks skolu, pedagogu (un skolēnu) atlases gaitas apraksts ir pieejams šī ziņojuma 3. punktā.

Skolu saraksts, kas piedalījās programmas pilotēšanā (skat. tabulu Nr.1).

No katras vispārizglītojošās iestādes tika saņemts rakstisks apliecinājums ar piekrišanu dalībai programmas pilotēšanā un rezultātu izvērtēšanā, kā arī par tās atbilstību norādītajiem kritērijiem.

Lai nodrošinātu motivētāko pedagogu atlasī un motivācijas veicināšanu programmas pilotēšanas nodrošināšanas ietvarā tika izstrādāta pedagogu motivācijas sistēma pedagogu atlasei. Katra pedagoga individuālā motivācija dalībai programmas pilotēšanā tika izvērtēta komunikācijas gaitā, un kā motivāciju veicinošs faktors tika piedāvāta dāvanu karte.

Tabula Nr.1. Skolu saraksts, kuras piedalījās programmas pilotēšanā

Nr.p.k.	Skolas nosaukums	Strāta
1	Daugavpils 12. vidusskola	Latgale/pilsēta
2	Inčukalna pamatskola	Rīga, Pierīga/lauki
3	Rīgas 31.vidusskola	Rīga, Pierīga/pilsēta
4	Jēkabpils 2. vidusskola	Zemgale/pilsēta
5	Kandavas reģionālā pamatskola	Rīga, Pierīga, pils.
6	Valmieras sākumskola	Vidzeme/pilsēta
7	V. Plūdoņa Kuldīgas vidusskola	Kurzeme/pilsēta
8	Gulbenes novada vidusskola	Vidzeme/pilsēta
9	Maltas vidusskola	Latgale/lauki
10	Dobeles valsts ģimnāzija	Zemgale/pilsēta
11	Ludzas pilsētas vidusskola	Latgale/pilsēta
12	Kocēnu pamatskola	Vidzeme/lauki

13	Ādažu vidusskola	Rīga, Pierīga/lauki
14	Pilsrundāles vidusskola	Zemgale/lauki
15	Viļānu vidusskola	Latgale/pilsēta
16	Kuldīgas 2.vidusskola	Kurzeme/pilsēta
17	Vecumnieku vidusskola	Zemgale/lauki
18	Suntažu vidusskola	Rīga, Pierīga/lauki
19	Saulkrastu novada vidusskola	Rīga, Pierīga/lauki
20	Talsu 2. vidusskola	Kurzeme/pilsēta

2.4. Pedagogu apmācīšana darbam ar programmas īstenošanu

Pedagogu sagatavošanai darbā ar programmas UNPLUGGED īstenošanu tika izstrādāta apmācību programma. Apmācību ilgums bija 16 (sešpadsmit) astronomiskās stundas, un apmācības tika īstenotas divās, viena otrai sekojošās dienās. Apmācību norises laiks un vieta tika noteikta ņemot vērā apmācāmo pedagogu darba grafiku (mācību gada grafiku). Apmācībās piedalījās visi 20 programmas pilotēšanai atlasītie pedagogi. Pedagogu apmācības norisinājās 2021. gada 7.-8. decembrī.

Tika izstrādātas apmācību vadlīnijas, kurās ietilpst apmācību programma, apmācību novērtēšanas anketa, rekomendācijas pedagogiem programmas īstenošanai.

Apmācību nodrošināšanai tika sagatavoti informatīvie un mācību materiāli.

Pedagogu apmācību saturā tika iekļauta informācija par:

- programmas teorētisko pamatojumu;
- pedagoga lomu grupas dinamikas veidošanā;
- atkarību izraisošo vielu lietošanu;
- administratīviem un praktiskiem programmas pilotēšanas jautājumiem (tai skaitā veicamajiem uzdevumiem efektivitātes novērtēšanā);
- praktisko darbu ar skolotāja rokasgrāmatu, sagatavošanās nodarbību vadīšanai.

Apmācību saturā tika integrēta vienas paraugnodarbības īstenošana, lai stiprinātu pedagogu prasmes grupas dinamikas veidošanā, vadīšanā un uzturēšanā.

Apmācību satura, vizuālajos materiālos u. c. izstrādē tika ņemti vērā tulkotie un adaptētie materiāli un citi programmas starptautiskajā tīmekļa vietnē publicētie resursi un norādes.

Pedagogiem tika segtas transporta izmaksas nokļūšanai uz un no apmācībām saskaņā ar spēkā esošajām sabiedriskā transporta izmaksām. Tika nodrošinātas bezmaksas nakšņošanas iespējas un ēdināšana. Kvalitatīvai klātienes apmācību īstenošanai pedagogiem tika nodrošināti visi nepieciešamie mācību materiāli, kancelejas piederumi, tehnoloģiskie risinājumi u.c.

2.4.1. Apmācību kvalitātes un satura izvērtēšana

Apmācību kvalitātes un satura kontroles nolūkā tika nodrošināta apmācību satura un kvalitātes izvērtēšana, izstrādājot aptaujas anketu un veicot apmācīto dalībnieku aptaujāšanu. Apmācību satura un kvalitātes novērtēšanas formas izstrādāšanā tika ņemtas vērā programmas izvērtēšanas norādes.

Dalībnieki novērtēja apmācību satura kvalitāti, formas piemērotību un apmācītāju kompetenci. Iegūtos rezultātus skat. tabulā Nr.2.

Tabula Nr. 2. Pedagogu apmācību novērtējums

Pedagogu apmācību novērtējuma anketa	Ļoti apmierināts	Apmierināts	Normāli	Vidēji	Neapmierināts	Pavisam neapmierināts
Attiecībā uz apmācību organizēšanas kārtību, jūtos...	17	3	0	0	0	0
Attiecībā uz sniegto informāciju par programmas teorētisko pamatu, jūtos...	11	7	2	0	0	0
Attiecībā uz sniegto praktisko informāciju par programmas īstenošanu, jūtos...	12	7	1	0	0	0
Attiecībā uz pasniedzēju darbu, jūtos...	14	6	0	0	0	0
Attiecībā uz darba atmosfēru, jūtos...	17	3	0	0	0	0
Attiecībā uz manis paša ieguldījumu seminārā, jūtos...	11	8	1	0	0	0
Attiecībā uz manis kā pedagoga atbilstību darbam UNPLUGGED programmā, jūtos...	8	13	1	0	0	0
Attiecībā uz manis kā pedagoga atbilstību darbam skolā kopumā, jūtos...	13	7	0	0	0	0

Saskaņā ar informāciju, kas apkopota tabulā, redzams, ka attiecībā uz apmācību organizēšanas kārtību 17 pedagogi jūtas ļoti apmierināti ar apmācību organizēšanas kārtību, 3 gadījumos – apmierināti. Attiecībā uz sniegto informāciju par teorētisko pamatu, 11 pedagogi jūtas ļoti apmierināti, 7 jūtas apmierināti, un 2 – jūtas normāli. Attiecībā uz sniegto informāciju par praktisko informāciju, 12 pedagogi jūtas ļoti apmierināti, 7 jūtas apmierināti, un 1 – jūtas normāli. Attiecībā uz pasniedzēju darbu 16 pedagogi jūtas ļoti apmierināti, 4 – jūtas apmierināti. Attiecībā uz darba atmosfēru 17 pedagogi jūtas ļoti apmierināti, 3 – jūtas apmierināti. Attiecībā uz pedagoga paša atbilstību darbam programmā, 8 pedagogi jūtas ļoti apmierināti, 13 pedagogi jūtas apmierināti, un 1 – jūtas normāli. Attiecībā uz pedagoga paša atbilstību darbam skolā 13 pedagogi jūtas ļoti apmierināti, un 7 – jūtas apmierināti.

Secinājumi

- Tā kā Latvijā programma UNPLUGGED tika īstenota pirmoreiz, pedagogu apmācību vadītājiem sagatavoties to vadīšanai tikai no pieejamajiem drukātajiem un digitālajiem resursiem bija sarežģīti.
- Apmācību īstenošana klātienē formātā ir nozīmīgs priekšnosacījums, lai pedagogi veiksmīgi sagatavotos nodarbību vadīšanai klasēs. Ļoti liela nozīme ir nodarbībās iekļauto aktivitāšu izmēģināšanai “skolēna ādā” – tas būtiski palielina pedagogu prasmes un spējas šīs aktivitātes īstenot klasē ar skolēniem.
- Programmas pilotēšanas laikā daļa no apmācītajiem pedagogiem pirmo programmas nodarbību ziemas skolēnu brīvlaika dēļ īstenoja tikai vairākas nedēļas pēc apmācību norises. Ir secināms, ka apmācību norise ir jāplāno laikā, kad pedagogi programmas īstenošanu var uzsākt nekavējoties pēc apmācību pabeigšanu, kamēr apgūtais par programmu ir labā atmiņā.
- Ļoti liela nozīme ir pedagogu apmācību kvalitātei – komunikācijai, attieksmei, telpām, ēdieniem u.c. organizatoriskajiem elementiem. Atbilstošs atbalsts un

gaisotne apmācību laikā ir būtisks faktors turpmākajām pedagogu sekmēm un motivācijai šo programmu pilnā apjomā īstenot klasēs.

Priekšlikumi

- Pedagogu apmācību īstenošanā Latvijā piesaistīt programmas UNPLUGGED strptautisko koordinācijas tīklu un tās ietvarā pieejamos resursus.

2.5. Programmas rezultātu izvērtēšanas instrumentārija izstrādāšana un aprobēšana

Programmas pilotēšanas procesa uzraudzības un rezultātu izvērtēšanai tika izmantoti šādi instrumenti, kas tika tulkoti un/vai aprobēti latviešu valodā vai izstrādāti pilotēšanas vajadzībām Latvijā:

- skolēnu aptaujas anketa;
- individuālā anonīmā koda ģenerēšanas veidlapa;
- vecāku/aizbildņu informētās piekrišanas forma par bērna iesaistīšanos pētījumā;
- vecāku/aizbildņu informētās piekrišanas forma par bērna iesaistīšanos programmas pilotēšanā;
- aptaujā piedalījušos skolēnu saraksts;
- ziņojuma veidlapa par izstāšanos no pētījuma;
- ziņojuma veidlapas par programmas 12 nodarbību īstenošanas gaitu-monitoringa formas.

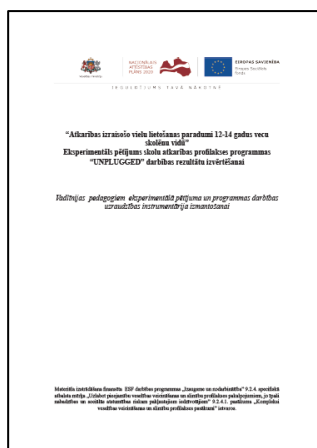
Programmas rezultātu izvērtēšanas pētījumā tika izmantota EU-DAP projekta ietvaros izstrādātā un aprobētā aptaujas anketa un individuālā anonīmā koda ģenerēšanas veidlapas. Minētie instrumenti tika tulkoti no angļu valodas uz latviešu valodu.

Tulkoto instrumentu saturs tika aprobēts sešās fokusgrupu diskusijās ar mērķi noskaidrot instrumentu uztveri un saprotamību, lai nepieciešamības gadījumā veiktu instrumentos formulēto jautājumu korekcijas vai izmaiņas to uzbūvē. Kopumā aprobācijā piedalījās 27 zēni un 38 meitenes, kopā 65 skolēni no divām skolām, kuras nepiedalījās programmas pilotēšanā. Sīkāka informācija par instrumentu aprobācijas gaitu norādīta ziņojuma 3.1. apakšpunktā.

Aprobācijas laikā netika konstatētas nepieciešamība pēc būtisku saturisko izmaiņu veikšanu tulkotajā pētījuma instrumentārijā, tika veiktas atsevišķas izmaiņas vairāku skolēnu aptaujas anketas jautājumu formulējumā un izmaiņas individuālā anonīmā koda ģenerēšanas veidlapas maketā, kas tika izmantots, lai varētu nodrošināt pētījuma dalībnieku identificēšanu anonīmā veidā divos pētījuma datu ievākšanas posmos.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu programmas procesa uzraudzības un pētījuma instrumentārija izmantošanu, tika izstrādātas pētījuma vadlīnijas izmantošanai pedagogiem, kurās iekļautas norādes par programmas pilotēšanas procesa un pētījuma instrumentārija izmantošanu. Pētījuma vadlīnijas tika izveidotas brošūras veidā un izdalītas pedagogiem darbam (skat. attēlu Nr. 10).

Attēls Nr. 10. Vadlīnijas pētījuma instrumentārija izmantošanai

Pirms skolās tika uzsākta datu iegūšana programmas rezultātu izvērtēšanai, tika nodrošināta pedagogu instruktāža. Daļa pētījuma veikšanai atlasīto izglītības iestāžu klašu pedagogi instruktāžā piedalījās attālināti, savukārt pedagogi, kuri nodrošināja programmas pilotēšanu, instruktāžā piedalījās klātienē – pedagogu apmācību laikā. Tā kā pētījuma ietvarā bija paredzēta skolēnu aptaujāšana divas reizes, pirms otrreizējās anketu aizpildīšanas atkārtotā instruktāža pedagogiem tika veikta attālināti.

Lai nodrošinātu pareizu pētījuma instrumentārija aizpildīšanu, programmas pilotēšanas laikā tika nodrošināts viens aptaujas koordinators, kas vajadzības gadījumā attālināti konsultēja pedagogus par aptaujas norisi, aptaujas instrumentāriju u.c. saistītiem jautājumiem. Nepieciešamības gadījumā, lai atbildētu uz sarežģītākiem jautājumiem, kas pedagogiem radās, koordinators pirms atbildes sniegšanas konsultējās ar pētījuma vadītāju. Pedagogi jautājumus uzdeva un atbildes saņēma gan rakstiski, gan telefoniski. Lielākā jautājumu daļa tika uzdots jau apmācību laikā. Jautājumi, kas radās pēc apmācībām, pārsvarā bija precizējoši – lai vēlreiz pārliecinātos, ka instrukcijas ir saprastas pareizi. Kopā par aptaujas anketas aizpildīšanu pēc apmācībām tika uzdoti apmēram 10-15 jautājumi.

2.5.1. Pētījuma instrumentārija piemērotība programmas darbības uzraudzības un rezultātu novērtēšanas nodrošināšanai

Saskaņā ar secinājumiem, kas gūti instrumentārija izmantošanas laikā, zemāk sniegts novērtējums par katru instrumentu:

- skolēnu aptaujas anketa – anketas ir garas, un bērniem ar vājāku lasītprasmi ilgi aizpildāmas. Izvērtējama ir anketu pielāgošana aizpildīšanai elektroniskā formātā;
- individuālā anonīmā koda ģenerēšanas veidlapa – kods, lai arī veidots no rakstu zīmēm, kas ir balstītas faktos un tika aprobēts pirms pētījuma veikšanas, bērniem radīja neprognozētu izaicinājumu to korekti (jeb abas reizes vienādi) aizpildīt divas reizes – pirms un pēc intervences īstenošanas. Rekomendējams nākotnē izmantot vienkāršotāku anonīmo koda veidošanas algoritmu vai palielināt pētījuma izlasi vismaz par 30%, sagaidot, ka trešā daļa no iegūtajām anketām nebūs iespējams salīdzināt dažādu faktoru ietekmes rezultātā, tai skaitā arī nekorekti aizpildītu individuālā anonīmā koda ģenerēšanas veidlapas rezultātā;

- vecāku/aizbildņu informētās piekrišanas forma par bērna iesaistīšanos pētījumā – atgriezeniskā saite no vecākiem nav saņemta;
- vecāku/aizbildņu informētās piekrišanas forma par bērna iesaistīšanos programmas pilotēšanā – atgriezeniskā saite no vecākiem nav saņemta;
- aptaujā piedalījušos skolēnu saraksts – nepieciešams uz veidlapas uzdrukāt skaidrojumu, kuros gadījumos jāatzīmē krustiņš stabiņā “neatbilst kritērijiem” (par šo ailīti tika saņemts visvairāk jautājumu). Ja pētījumam tas ir nozīmīgi, paredzēt blakus vietu, kur ierakstīt iemeslu. Ņemot vērā, ka starp pirmo un otro anketas aizpildīšanas reizi ir ilgs laiks, ir ieteicams sarakstu pēc pirmās aizpildīšanas reizes nodublēt – vienu eksemplāru glabāt pie pētniekiem, otru – pie pedagogiem;
- ziņojuma veidlapa par izstāšanos no pētījuma – nav saņemta atgriezeniskā saite, jo nebija nepieciešamība izmantot nevienā skolā;
- ziņojuma veidlapas par programmas 12 nodarbību īstenošanas gaitu - monitoringa formas – pedagogi nereti formas aizpildīja nepilnīgi, bija nepieciešams atkārtoti aicināt aizpildīt tukšās vietas. Monitoringa formas iespējams jāperdz aizpildīšanai elektroniskā formātā, kas atvieglotu datu apkopošanu, paredzot vairāk vietas komentāru sniegšanai.

2.6. Programmas pilotēšana vispārīgltītojošās izglītības iestādēs

Pēc pedagogu apmācībām notika programmas pilotēšana iepriekš atlasītajās vispārīgltītojošajās iestādēs iepriekš atlasītajai mērķauditorijai - 12-14 gadus veciem skolniekiem. Programmas vadīšanu nodrošināja tie pedagogi, kas piedalījās pedagogu apmācībās, patstāvīgi. Programmas pilotēšanā nepiedalījās tie skolēni, kuru vecāki vai aizbildņi piedalīties programmā neļāva. Kopā tika saņemti 9 vecāku atteikumi – 8 kontroles grupā, 1 – eksperimenta grupā. Kontroles grupas dalībnieki nepildīja pētījuma anketas. Eksperimenta grupas dalībnieki nepildīja pētījuma anketas un nepiedalījās programmas nodarbībās (tikmēr uzturējās skolas lasītavā, pildot darbus, kurus bija iekavējis citos mācību priekšmetos, vai gāja uz sporta nodarbībām).

Programmas rezultātu izvērtēšanas pētījuma vajadzībām pedagogi pirms programmas pilotēšanas uzsākšanas īstenoja pirmreizējo skolēnu aptaujāšanu (2021. gada decembrī), bet otrreizējā aptaujāšana tika veikta visās skolās 2022. gada septembrī-oktobrī, ne mazāk kā trīs mēnešu laikā pēc programmas nodarbību noslēguma.

2.6.1. Materiāltehniskais nodrošinājums

Pedagogiem programmas pilotēšanai tika nodrošināti visi nepieciešamie materiāli darbam klasē ar skolēniem:

- mācību materiāli (grāmatas, kartītes, burtnīcas, puzzle, izdrukātas lapas darbam klasē);
- kancelejas piederumi (zīmēšanas albumi A3 un A4, līmlenta, līmlapiņas, montāžas kvadrātiņi, līmes zīmulis, marķieri, šķēres);
- programmas uzraudzībai un pētījuma īstenošanai nepieciešamie dokumenti un materiāli (klipši, individuālā koda veidošanas instrukcijas, anketas, monitoringa veidlapas u.c.).

2.6.2. Programmas pilotēšanas norise

Programmas pilotēšana norisinājās laika posmā no 2021. gada decembra līdz 2022. gada maijam. Pilotēšanas gaitu ietekmēja vairāki faktori – Covid-19 pandēmija un Ukrainas kara izraisītā krīze. Tā rezultātā programmas nodarbību īstenošana skolās nenotika vienmērīgi un pēc paredzētā grafika. Atsevišķas nodarbības notika attālināti, kā arī nodarbību norisē bija vērojamas pauzes, tās daļā skolu nenotika ar noteikto regularitāti – vienu reizi nedēļā.

Kā redzams Tabulā Nr. 3, četras no 20 skolām īstenoja saturu 100% apjomā, zemākais satura aptveres īpatsvars bija 63% apjomā, vidējais satura aptveres īpatsvars – 89 % no visa programmā paredzētā satura apjoma. Attālināti vai daļēji attālināti nodarbības īstenoja sešas skolas. Šajās skolās attālinātā formātā tika īstenotas no 1 līdz 3 nodarbībām. No visām attālinātā formātā īstenotām nodarbībām 4 notika pilnībā attālinātā formātā, 7 nodarbības – daļēji attālināti, kad daļa skolēnu nodarbībā piedalījās klātienē, daļa attālināti.

Tabula Nr. 3. Programmas satura īstenošana skolās (procentuāli)

Skola Nr.p.k.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Nenotikušo aktivitāšu apjoms (%)	0	13	21	0	8	38	0	14	0	8	19	35	8	13	4	6	13	6	2	10	
Notikušo aktivitāšu apjoms (%)	100	88	79	100	92	63	100	86	100	92	81	65	92	88	96	94	88	94	98	90	
Zemākais notikušo aktivitāšu apjoms (%)																				63	
Augstākais notikušo aktivitāšu apjoms (%)																					100
Vidējais notikušo aktivitāšu apjoms (%)																					89

Bija vērojamas atšķirības programmas norisē skolās saistībā ar to, kā pedagogiem bija iespējams nodarbības vadīt. Tā, piemēram, vienā skolā nodarbības notika pēc stundām fakultatīvi, citā gadījumā – lielā skolēnu skaita dēļ nodarbības tika vadītas divās grupās. Vairākās klasēs programmas pilotēšanas laikā mācību gada laikā tika integrēti bēgļi no Ukrainas. Pedagogu uzskatā tas programmas norisi neietekmēja.

Vērtējot skolēnu interesi un motivāciju dalībai – skolēni nodarbībās piedalījās ar dažādu motivācijas pakāpi gan skatoties atsevišķu nodarbību kontekstā, gan kopumā. Bija klases, kas uzdevumos iesaistījās ne tik aktīvi, kā cerēts. Tomēr kopumā skolēni programmā piedalījās ar interesi un gaidīja nākamās tikšanās reizes.

Pedagogi, kas īstenoja programmu skolās, pēc katras nodarbības aizpildīja monitoringa veidlapu, kurā novērtēja skolēnu interesi, interaktivitātes līmeni un sarežģītības pakāpi katras nodarbības vadīšanā saskaņā ar latviešu valodā tulkoto zinojuma formu (monitoringa veidlapu). Tabulā Nr. 4 ir redzams, ka:

- visaugstākā skolēnu interese ir bijusi par 6. nodarbību, viszemākā – par 2. nodarbību;
- visaugstākā interaktivitāte bijusi 6. nodarbībā, viszemākā – 1. nodarbībā;
- vissarežģītākā nodarbība vadīšanai pedagogiem bijusi 3. nodarbība, visvieglākā – 1. nodarbība.

Tabula Nr. 4. Pedagogu sniegtais novērtējums par skolēnu interesi, interaktivitātes līmeni un sarežģītību 12 nodarbību vadīšanā

Nodarbība	Rādītājs	Zema	Vidēja	Augsta	Ļoti augsta
1	Skolēnu interese	0	10	8	2
	Interaktivitātes līmenis	0	13	7	0
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	6	9	5	0
2	Skolēnu interese	16	2	0	2
	Interaktivitātes līmenis	0	4	14	2
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	2	12	6	0
3	Skolēnu interese	2	4	10	4
	Interaktivitātes līmenis	2	6	11	1
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	0	0	20	0
4	Skolēnu interese	2	6	10	2
	Interaktivitātes līmenis	0	11	8	1
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	2	15	3	0
5	Skolēnu interese	1	6	8	5
	Interaktivitātes līmenis	0	5	12	3
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	4	11	5	0
6	Skolēnu interese	1	3	8	8
	Interaktivitātes līmenis	0	5	8	7
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	4	13	1	2
7	Skolēnu interese	1	5	7	7
	Interaktivitātes līmenis	0	4	13	3
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	3	15	2	0
8	Skolēnu interese	0	3	10	7
	Interaktivitātes līmenis	0	6	9	5
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	3	14	3	0
9	Skolēnu interese	1	8	8	3
	Interaktivitātes līmenis	1	8	9	2
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	4	13	3	0
10	Skolēnu interese	0	10	9	1
	Interaktivitātes līmenis	2	8	9	1
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	2	13	5	0
11	Skolēnu interese	1	4	11	4
	Interaktivitātes līmenis	0	9	9	2
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	2	15	3	0
12	Skolēnu interese	2	5	11	2
	Interaktivitātes līmenis	1	12	7	0
	Sarežģītības līmenis vadīšanā	3	15	2	0

Turpmāk sniegti secinājumi un priekšlikumi, kas radušies programmas pilotēšanas laikā, apkopojot informāciju, kas iegūta gan no pedagogiem, gan pilotēšanā iesaistītajiem speciālistiem.

Secinājumi

- Liela nozīme ir tam, kur un kādā veidā mācību saturā tiek iekļautas UNPLUGGED nodarbības. Kā vienu no centrālajām organizatoriskajām problēmām pedagogi atzīmēja tieši šo apsvērumu programmas īstenošanā. Programmas pilotēšanas ietvarā apmācītie pedagogi sadarbībā ar skolas vadību risināja šo jautājumu individuāli, tomēr jānorāda, ka mazāk motivēti pedagogi un/vai skolas vadība, plānošanas grūtību dēļ no programmas ieviešanas var atteikties.
- Lai arī pedagogi darbam ar programmu tiek sagatavoti vienādi ir jāņem vērā, ka nodarbību īstenošana klasēs nenotiek identiski. To ietekmē ļoti daudz dažādu faktori – bērnu vecums, skaits, motivācija, savstarpējās attiecības un

attiecības ar skolotāju, notikumi ģimenē un ārpus tās, skolotāja personība, prasmes un citi faktori.

- Viens no izaicinājumiem programmas sekmīgai īstenošanai ir skolēnu skaits klasēs. Klasēs, kur ir liels skolēnu skaits, ir sarežģīti īstenot visas programmā paredzētās aktivitātes.
- Programmas pilotēšana notika Covid-19 pandēmijas laikā. Tas nozīmē, ka daļa nodarbību netika īstenota pēc programmā noteiktā grafika – reizi nedēļā, kā arī daļa notika pilnībā vai daļēji attālināti, kas nav paredzētais īstenošanas formāts programmai. Kopumā pandēmijas laiks aktualizēja dažādu digitālo rīku izmantošanu gan programmas īstenošanā uz vietas klasē, gan attālinātajās formās. Tomēr, tā kā lielākā daļa nodarbību ir ar būtisku sociālo prasmju apgūšanas akcentu, pedagogi secināja, ka tikai dažas nodarbības ir atbilstoši vadīt pilnībā attālināti.
- Pedagogi novēroja skolēnu grūtības izteikties, veidot dialogus, veidot fizisko saskarsmi, kas iespējams bija pandēmijas radītas sekas saskarsmē vienam ar otru. Pedagogu ieskatā nodarbību norises laikā tika panākta arī būtiska sociālo prasmju uzlabošanās.
- Lai arī pedagogi apmācību laikā izteica bažas par to, cik viņi būs kompetenti skolēniem stāstīt par atkarību tēmu, ikviens no viņiem programmas beigās bija gandarīts, ka lielākais uzsvars un ieguvums viņu ieskatā ir bijis tieši skolēnu sociālo prasmju pilnveidošanas jomā.

Priekšlikumi

- Lai veicinātu programmas sekmīgu īstenošanu Latvijas skolās, vēlams, ka pedagogiem tiek nodrošināts nepieciešamais organizatoriskais atbalsts.
- Programmas ieviešanu pēc noteiktās nodarbību īstenošanas kārtības var rekomendēt primāri klasēm, kurās skolnieku skaits nepārsniedz 15 skolēnus. Lielākās klašu grupās nepieciešamas izmaiņas nodarbību organizēšanas kārtībā, parādot vairāk laiku nodarbību īstenošanai.

2.6.3. Vecāku darbnīcu īstenošana

Vecāku darbnīcu īstenošanas vadlīnijas tika izstrādātas un pilotētas programmas EU-DAP projekta ietvarā vairākās Eiropas valstīs. Tā kā vecāku darbnīcu īstenošana programmas starptautiskās pilotēšanas laikā neuzrādīja ietekmi uz programmas rezultatīvajiem rādītājiem, darbs ar skolēnu vecākiem ir saglabāts kā rekomendējoša programmas īstenošanas komponente.

Vecāku darbnīcu vadlīnijas tika tulkotas un adaptētas izmantotas programmas pilotēšanas ietvarā Latvijā. Paraleli programmas pilotēšanai izglītības iestādēs, programmas pilotēšanā iesaistīto skolēnu vecākiem ne retāk kā vienu reizi mēnesī, tika īstenotas darbnīcas atbilstoši tulkoto un adaptēto vadlīniju saturam, trīs darbnīcas katras pilota grupas skolēnu vecākiem.

Vecāku darbnīcas vadīja šim nolūkam piesaistīti speciālisti, kuriem bija psihologa vai psihoterapeita izglītība.

Tā kā programmas pilotēšanā piedalījās 20 skolas, kopā pilotēšanas laikā notika 60 vecāku darbnīcas. Sakarā ar epidemioloģiskās drošības prasībām Covid-19 pandēmijas ierobežošanā, 58 vecāku darbnīcas tika īstenotas attālinātā formātā, bet divas – klātienē. Dalībnieku skaits vecāku darbnīcās bija no viena līdz astoņiem vecākiem, neatkarīgi no īstenošanas formāta. Tā kā vadlīnijas neparedzēja darbnīcu īstenošanu attālinātā formātā, pilotēšanas laikā Latvijā tika veiktas izmaiņas satura īstenošanas formātā un ilgumā, samazinot darbnīcu īstenošanas ilgumu no trīs uz divām stundām. Izmaiņas un secinājumi par vecāku darbnīcu īstenošanu attālinātā formātā tika iekļauti vecāku darbnīcu saturā.

Secinājumi

- Neatkarīgi no darbnīcu īstenošanas formāta dalībnieku skaits svārstījās no 1-8 dalībniekiem, tādējādi ir secināms, ka Latvijā vecāku atsaucība un interese apmeklēt šādas darbnīcas ir vāja.
- Jāņem vērā, ka vecāku atvērtību dalībai ietekmē gan tēmas sensitivitāte, gan lokālais efekts. Ir sagaidāms, ka personīgas tēmas vai problēmas vecāki savas tuvējās kopienas cilvēkiem atklāt visdrīzāk nevēlās.
- Izpildītājs secināja, ka vecāku darbnīcas ir jāvada speciālistam (psihologam, psihoterapeitam, ārstam-psihoterapeitam, atkarību jomas speciālistam u.tml.) nevis pedagogam. Darbnīcās apskatāmie temati, saturs nav pedagoga kompetence, turklāt ir atbilstošāk, ja par sensitīvām tēmām runā speciālists no malas. Savukārt, ja vecāku darbnīca tomēr norit lokāli, klases ietvaros, programmas vadītāja klātbūtne vai klases audzinātāja klātbūtne darbnīcā var ienest palīdzošu informāciju gan vecākiem, gan skolotājiem, klases skolēnu izprašanā.

Priekšlikumi

- Vecāku izglītošanā, iespējams, efektīvāk ir rīkot atvērta tipa darbnīcas, kur pastāv lielāka anonimitātes varbūtība dalībnieku starpā.
- Veicināt vecāku līdzdalību un iesaisti nacionālā mērogā dažādu ar bērnu veselību saistītu jautājumu aktualizēšanā un risināšanā.

2.6.4. Metodiskais atbalsts un konsultatīvās nodarbības pedagogiem

Programmas pilotēšanas laikā pedagogiem tika nodrošināts patstāvīgs metodiskais, psiholoģiskais un tehniskais atbalsts. Atbalsta sniegšanas nolūkā tika izveidota *WhatsApp* grupu operatīvas informācijas nodošanai pedagogiem. Pedagogiem tika rīkotas iknedēļas attālinātās sanāksmes platformā *Zoom* aktuālo jautājumu pārrunāšanai, viedokļu apmaiņai un motivācijas uzturēšanas nolūkā. Informācija, kas tika iegūta sanāksmju laikā, ir apkopota un iekļauta šī ziņojuma secinājumos un priekšlikumos.

Pedagogiem tika organizētas trīs konsultatīvās nodarbības sertificēta psihologa-pārtrauga vadībā, nodrošinot pedagogiem supervīzijas.

2.7. Programmas metodisko materiālu korigēšana

Pēc programmas pilotēšanas noslēgšanās, vadoties no gūtajiem secinājumiem programmas pilotēšanas gaitā, tika sagatvoti priekšlikumi nepieciešamo izmaiņu veikšanai programmas metodiskajos materiālos. Tā kā programma tika izstrādāta un pirmoreiz pilotēta laika posmā no 2003. līdz 2005. gadam, atsevišķi formulējumi programmas metodisko materiālu saturā laika gaitā ir novecojuši, piemēram, attīstoties digitalizācijai, mainoties skolēnu paradumiem, paplašinoties pieejamajam atkarību izraisošo vielu klāstam. Labojumi materiālos bija iespējams veikti tādā apjomā, lai saskaņā ar programmas autortiesību nosacījumiem, programmu joprojām varētu uzskatīt par atbilstošu oriģinālprogrammas saturam. Lai veiktu būtiskas izmaiņas programmā iekļauto uzdevumu īstenošanas saturā un metodēs, kā arī veikt citus saturiskus papildinājumus, to iekļaušana ir veicama sadarbībā ar programmas autortiesību turētāju, kas programmas pilotēšanas posmā netika paredzēta. Vienlaicīgi, jāņem vērā, ka priekšlikumi metodisko materiālu saturā balstās uz nelielā pilota grupā gūtiem secinājumiem, veicot pirmreizēju programmas īstenošanu Latvijā.

Priekšlikumi

- Sadarbībā ar programmas autortiesību turētāju turpināt programmas materiālu pilnveidošanu un aktualizēšanu saskaņā ar jaunākajiem zinātniskajiem pētījumiem un izmaiņām atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumos programmas mērķa grupā.
- Nodarbībās izmantoto 47 kartīšu glabāšanai paredzēt, izstrādāt un saražot kartona kastīti, kur tās pedagogiem glabāt laikā, kad tās netiek izmantotas nodarbību īstenošanā. Nodrošinot skolas ar tipogrāfiski iespiestiem programmas materiāliem, vēlams paredzēt arī to uzglabāšanas iespējas un izmantošanas ērtumu.

3. Programmas rezultātu izvērtēšana

Lai izvērtētu programmas UNPLUGGED ieviešanas efektivitāti salīdzinājumā ar vispārējās izglītības saturu, tika veikts randomizēts, kontrolēta klasteru eksperimentāls pētījums. Pētījumā tika izvērtēta programmas (intervences) ietekme uz programmas pilotēšanas laikā iesaistīto skolēnu zināšanām, attieksmi un atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumiem programmas īstenošanas rezultātā. Izmaiņas izglītojamo zināšanās, attieksmē un paradumos tika identificētas, veicot pētījumā iekļauto izglītojamo aptaujāšanu divos posmos – pirms un pēc programmas īstenošanas un divās izglītojamo grupās – eksperimenta grupā un kontroles grupā. Eksperimenta grupā ietilpa skolēni, kuri 2021./2022. mācību gada laikā apguva programmas 12 nodarbības, bet kontroles grupā – skolēni, kuri apguva standartizēto izglītības saturu.

3.1. Pētījuma dizains

Pētījuma mērķa grupu veidoja visi 12-14 gadus veci skolēni, kuri 2021./2022. mācību gadā mācījās vispārīzglītojošās izglītības iestādēs (6.-8. klasē) un programmu apguva latviešu valodā. Saskaņā ar Valsts izglītības informācijas sistēmas sniegto informāciju, mērķa grupu 2021. gada 1. septembrī veidoja 46 042 skolēni.

Pētījumā atlases apjomu veidoja 446 skolēni eksperimenta grupā no 20 skolām un 905 skolēni kontroles grupā (nepiedalījās programmas nodarbību īstenošanā, apguva standartizēto izglītību saturu) no 32 skolām. Gala rezultātā pētījuma datu analīzē tika iekļauti 935 skolēni – 319 eksperimenta grupā un 616 kontroles grupā. Detalizēta informācija par konkrētu skolēnu pētījumā vai datu analīzē neiekļaušanas iemesliem atspoguļota 11. attēlā.

Nemot vērā pētījuma prospektīvo dizainu (sākumā atlasa pētījuma dalībniekus un pēc tam tos novēro), tika sagaidīts, ka par daļu no skolēniem līdz aptaujas otrajam posmam tiks zaudēta informācija (t.s. “*loss of follow-up*”), kā arī sagaidāms, ka daļa no aptaujas anketām var tikt atzītas par nepietiekami kvalitatīvi aizpildītām, tādēļ atlasē tika iekļauts tradicionāli par 20%³ lielāks skolu un skolēnu skaits kā prasīts (t.i. minimālais nepieciešamais derīgu aptaujas anketu skaits).

Sākotnēji no Valsts izglītības informācijas sistēmas tika iegūta informācija par visām valsts vispārējās izglītības iestādēm, kuras 2021. gada 1. septembrī nodrošināja pamatzglītības standarta apguvi latviešu valodā. Tika iegūta arī informācija par katras skolas atrašanās ģeogrāfisko teritoriju (reģions (Rīga, Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale) un atrašanās pilsētā vai lauku teritorijā), kā arī paralēlo klašu skaitu un skolēnu skaitu 6., 7. un 8. klasē. Kopumā tika saņemts saraksts ar 550 skolām un 46 042 skolēniem.

Tālāk atbilstoši tika no atlasē izslēgtas skolas, kurās:

- nav paralēlklāšu mērķa grupā (12-14 gadus veci izglītojamie),
- izglītojamo skaits vienā klasē ir mazāks par 10 skolēniem.

³ Overall, J.E., Tonidandel, S. and Starbuck, R.R. (2006), Rule-of-thumb adjustment of sample sizes to accommodate dropouts in a two-stage analysis of repeated measurements. *Int. J. Methods Psychiatr. Res.*, 15: 1-11. <https://doi.org/10.1002/mpr.23>

Rezultātā tika izveidots saraksts ar 208 skolām un 34 680 skolēniem.

Tālāk skolas tika iedalītas 10 strātās atbilstoši reģionālai piederībai un atrašanās vietai (pilsēta vai lauku teritorija):

1. Rīga, Pierīga, pilsēta;
2. Rīga, Pierīga, lauki;
3. Zemgale, pilsēta;
4. Zemgale, lauki;
5. Vidzeme, pilsēta;
6. Vidzeme, lauki;
7. Kurzeme, pilsēta;
8. Kurzeme, lauki;
9. Latgale, pilsēta;
10. Latgale, lauki.

Tālāk katras strātas ietvaros katrai skolai tika MS Excel programmā automātiski ģenerēts jaunšs skaitliskš kārtaš numurs. Pēc tam skolas saskaņā ar piešķirto jaunšo numuru tika sakārtotas augošā secībā. Pēc tam saraksta augšgalā saskaņā ar iepirkuma tehnisko specifikāciju tika pārvietotas skolas, kurām ir veselību veicinošās skolas statuss.

Tālāk, vadoties pēc skolēnu skaita mērķa klasēs tika izvēlēts nepieciešamais skolu skaits katrā strātā tā, lai saskaņā ar iepirkuma tehnisko specifikāciju lauku teritorijās un pilsētās lokalizēto skolu izglītojamo īpatsvars būtu attiecīgi 40:60. Noteiktais nepieciešamais minimālais skolu skaits katrā strātā bija šāds:

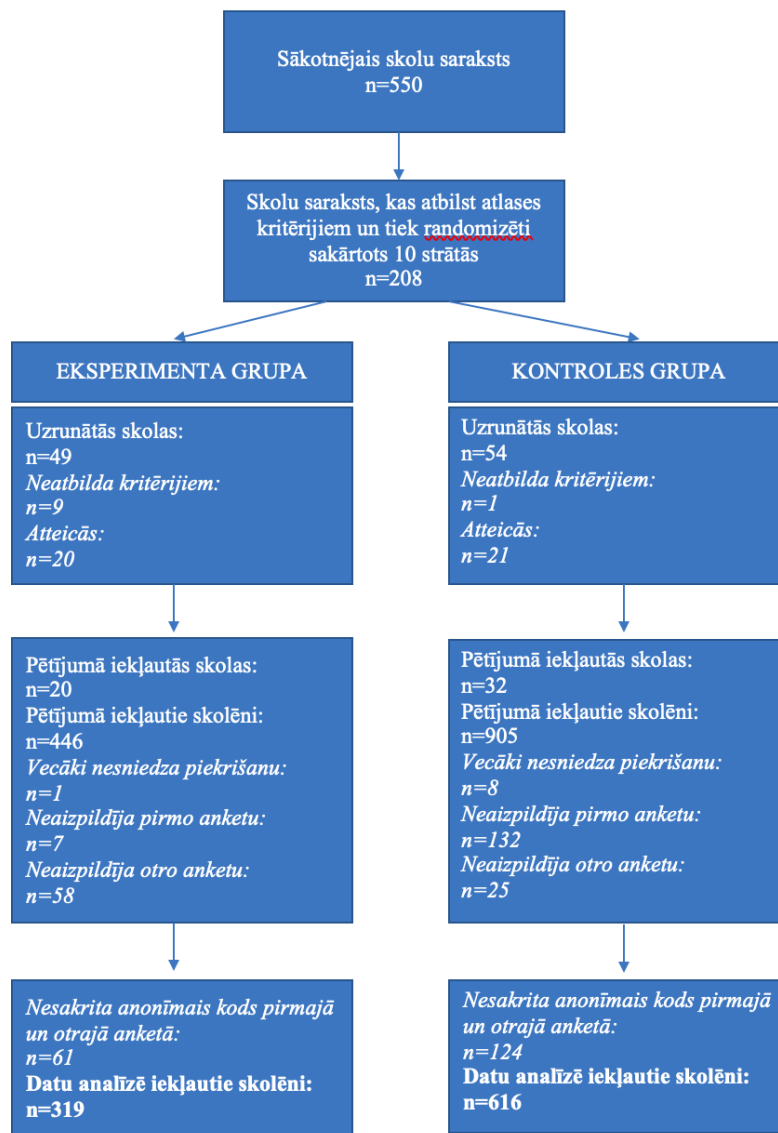
1. Rīga, Pierīga, pilsēta – 2 skolas;
2. Rīga, Pierīga, lauki - 2 skolas;
3. Zemgale, pilsēta - 2 skolas;
4. Zemgale, lauki - 2 skolas;
5. Vidzeme, pilsēta - 2 skolas;
6. Vidzeme, lauki – 1 skola;
7. Kurzeme, pilsēta - 2 skolas;
8. Kurzeme, lauki - 2 skolas;
9. Latgale, pilsēta - 2 skolas;
10. Latgale, lauki – 1 skola.

Tālāk tika nosūtītas e-pasta vēstules saraksta sākumā minētajām skolām katrā no 10 strātām. Ja kāda skola nepiekrīta dalībai pētījumā vai tā atlasei nebija derīga, jo saskaņā ar tehnisko specifikāciju atbilda izslēgšanas kritērijam (programmas pilotēšanas fāzē plānota citu saturiski līdzvērtīgu programmu īstenošana attiecībā uz atkarības izraisīšo vielu lietošanas ierobežošanu izglītojamo vidū), tad e-pasta vēstule tika sūtīta sarakstā secīgi nākamajai skolai, kamēr tika sasniegts nepieciešamais skolu skaits katrā strātā.

Vienlaikus tika fiksēts skolēnu skaits tām klasēm, kas piekrīta dalībai eksperimentā. Lai sasniegtu nepieciešamo pētījumā iekļaujamo skolēnu skaitu (420 eksperimenta grupā un 880 kontroles grupā), rezultātā atlasei tika izvēlētas 32 skolas kontroles grupā (905 skolēni vecumā no 12-14 gadiem) un 20 skolas eksperimenta grupā (446 skolēni vecumā no 12-14 gadiem) pēc principa – nepāra paralēlklases (a, c, e) tiek iekļautas eksperimenta grupā, bet pāra paralēlklases (b, d, f) – kontroles grupā. Katrai skolai tika ļauts pētījumam pieteikt tikai divas klases (vienu klašu pāri), lai

pētījumā tiktu pārstāvēts pēc iespējas lielāks skolu skaits, nodrošinot reģionālo un teritoriālo pārstāvniecību (skat. attēlu Nr. 11).

Attēls Nr. 11. Pētījuma atlasē veidošanas un datu analīzes kopas blokshēma

3.2. Pētījuma instrumentārija aprobācijas kārtība

Aprobēšana notika Druvas vidusskolā (lauku teritorijā lokalizēta izglītības iestāde) un Rīgas Hanzas vidusskolā (pilsētā lokalizēta izglītības iestāde). Katrā no skolām tika organizētas trīs fokusgrupu diskusijas ar skolēniem. Fokusgrupu dalībnieku vecākiem vai viņu likumiskajiem pārstāvjiem pirms bērnu dalības fokusgrupā tika nosūtīta pasīvā informētās piekrišanas forma. Diskusijas norisinājās tiešsaistē laikā no 2021. gada 10.-13. oktobrim. Katrā fokusgrupā piedalījās desmit līdz trīspadsmit 6. klases, 7. klases vai 8. klases skolēnu. Kopumā aprobācijā piedalījās 27 zēni (42%) un 38 meitenes (58%), kopā 65 skolēni. Detalizētāks skolēnu raksturojums redzams tabulā Nr. 5.

Tabula Nr. 5. Aprobācijā piedalījušos skolēnu raksturojums

	Lauki		Pilsēta		Kopā
	Zēni	Meitenes	Zēni	Meitenes	
6. klase	3	7	4	7	21
7. klase	3	7	5	5	20
8. klase	3	8	9	4	24
Kopā	9	22	18	16	65

Aptaujas anketa un anonīmā koda ģenerēšanas veidlapa redzama attiecīgi 1. un 2. šī ziņojuma pielikumā.

Pirms skolēnu iekļaušanas pētījumā vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem tika izsūtīta veidlapa “Informētās piekrišanas forma par dalību pētījumā eksperimenta un kontroles grupas dalībnieku vecākiem vai aizbildņiem” (skat. 3. pielikumu). Piekrišanas forma bija paredzēta tā saucamās pasīvās piekrišanas saņemšanai. Protī, pētījumā iesaistītie skolotāji formas izsūtīja klases bērnu vecākiem vai aizbildņiem. Ja bērna likumiskie pārstāvji nepiekrita bērna dalībai pētījumā, viņi parakstīja atteikuma tabulu piekrišanas formā un trīs darba dienu laikā nogādāja konkrētajam skolotājam.

3.2. Pētījuma datu ieguve

Pētījuma lauka darbs norisinājās no 2021. gada decembra (pirmā izglītojamo aptauja) līdz 2022. gada septembrim (otrā izglītojamo aptauja). Atkārtota skolēnu aptaujāšana tikai īstenota 2022./2023. mācību gada sākumā, ne ātrāk kā trīs mēnešu laikā kopš tika pabeigta programmas nodarbību īstenošana skolās 2021./2022. mācību gada noslēgumā.

Saskaņā ar 3.1.nodaļā aprakstīto skolu atlasē procedūru, tika iegūts nepieciešamais skolu, klašu un skolēnu skaits. Pēc tam tika veikta atlasīto skolu pedagogu apmācīšana darbā ar programmas “UNPLUGGED” ieviešanu un skolēnu aptaujāšanas organizēšanu.

Pirms aptaujas veikšanas skolotājs saņēma informēto piekrišanu no bērnu likumiskajiem pārstāvjiem par abiem aptaujāšanas posmiem uzreiz. Pēc tam skolotājs organizēja vidi, kurā skolēns varētu konfidenciāli aizpildīt anketu (piemēram, sēdint pie viena galda tikai vienu skolēnu u.tml.). Skolotājs abos aptaujas posmos vispirms izskaidroja skolēniem aptaujas būtību, izskaidroja anonīmā koda ģenerēšanas principus, izdalīja skolēniem anketas drukātā veidā (ar anketas sākumā piestiprinātu

anonīmā koda ģenerēšanas veidlapu). Skolotājs nepieciešamības gadījumā palīdzēja skolēnam ar anonīmā koda ģenerēšanas veidlapas aizpildi un pēc tam lūdza skolēnam nogriezt un izmest veidlapas daļu, kas nesatur anonīmo kodu. Skolotājs anketas aizpildīšanas laikā atbildēja uz skolēnu jautājumiem, ja tādi bija radušies. Pēc aizpildes skolotājs aizpildītās anketas nosūtīja pētījuma lauka darba koordinatoram.

3.3. Pētījuma datu apstrāde

Pētījumā ievāktās pašaizpildes anketas (drukātā formā) tika ievadītas elektroniskā formā, nodrošinot dubulto datu ievadi, lai izvairītos no datu ievades kļūdām. Pirms datu analīzes tika veikta datu tīrīšana, lai izvairītos no pretrunīgu atbilžu un nekorekti aizpildītu anketu iespējamās iekļaušanas datu analīzē. Dati tika uzglabāti ar paroli aizsargātā, šifrētā masīvā. Pieeja visiem datiem bija tikai ierobežotai, ar pētījumu tieši saistītai profesionāļu grupai. Pētījuma veikšanai tika saņemta Ētikas komitejas atļauja.

Visas datu apkopošanas, analīzes un publicēšanas procedūras tiek aizsargātas ar anonimitāti, ko nodrošina pašģenerētais anonīmais kods.

Pētījumā tika ievēroti visi valstiskie un starptautiski pieņemtie personas datu aizsardzības un personas datu izmantošanas pētniecībā principi, kā arī informācijas tehnoloģiju drošības pasākumi (datu apstrādes laikā dati netika atstāti bez uzraudzības; izejot no telpas, tika izslēgts procesors un aizslēgtas telpas durvis; apstrādes beigās un darba dienas beigās no datora tika noņemts datu nesējs, kas satur personas datus pārlicinoties, ka datorā nepaliek faili vai fragmenti, kas satur personas datus; dati tika uzglabāti drošā krātuvē, u.tml.).

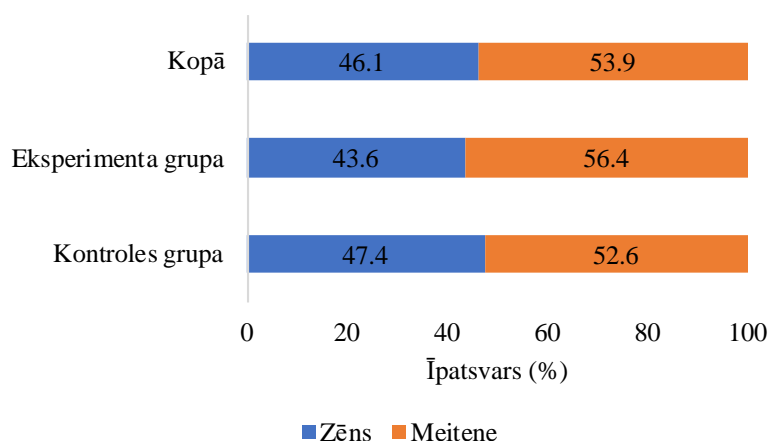
Dalība pētījumā respondentiem bija brīvprātīga. Pētījumā tika iesaistītas nepilngadīgas personas, kuru intereses pārstāvēja vecāki vai aizbildņi. Pirms piekrišanas piedalīties pētījumā respondentu likumiskie pārstāvji tika informēti par pētījuma mērķi, datu vākšanas nepieciešamību, konfidencialitātes principiem, tiesībām jebkurā brīdī pārtraukt dalību pētījumā, u.tml. Atteikuma gadījumā likumiskais pārstāvis parakstīja pasīvās piekrišanas veidlapā ievietoto atteikuma tabulu un trīs darba dienu laikā nogādāja konkrētajam pētījumā iesaistītajam skolotājam. Pētījuma dalībniekiem bija iespēja uzdot skolotājiem visus interesējošos jautājumus par pētījuma norisi.

4. Pētījuma rezultātu analizēšana

4.1. Sociāli demogrāfiskais raksturojums

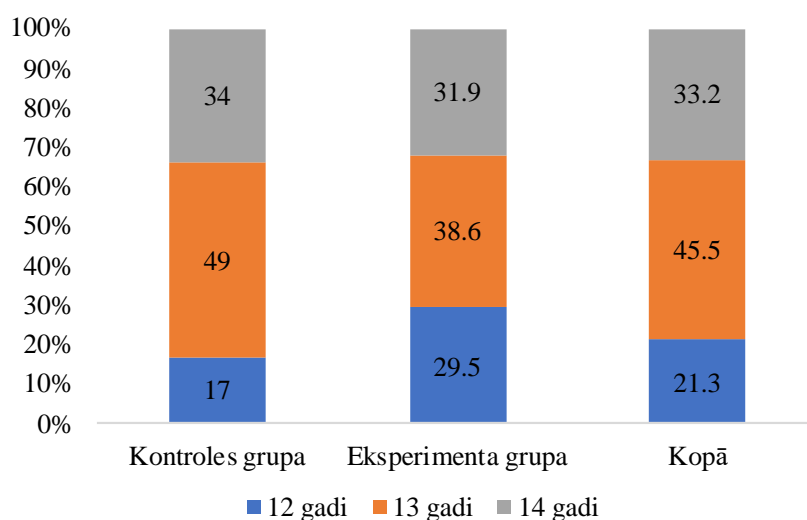
Kopumā pētījumā piedalījās 935 skolēni – 431 zēns (46,1%) un 504 meitenes (53,9%). Kā redzams attēlā Nr. 12 – gadījuma un kontroles grupās dzimumu sadalījums ir līdzvērtīgs.

Attēls Nr. 12. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku sadalījums saistībā ar dzimumu

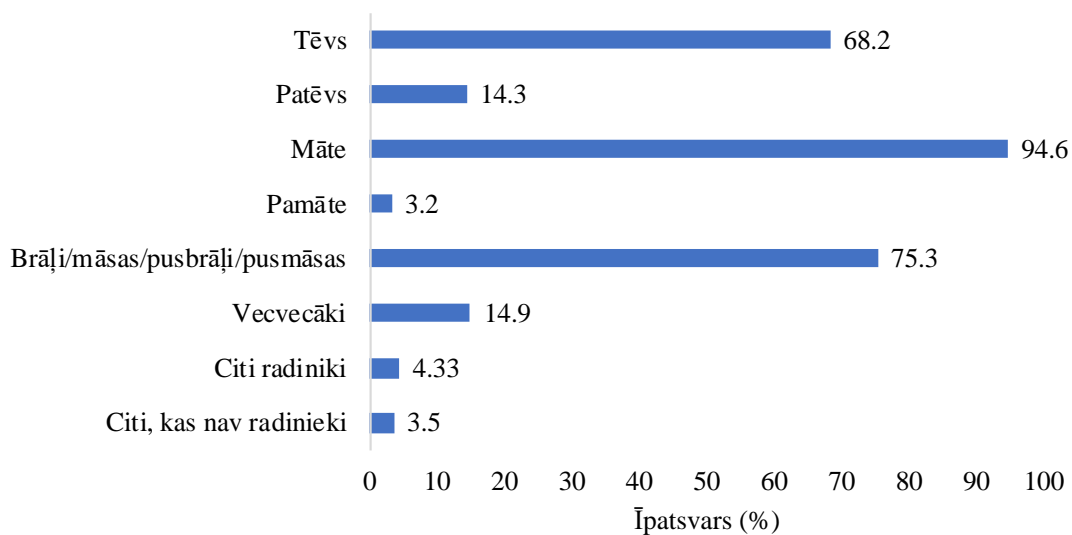
Attēlā Nr. 13 redzams skolēnu sadalījums pēc vecuma. Visvairāk pārstāvētā vecuma grupa bija 13 gadi (45,5% respondentu, n=425). Eksperimenta grupā nedaudz vairāk bija pārstāvēta jaunākā – 12 gadus veco skolēnu – grupa, un mazāk pārstāvēta 13 gadus veco skolēnu grupa.

Attēls Nr.13. Respondentu sadalījums pēc vecuma

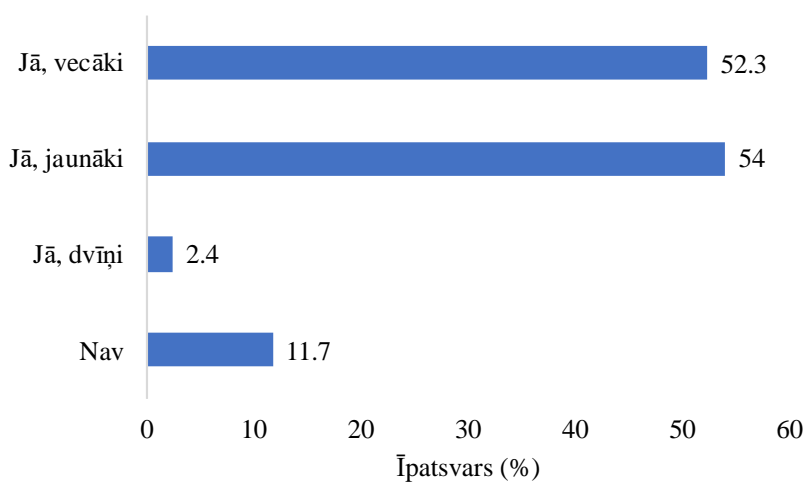
Attiecībā uz mājsaimniecības locekļiem, attēlā Nr. 14 redzams, ka visbiežāk pētījuma dalībnieki dzīvoja vienā mājsaimniecībā ar māti (94,6%, n=884), brāļiem un māsām (75,3%, n=703) un tēvu (68,2%, n=637).

Attēls Nr. 14. Respondentu īpatsvars mājsaimniecības locekļu grupās

Uz jautājumu par to, vai viņiem ir brāļi un māšas, vairums respondentu atbildējuši apstiprinoši (skat. attēlu Nr. 15). Tikai 11,7% pētījuma dalībnieku norādījuši, ka brāļu vai māšu viņiem nav (n=109).

Attēls Nr. 15. Respondentu īpatsvars atkarībā no brāļu un māšu esamības

4.2. Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi skolēnu vidū

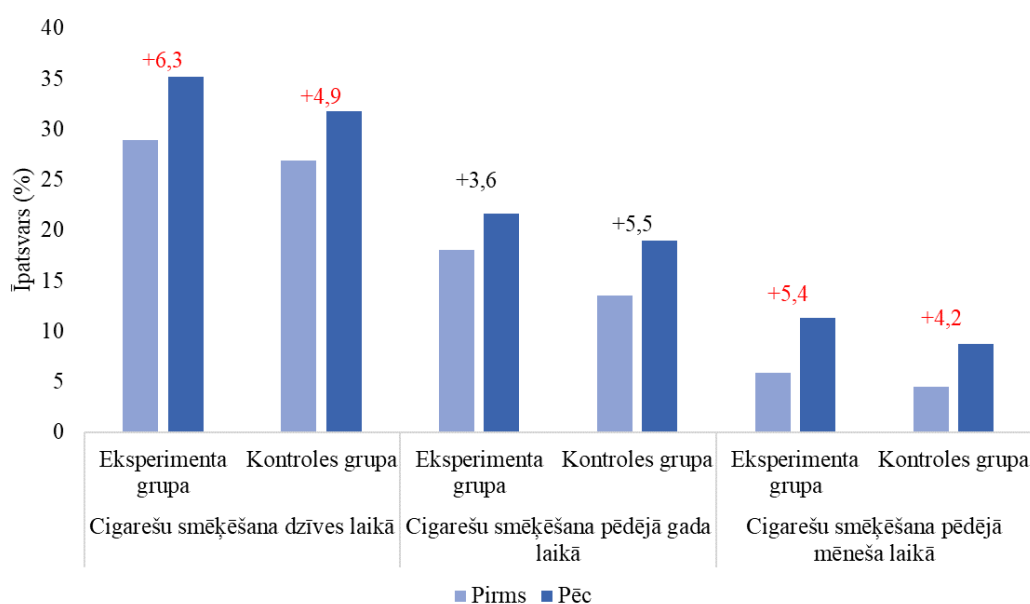
4.2.1. Tabakas cigarešu smēķēšana

Kā redzams attēlā Nr. 16, pirms intervences īstenošanas – programmas UNPLUGGED ieviešanas, kontroles grupā cigarešu smēķēšanas prevalence gan dzīves laikā, gan pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā bija zemāka kā eksperimenta grupā. Tā, piemēram, pēdējā mēneša laikā pirms intervences īstenošanas uzsākšanas smēķējuši bija 4,5% kontroles grupas dalībnieku un 5,9% eksperimenta grupas pārstāvju.

Pēc intervences īstenošanas, cigarešu smēķēšanas izplatība visos trīs aplūkotajos laika periodos bija augusi gan eksperimenta, gan kontroles grupas skolēnu vidū. Turklāt pieauguma tendence attiecībā uz tabakas cigarešu smēķēšanu mūža laikā un pēdējā mēneša laikā bija straujāk pieaugusi eksperimenta grupā, salīdzinot ar kontroles grupu, tātad to skolēnu vidū, kuri piedalījās programmas 12 nodarbību īstenošanā. Proti, mūža prevalences rādītājs eksperimenta grupā bija pieaudzis par 6,3 procentpunktiem, salīdzinājumā ar kontroles grupu, kur tas pieauga par 4,9 procentpunktiem. Savukārt smēķēšanas izplatība pēdējā mēneša laikā eksperimenta grupā pieauga par 5,4 procentpunktiem, bet kontroles grupā – par 4,1 procentpunktiem.

Pieauguma tendence eksperimenta grupā bija mazāk strauja attiecībā uz smēķēšanas izplatību pēdējā gada laikā, tā pieauga par 3,6 procentpunktiem, kamēr kontroles grupā īpatsvara pieaugums bija 5,5 procentpunkti. Elektronisko cigarešu lietošanas paradumi pētījuma ietvarā netika noteikti, jo tie nebija iekļauti aptaujas anketā un arī nav iekļauti programmas 12 nodarbību ietvarā.

Attēls Nr. 16. Cigarešu smēķēšanas prevalences dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā eksperimenta un kontroles grupās pirms un pēc intervences īstenošanas

Tabulā Nr. 5 atspoguļots detalizēts smēķēšanas reižu skaits trīs augstāk minētajos laika periodos. Saskaņā ar starptautisko pētījuma metodoloģiju ^{Error! Bookmark not defined.}, programmas efektivitāte tiek mērīta ne tikai ar jebkādu smēķēšanas apjomu

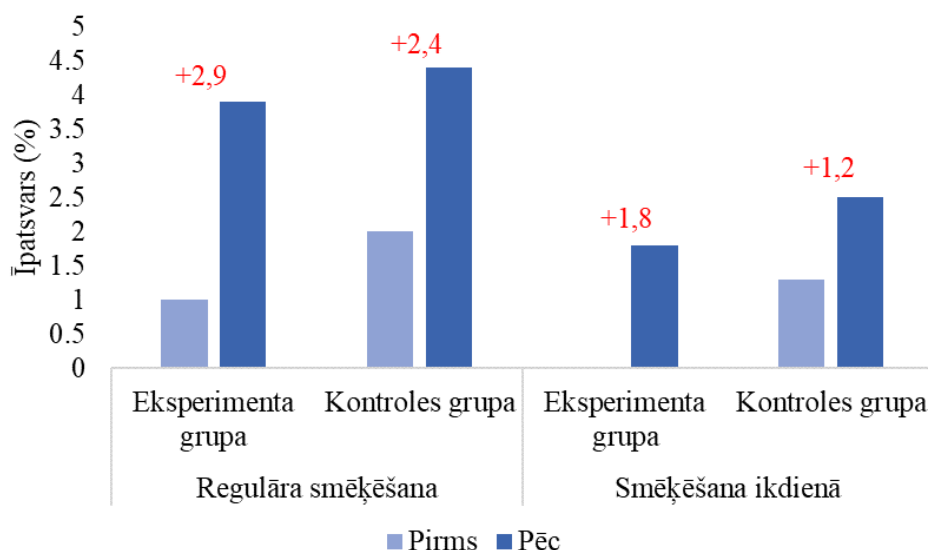
(t.i. kaut vienu izsmēķētu cigareti) pēdējo 30 dienu laikā, kas jau aplūkota augstāk, bet arī ar vēl diviem indikatoriem:

a) regulāra smēķēšana – kas tiek definēta kā smēķēšana vismaz 6 reizes pēdējo 30 dienu laikā;

b) smēķēšana ikdienā – kas tiek definēta kā smēķēšana vismaz 20 reizes pēdējo 30 dienu laikā.

Kā redzams attēlā Nr. 17, arī regulāras un ikdienas smēķēšanas prevalences pieaugums ir novērojams straujāk eksperimenta grupā, salīdzinot ar kontroles grupu. Regulāri smēķējušo skolēnu īpatsvars pēdējā mēneša laikā pēc intervences bija pieaudzis par 2,9 procentpunktiem, kamēr kontroles grupā – par 2,4 procentpunktiem. Savukārt ikdienā smēķējušo skolēnu īpatsvars bija pieaudzis par 1,8 procentpunktiem eksperimenta grupā un par 1,2 procentpunktiem – kontroles grupā.

Attēls Nr. 17. Regulāras un ikdienas smēķēšanas prevalence pēdējā mēneša laikā eksperimenta un kontroles grupās pirms un pēc intervences īstenošanas

Tabulā Nr. 6 iekļautie dati apliecina šo pašu tendenci – tādu skolēnu īpatsvars, kuri atzīmē, ka parasti izsmēķēto cigarešu skaits nedēļā ir nulle, pēc intervences straujāk ir sarucis eksperimenta grupā (-2,2 procentpunkti), kamēr kontroles grupā nevienu cigareti neizsmēķējušo skolēnu īpatsvars sarucis mazāk (-1,4 procentpunkti).

Tabulā Nr. 8 redzamie rezultāti attiecībā uz respondentu pārliecību par dažādu situāciju rašanos, ja respondents smēķētu cigaretes nākamajā mēnesī, sniedz pretrunīgus rezultātus. Eksperimenta grupā pēc intervences ir vērojams to respondentu straujš pieaugums, kuri uzskata, ka ir ļoti ticams vai ticams, ka smēķēšanas rezultātā izveidos atkarība (pieaugums par 5,8 procentpunktiem, kamēr kontroles grupā pieaugums tikai par 2,7 procentpunktiem). Iepriekš minētais būtu vērtējams kā iespējams zināšanu pieaugums intervences īstenošanas rezultātā. Taču tai pat laikā eksperimenta grupā novērojams straujāks pieaugums arī to respondentu īpatsvaram, kuri kā ļoti ticamu vai ticamu vērtē faktu, ka uzsmēķējot cigaretes būtu jautrāk (pieaugums eksperimenta grupā par 8,2 procentpunktiem, kamēr kontroles grupā – par 2,2 procentpunktiem), kas norāda, ka intervences rezultātā nav kļiedēts šis skolēnu vidū pastāvošais pieņēmums.

Tabula Nr.6. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars cigarešu smēķēšanas reižu skaita grupās dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā pirms un pēc intervences īstenošanas

Reižu skaits	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta grupa		Kontroles grupa		Eksperimenta grupa	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dzīves laikā								
0	448	73.1	226	71.1	417	68.2	206	64.8
1-2	86	14	49	15.4	86	14.1	50	15.7
3-5	27	4.4	16	5	32	5.2	18	5.7
6-9	18	2.9	9	2.8	18	2.9	10	3.1
10-19	5	0.8	3	0.9	13	2.1	6	1.9
20-29	5	0.8	3	0.9	4	0.7	8	2.5
30+	24	3.9	12	3.9	41	6.7	20	6.3
Kopā	613	99.9	318	100	611	99.9	318	100
Gada laikā								
0	479	86.5	241	82	451	81	225	78.4
1-2	34	6.1	34	11.6	51	9.2	28	9.8
3-5	11	2	5	1.7	17	3.1	11	3.8
6-9	13	2.3	6	2	4	0.7	7	2.4
10-19	3	0.5	1	0.3	6	1.1	4	1.4
20-29	4	0.7	5	1.7	4	0.7	0	0
30+	10	1.9	2	0.7	24	4.2	12	4.2
Kopā	554	100	294	100	557	100	287	100
Mēneša laikā								
0	525	95.5	273	94.1	503	91.3	251	88.7
1-2	9	1.6	9	3.1	17	3.1	16	5.7
3-5	5	0.9	5	1.7	7	1.3	5	1.8
6-9	3	0.5	2	0.7	4	0.7	2	0.7
10-19	1	0.2	1	0.4	6	1.1	4	1.4
20-29	2	0.4	0	0	2	0.4	0	0
30+	5	0.9	0	0	12	2.1	5	1.7
Kopā	550	100	290	100	551	100	283	100

Tabula Nr.7. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars nedēļas laikā parasti izsmēķēto cigarešu skaita grupās

Cigarešu skaits	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta grupa		Kontroles grupa		Eksperimenta grupa	
	n	%	n	%	n	%	n	%
0	584	95.4	309	97.2	575	94	301	95
1-2	13	2.1	5	1.6	14	2.3	7	2.2
3-5	6	1	2	0.6	5	0.8	4	1.3
6-9	5	0.8	0	0	4	0.7	1	0.3
10-19	3	0.5	0	0	0	0	1	0.3
20+	1	0.2	2	0.6	14	2.2	3	0.9
Kopā	612	100	318	100	612	100	317	100

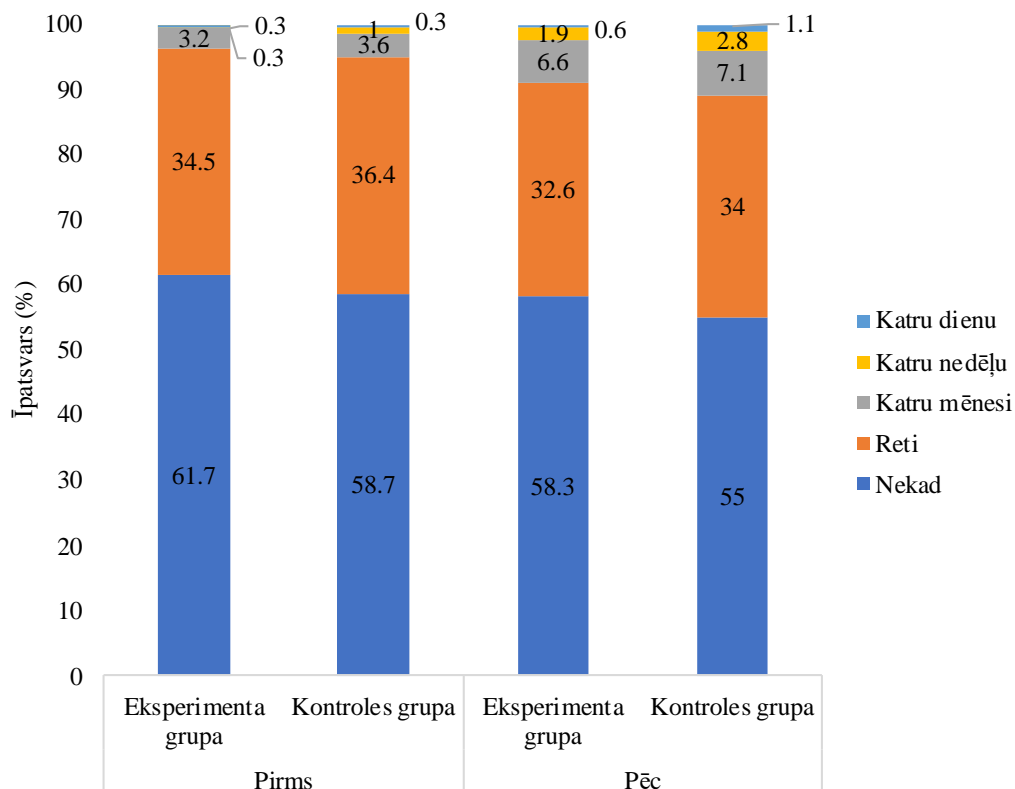
Tabula Nr.8. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervencesīstenošanas atkarībā no tā, cik ticama būtu dažādu situāciju rašanās gadījumā, ja respondents smēķētu cigaretes nākamajā mēnesī

Cik ticams	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta grupa		Kontroles grupa		Eksperimenta grupa	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Būtu problēmas saskarsmē ar vecākiem								
Ļoti ticams	303	49.8	168	53	309	51.1	160	50.6
Ticams	201	33.1	112	35.3	184	30.4	122	38.6
Maz ticams	50	8.2	19	6	67	11.1	21	6.6
Ļoti maz ticams	54	8.9	18	5.7	45	7.4	13	4.2
Kopā	608	100	317	100	605	100	316	137.8
Rastos problēmas ar draugiem								
Ļoti ticams	50	8.3	19	6	53	8.8	33	10.4
Ticams	150	25	72	22.9	137	22.7	89	28
Maz ticams	229	38.2	146	46.3	255	42.2	124	39
Ļoti maz ticams	171	28.5	78	24.8	159	26.3	72	22.6
Kopā	600	100	315	100	604	100	318	100
Izveidotos atkarība								
Ļoti ticams	207	34.3	106	33.8	199	32.8	122	38.4
Ticams	192	31.8	103	32.8	218	36	108	34
Maz ticams	113	18.7	62	19.7	110	18.2	61	19.2
Ļoti maz ticams	91	15.2	43	13.7	79	13	27	8.4
Kopā	603	100	314	100	606	100	318	100
Rastos naudas problēmas								
Ļoti ticams	152	25.3	84	26.7	175	28.8	107	33.5
Ticams	212	35.3	104	33	232	38.2	124	38.9
Maz ticams	123	20.5	77	24.4	129	21.3	55	17.2
Ļoti maz ticams	114	18.9	50	15.9	71	11.7	33	10.4
Kopā	601	100	315	100	607	100	319	100
Justos relaksētāk								
Ļoti ticams	32	5.4	17	5.4	35	5.8	25	7.9
Ticams	125	20.9	67	21.3	130	21.7	65	20.4
Maz ticams	217	36.3	117	37.3	244	40.7	135	42.5
Ļoti maz ticams	223	37.4	113	36	191	31.8	93	29.2
Kopā	597	100	314	100	600	100	318	100
Būtu jautrāk								
Ļoti ticams	22	3.7	15	4.8	34	5.7	13	4.1
Ticams	100	16.8	39	12.5	102	17	68	21.4
Maz ticams	219	36.7	112	35.8	238	39.7	112	35.2
Ļoti maz ticams	256	42.8	147	46.9	226	37.6	125	39.3
Kopā	597	100	313	100	600	100	318	100
Kļūtu populārāks draugu, vienaudžu vidū								
Ļoti ticams	22	3.7	18	5.7	22	3.6	11	3.5
Ticams	75	12.5	34	10.8	77	12.8	47	14.8
Maz ticams	184	30.7	84	26.7	215	35.7	112	35.3
Ļoti maz ticams	319	53.1	179	56.8	289	47.9	147	46.4
Kopā	600	100	315	100	603	100	317	100
Būtu daudz pārliecinātāks un atvērtāks								
Ļoti ticams	16	2.7	8	2.5	16	2.7	10	3.2
Ticams	45	7.5	16	5.1	56	9.3	33	10.4
Maz ticams	192	31.9	100	31.6	210	35	108	34.1
Ļoti maz ticams	348	57.9	192	60.8	318	53	166	52.3
Kopā	601	100	316	100	600	100	317	100

4.2.2. Alkohola lietošana

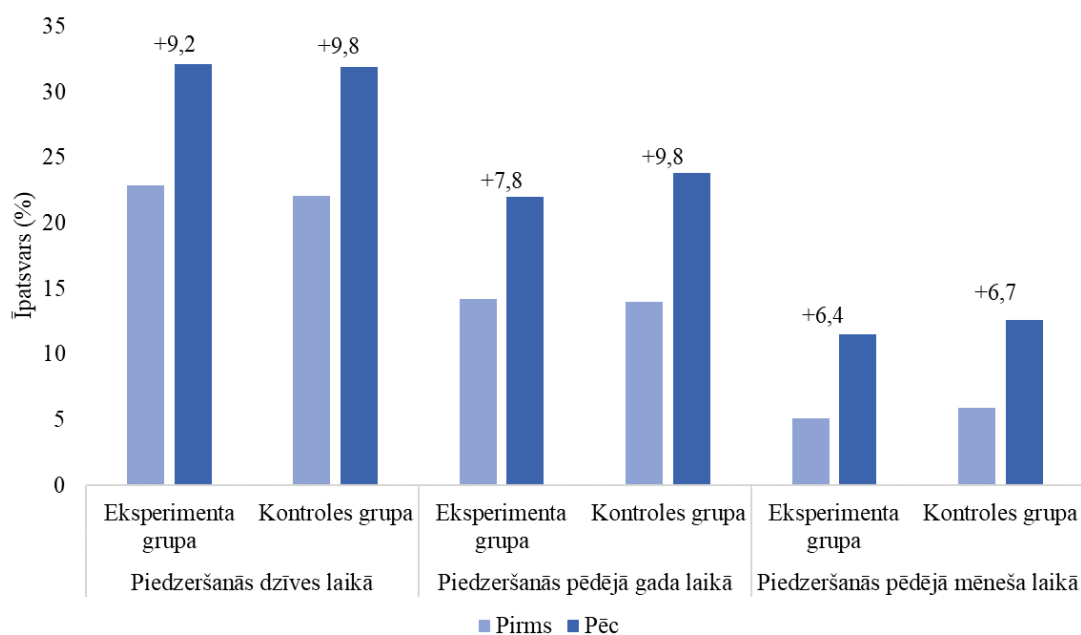
Kā redzams attēlā Nr. 18, pēc intervences perioda gan eksperimenta, gan kontroles grupās ir sarucis to skolēnu īpatsvars, kuri uz jautājumu “cik bieži tu pašlaik lieto alkoholu, piemēram, alu, vīnu vai stipros alkoholiskos dzērienus” ir atbildējuši, ka to nedara nekad. Taču pozitīva ir tendence, ka eksperimenta grupā šis īpatsvars sarucis mazāk kā kontroles grupā (attiecīgi -3,4 un -3,7 procentpunkti).

Attēls Nr.18. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no alkoholisko dzērienu lietošanas biežuma pašlaik

Kā liecina attēls Nr. 19, arī attiecībā uz piedzeršanās reizēm vērojama pozitīva tendence – gan eksperimenta, gan kontroles grupā kaut vienu reizi piedzērušos skolēnu īpatsvars pēdējo 30 dienu laikā, veicot atkārtoto aptauju pēc intervences ieviešanas ir pieaudzis, taču eksperimenta grupā pieaugums ir mazāk straujš – 6,4 procentpunkti (no 5,1% pirms intervences līdz 11,5% pēc intervences) iepretim 6,7 procentpunktiem kontroles grupā (5,9% pirms intervences un 12,6% pēc tās).

Attēls Nr. 19. Piedzeršanās prevalence dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā eksperimenta un kontroles grupās pirms un pēc intervences īstenošanas

Tabulā Nr. 8 atspoguļots detalizēts piedzeršanās reižu skaits trīs augstāk minētajos laika periodos. Saskaņā ar starptautisko pētījuma metodoloģiju^{Error! Bookmark not defined.}, programmas efektivitāte tiek mērīta ne tikai ar jebkādu piedzeršanās reižu apjomu (t.i. kaut vienu) pēdējo 30 dienu laikā, kas jau aplūkota augstāk, bet arī ar vēl vienu indikatoru - regulāra piedzeršanās, kas tiek definēta kā piedzeršanās vismaz trīs reizes pēdējo 30 dienu laikā. Lai gan kaut vienas piedzeršanās reizes rādītājs pēdējā mēneša laikā uzrādīja pozitīvu tendenci – mazāk strauju pieaugumu eksperimenta grupā salīdzinājumā ar kontroles grupu, attiecībā uz regulāras piedzeršanās rādītāju eksperimenta grupā pēc intervences ieviešanas vērojams straujāks kāpums – 3,2 procentpunkti (no 1,0% pirms intervences līdz 4,2% pēc intervences), kamēr kontroles grupā rādītājs pieauga par 3,0 procentpunktiem (no 0,5% pirms intervences uz 3,5% pēc intervences).

Līdzīgi kā cigarešu smēķēšanas gadījumā (tabula Nr. 10), arī alkohola lietošanas gadījumā par pieņēmumiem attiecībā uz dažādām situācijām, kādas varētu skolēnam rasties, ja tuvākā mēneša laikā viņš lietotu alkoholu, sniedz pretrunīgas atbildes. No vienas puses tādu skolēnu īpatsvars, kuri kā ticamu vai ļoti ticamu vērtē situāciju, ka alkohola lietošanas gadījumā viņiem būtu sliktas sekmes skolā, eksperimenta grupā pieaudzis straujāk (par 3,1 procentpunktu) nekā kontroles grupā (+2,0 procentpunkti). Tas pats secināms, piemēram, par apgalvojumu attiecībā uz atkarības izveidošanos – ja kontroles grupā šo situāciju kā ticamu vai ļoti ticamu pēc intervences laika sākuši vērtēt mazāk respondentu (-2,0 procentpunkti), tad eksperimenta grupā vērojams pieaugums (+1,6 procentpunkti). Šīs situācijas varētu skaidrot ar zināšanu par alkoholu pieaugumu eksperimenta grupā intervences rezultātā.

Taču tai pat laikā eksperimenta grupā vērojams straujāks pieaugums arī tādām apgalvojumiem kā – alkohola lietošanas rezultātā “justos relaksētāks” (eksperimenta grupā atbilžu “ļoti ticams” un “ticams” summa pēc intervences pieaugusi par 5,1 procentpunktu, kamēr kontroles grupā šis pieaugums ir 4,1 procentpunkts).

Eksperimenta grupā pēc intervences ievērojami sarucis arī to skolēnu īpatsvars, kuri domā, ka alkohola lietošanas dēļ ir ļoti ticams vai ticams, ka viņiem būtu problēmas ar vecākiem (-2,9 procentpunkti), kamēr kontroles grupā vērojams pieaugums – problēmas ar vecākiem pēc intervences laika saskata par 0,4 procentpunktiem augstāks skolēnu īpatsvars.

Tabula Nr. 9. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pēc piedzeršanās reižu skaita dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā pirms un pēc intervences īstenošanas

Reižu skaits	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dzīves laikā								
0	480	77.9	246	77.1	412	68.1	216	67.9
1-2	82	13.3	47	14.8	98	16.2	47	14.8
3-5	25	4.1	16	5	41	6.8	26	8.2
6-9	12	1.9	4	1.3	18	3	9	2.8
10-19	6	1	2	0.6	10	1.7	14	4.5
20-29	6	1	1	0.3	6	1	3	0.9
30+	5	0.8	3	0.9	20	3.2	3	0.9
Kopā	616	100	319	100	605	100	318	100
Gada laikā								
0	479	86	253	85.8	423	76.2	224	78
1-2	52	9.3	31	10.5	68	12.3	30	10.5
3-5	18	3.2	5	1.7	28	5	16	5.6
6-9	3	0.5	1	0.3	14	2.5	9	3.1
10-19	1	0.2	4	1.4	12	2.2	5	1.8
20-29	2	0.4	0	0	2	0.4	0	0
30+	2	0.4	1	0.3	8	1.4	3	1
Kopā	557	100	295	100	555	100	287	100
Mēneša laikā								
0	522	94.1	278	94.9	480	87.4	253	88.5
1-2	30	5.4	12	4.1	50	9.1	21	7.3
3-5	3	0.5	1	0.3	12	2.2	11	3.9
6-9	0	0	0	0	2	0.4	0	0
10-19	0	0	2	0.7	2	0.4	0	0
20-29	0	0	0	0	0	0	0	0
30+	0	0	0	0	3	0.5	1	0.3
Kopā	555	100	293	100	549	100	286	100

Tabula Nr. 10. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no tā, cik ticama būtu dažādu situāciju rašanās gadījumā, ja respondents lietotu alkoholu nākamajā mēnesī

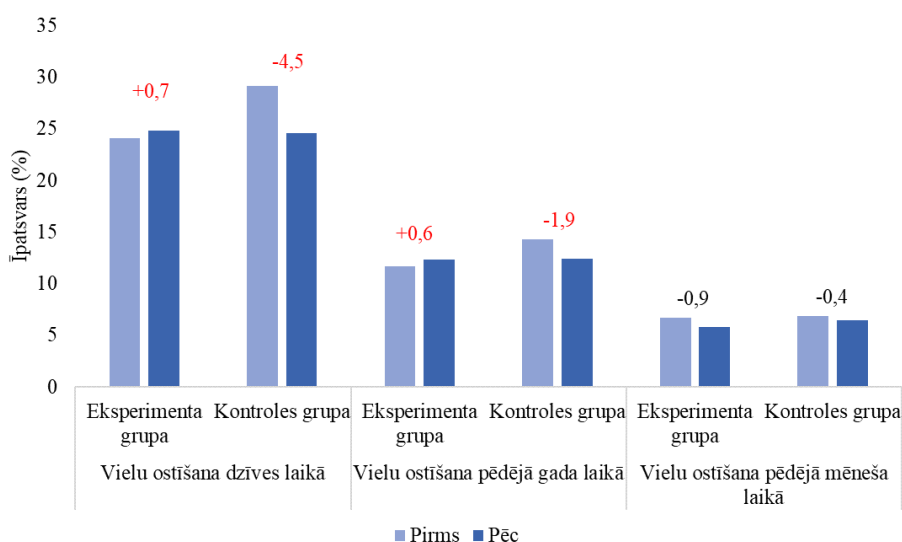
Cik ticams	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Būtu sliktas sekmes skolā								
Ļoti ticams	167	27.5	88	27.8	162	26.8	95	29.9
Ticams	220	36.2	131	41.5	235	38.9	135	42.5
Maz ticams	137	22.6	69	21.8	138	22.8	64	20.1
Ļoti maz ticams	83	13.7	28	8.9	69	11.5	24	7.5
Kopā	607	100	316	100	604	100	318	100
Būtu problēmas saskarsmē ar vecākiem								
Ļoti ticams	311	51	170	53.5	270	44.8	161	50.8
Ticams	192	31.5	108	34	230	38.1	107	33.8
Maz ticams	49	8	29	9.1	70	11.6	40	12.6
Ļoti maz ticams	58	9.5	11	3.4	33	5.5	9	2.8
Kopā	610	100	318	100	603	100	317	100
Rastos problēmas ar draugiem								
Ļoti ticams	95	15.8	56	17.7	69	11.4	54	17
Ticams	169	28	89	28.2	167	27.7	98	30.9
Maz ticams	204	33.8	119	37.7	236	39.1	105	33.1
Ļoti maz ticams	135	22.4	52	16.4	131	21.8	60	19
Kopā	603	100	316	100	603	100	317	100
Izveidotos atkarība								
Ļoti ticams	162	27	94	29.7	143	23.6	96	30.2
Ticams	185	30.8	108	34.1	195	32.2	112	35.2
Maz ticams	140	23.2	80	25.2	177	29.3	65	20.4
Ļoti maz ticams	114	19	35	11	90	14.9	45	14.2
Kopā	601	100	317	100	605	100	318	100
Rastos naudas problēmas								
Ļoti ticams	156	25.8	90	28.6	175	29	121	38.5
Ticams	203	33.6	107	34	239	39.6	111	35.4
Maz ticams	134	22.1	72	22.9	119	19.7	59	18.8
Ļoti maz ticams	112	18.5	46	14.5	70	11.7	23	7.3
Kopā	605	100	315	100	603	100	314	100
Justos relaksētāk								
Ļoti ticams	38	6.3	25	7.9	48	8	25	7.9
Ticams	111	18.5	64	20.3	126	20.9	80	25.4
Maz ticams	224	37.3	111	35.1	234	38.9	118	37.5
Ļoti maz ticams	228	37.9	116	36.7	194	32.2	92	29.2
Kopā	601	100	316	100	602	100	315	100
Būtu jautrāk								
Ļoti ticams	52	8.6	27	8.6	82	13.7	41	12.9
Ticams	167	27.6	71	22.7	170	28.3	102	32.2
Maz ticams	176	29.1	104	33.2	188	31.3	83	26.2
Ļoti maz ticams	209	34.7	111	35.5	160	26.7	91	28.7
Kopā	604	100	313	100	600	100	317	100
Kļūtu populārāks draugu, vienaudžu vidū								
Ļoti ticams	20	3.3	7	2.2	32	5.3	14	4.4
Ticams	63	10.5	29	9.2	59	9.8	37	11.7
Maz ticams	214	35.6	99	31.4	251	41.9	114	36.2
Ļoti maz ticams	304	50.6	180	57.2	258	43	150	47.7
Kopā	601	100	315	100	600	100	315	100
Aizmirstu par savām problēmām								
Ļoti ticams	88	14.6	50	15.8	70	11.7	34	10.8
Ticams	150	24.9	71	22.5	146	24.3	72	22.8
Maz ticams	188	31.2	95	30.1	208	34.7	117	37
Ļoti maz ticams	176	29.3	100	31.6	176	29.3	93	29.4
Kopā	602	100	316	100	600	100	316	100
Būtu daudz pārliecinātāks un atvērtāks								
Ļoti ticams	41	6.9	15	4.7	47	7.8	28	8.8
Ticams	96	16.1	39	12.3	80	13.3	44	13.9
Maz ticams	170	28.4	115	36.3	218	36.2	109	34.4
Ļoti maz ticams	291	48.6	148	46.7	258	42.7	136	42.9
Kopā	598	100	317	100	603	100	317	100

4.2.3. Nelegālo atkarību izraisošo vielu lietošana un informētība par tām

Kā redzams attēlā Nr. 19, vielu ostīšanas mūža un pēdējā gada prevalence eksperimenta grupā ir pieaugusi, savukārt kontroles grupā samazinājusies. Tā, piemēram, vielu ostīšanas pēdējā gada prevalence pētījuma gaitā eksperimenta grupā pieaugusi no 11,7% līdz 12,3% (pieaugums par 0,6 procentpunktiem), kamēr kontroles grupā rādītājs samazinājies no 14,3% līdz 12,4% (samazinājuma par 1,9 procentpunktiem).

Savukārt pēdējā mēneša prevalences rādītājs liecina par pozitīvu tendenci – gan eksperimenta, gan kontroles grupā vērojams rādītāja kritums, taču eksperimenta grupā minētais sarukums ir augstāks (eksperimenta grupā vielu nesenas ostīšanas izplatība samazinājusies no 6,7% līdz 5,8% (par 0,9 procentpunktiem), bet kontroles grupā – no 6,9% līdz 6,5% (samazinājums par 0,4 procentpunktiem)).

Attēls Nr. 19. Vielu ostīšanas prevalences dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā eksperimenta un kontroles grupās pirms un pēc intervences īstenošanas

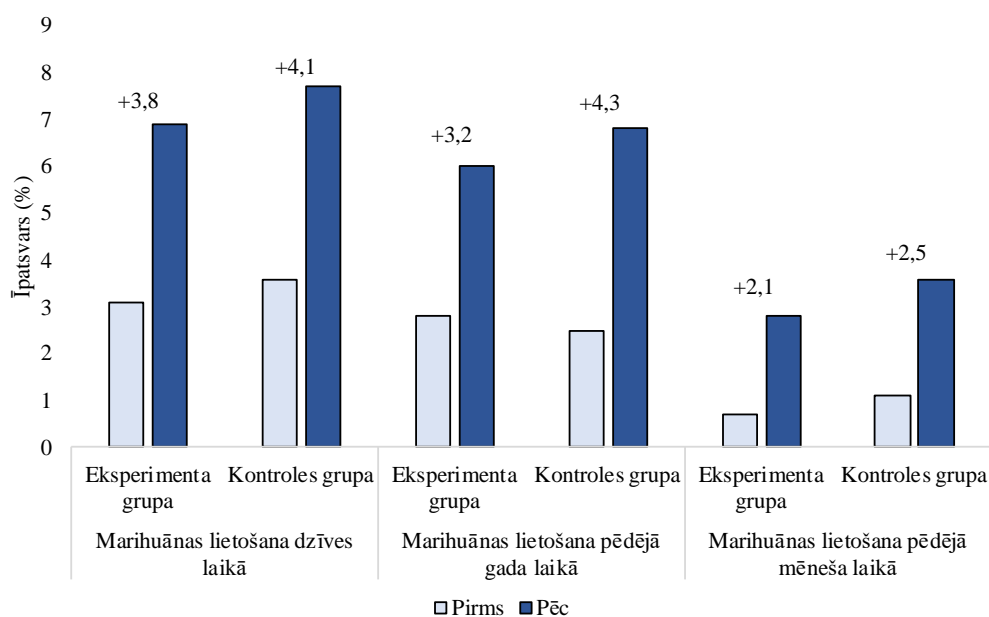
Tabulā Nr. 11 redzams, ka **pētījuma laikā ir pieaugusi skolēnu informētība par dažādām nelegālajām atkarību izraisošām vielām gan eksperimenta, gan kontroles grupā.** Taču eksperimenta grupā informēto skolēnu īpatsvara pieaugums ir lielāks attiecībā uz visām vielām, izņemot krekus – par šo vielu kontroles grupā informēto skolēnu īpatsvars pieaudzis par 16,2 procentpunktiem, bet eksperimenta grupā – par 13,9 procentpunktiem.

Tabula Nr. 11. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no informētības par dažādu vielu esamību

Viela	Pirms				Pēc				Starpība (pēc-pirms), kontroles grupa	Starpība (pēc-pirms), eksperimenta grupa
	Kontroles grupa		Eksperimenta grupa		Kontroles grupa		Eksperimenta grupa			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Trankvilizatori	124	20,3	62	19,5	174	28,8	107	33,8	8,5	14,3
Kanabiss	469	76,5	266	83,6	513	84,2	295	92,8	7,7	9,2
LSD	224	36,6	125	39,3	290	47,7	166	52,5	11,1	13,2
Amfetamīni	195	31,8	99	31,1	259	42,7	138	44,1	10,9	13
Kreks	169	27,7	99	31,2	267	43,9	143	45,1	16,2	13,9
Kokaīns	550	89,6	288	90,3	556	91,3	297	94	1,7	3,7
Spaiss	259	42,5	123	38,6	300	49,3	155	49,1	6,8	10,5
Heroīns	406	66,1	211	66,1	454	74,4	248	78,2	8,3	12,1
Ekstazī	127	20,8	78	24,5	187	30,9	158	49,8	10,1	25,3
GHB/GBL	57	9,3	28	8,8	72	11,9	46	14,6	2,6	5,8
Metadons	108	17,7	58	18,2	142	23,5	86	27,2	5,8	9
"Maģiskās sēnes"	301	49,1	164	51,4	382	62,8	210	66,2	13,7	14,8

Kā redzams attēlā Nr. 20, gan eksperimenta, gan kontroles grupā ir vērojams gan mūža, gan pēdējā gada, gan pēdējā mēneša kanabisa lietošanas prevalences rādītāju pieaugums pēc programmas ieviešanas pabeigšanas. Tomēr visu trīs minēto laika periodu rādītāju pieaugums kontroles grupā ir augstāks nekā eksperimenta grupā. Tā, piemēram, pēdējā mēneša prevalences kontroles grupā pieaugusi no 1,1% līdz 3,6% (pieaugums par 2,5 procentpunktiem), savukārt eksperimenta grupā – no 0,7% līdz 2,8% (pieaugums par 2,1 procentpunktu).

Attēls Nr. 20. Kanabisa lietošanas prevalences dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā eksperimenta un kontroles grupās pirms un pēc intervences īstenošanas

Detalizēts kanabisa lietošanas reižu skaits pirms un pēc intervences katrā pētāmajā grupā atspoguļots tabulā Nr. 12. Saskaņā ar starptautisko pētījuma

metodoloģiju Error! Bookmark not defined., programmas efektivitāte tiek mērīta arī ar regulāras kanabisa lietošanas pēdējo 30 dienu laikā indikatoru, kas tiek definēta kā kanabisa lietošana vismaz trīs reizes pēdējo 30 dienu laikā. Minētajam indikatoram eksperimenta grupā pēc intervences ieviešanas vērojams straujāks kāpums – 0,8 procentpunkti (no 0,3% pirms intervences līdz 1,1% pēc intervences), kamēr kontroles grupā rādītājs pieauga par 0,7 procentpunktiem (no 0,2% pirms intervences līdz 0,9% pēc intervences). **Taču šie rādītāji interpretējami piesardzīgi, jo kanabisa lietotāju skaits pirms intervences katrā pētījuma grupā bija tikai viena persona.**

Tabula Nr.12. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars kanabisa lietošanas reižu skaita grupās dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā pirms un pēc intervences īstenošanas

Reižu skaits	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dzīves laikā								
0	592	96,4	308	96,9	562	92,3	296	93,1
1-2	13	2,1	6	1,9	20	3,3	7	2,2
3-5	5	0,8	2	0,6	10	1,6	10	3,1
6-9	3	0,5	0	0	4	0,7	4	1,3
10-19	0	0	1	0,3	7	1,1	1	0,3
20-29	0	0	1	0,3	1	0,2	0	0
30+	1	0,2	0	0	5	0,8	0	0
Kopā	614	100	318	100	609	100	318	100
Gada laikā								
0	551	97,5	282	97,2	522	93,3	268	94
1-2	7	1,2	4	1,4	20	3,6	8	2,8
3-5	6	1,1	2	0,7	8	1,4	6	2,1
6-9	0	0	0	0	3	0,5	3	1,1
10-19	0	0	2	0,7	4	0,7	0	0
20-29	0	0	0	0	0	0	0	0
30+	1	0,2	0	0	3	0,5	0	0
Kopā	565	100	290	100	560	100	285	100
Mēneša laikā								
0	559	98,9	287	99,4	539	96,4	276	97,1
1-2	5	0,9	1	0,3	15	2,7	5	1,8
3-5	0	0	0	0	3	0,5	3	1,1
6-9	1	0,2	0	0	0	0	0	0
10-19	0	0	1	0,3	1	0,2	0	0
20-29	0	0	0	0	0	0	0	0
30+	0	0	0	0	1	0,2	0	0
Kopā	565	100	289	100	559	100	284	100

Tabulā Nr. 13 atspoguļoti dažādu nelegālo atkarību izraisīto vielu mūža, pēdējā gada un pēdējā mēneša prevalences rādītāji abās pētījuma grupās. **Kopumā secināms, ka pētījuma rezultāti ir pretrunīgi – attiecībā uz vairumu nelegālo atkarību izraisīto vielu pēdējā mēneša laikā eksperimenta grupā vērojams prevalences**

pieaugums ir mazāks kā kontroles grupā vai pat novērojama prevalences samazināšanās iepretim pieaugumam kontroles grupā. Tā, piemēram, LSD lietošana pēdējo 30 dienu laikā eksperimenta grupā samazinājusies no 0,3% līdz nullei (samazinājums par 0,3 procentpunktiem), savukārt kontroles grupā tā pieaugusi no 0,2% līdz 0,5% (pieaugums par 0,3 procentpunktiem).

Savukārt citu vielu gadījumā eksperimenta grupā intervences pētījuma laikā novērotā tendence ir negatīvāka kā kontroles grupā. Tā, piemēram, trankvilizatoru lietošana pēdējā mēneša laikā kontroles grupā samazinājusies par 0,1 procentpunktu (no 1,8% līdz 1,7%), savukārt eksperimenta grupā novērojams pieaugums par 0,3 procentpunktiem (no 0,6% pirms intervences līdz 0,9% pēc tās).

Tomēr šie rezultāti interpretējami piesardzīgi, ņemot vērā, ka absolūtais nelegālo atkarību izraisošo vielu neseno lietotāju skaits ir ārkārtīgi mazs abās pētījuma grupās.

Atbilstoši starptautiskajai pētījuma metodoloģijai^{Error! Bookmark not defined.}, programmas efektivitāte tiek mērīta arī ar jebkādu nelegālo vielu lietošanas pēdējo 30 dienu laikā indikatoru (kaut viena viela). Minētajam indikatoram eksperimenta grupā pēc intervences ieviešanas vērojams straujāks kāpums – 2,2 procentpunkti (no 2,2% pirms intervences līdz 4,4% pēc intervences), kamēr kontroles grupā rādītājs pieauga par 1,8 procentpunktiem (no 3,3% pirms intervences līdz 5,1% pēc intervences).

Tabula Nr. 13. Dažādu vielu lietošanas prevalence dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā eksperimenta un kontroles grupās pirms un pēc intervences īstenošanas

Viela	Pirms				Pēc				Starpība (pēc-pirms), kontroles grupa	Starpība (pēc-pirms), eksperimenta grupa
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Trankvilizatori										
Pēdējās 30 dienās	11	1,8	2	0,6	10	1,7	3	0,9	-0,1	0,3
Pēdējos 12 mēnešos	17	2,8	2	0,6	19	3,2	9	2,8	0,4	2,2
Dzīves laikā	37	6,1	12	3,8	35	5,8	18	5,7	-0,3	1,9
LSD										
Pēdējās 30 dienās	1	0,2	1	0,3	3	0,5	0	0	0,3	-0,3
Pēdējos 12 mēnešos	1	0	3	0,9	3	0,5	1	0,3	0,5	-0,6
Dzīves laikā	6	1	5	1,6	4	0,7	3	0,9	-0,3	-0,7
Amfetamīni										
Pēdējās 30 dienās	1	0,2	1	0,3	2	0,3	0	0	0,1	-0,3
Pēdējos 12 mēnešos	2	0,3	3	0,6	5	0,8	0	0	0,5	-0,6
Dzīves laikā	5	0,8	2	0,6	8	1,3	1	0,3	0,5	-0,3
Kreks										
Pēdējās 30 dienās	0	0	0	0	1	0,2	0	0	0,2	0
Pēdējos 12 mēnešos	0	0	0	0	2	0,3	0	0	0,3	0
Dzīves laikā	6	1	1	0,3	5	0,8	0	0	-0,2	-0,3
Kokaīns										
Pēdējās 30 dienās	1	0,2	4	1,3	4	0,7	1	0,3	0,5	-1
Pēdējos 12 mēnešos	4	0,7	5	1,6	6	1	1	0,3	0,3	-1,3
Dzīves laikā	16	2,6	7	2,2	10	1,7	4	1,3	-0,9	-0,9
Spaiss										
Pēdējās 30 dienās	0	0	0	0	3	0,5	0	0	0,5	0
Pēdējos 12 mēnešos	5	0,8	2	0,6	3	0,5	0	0	-0,3	-0,6
Dzīves laikā	12	2	3	0,9	5	0,8	1	0,3	-1,2	-0,6
Heroīns										
Pēdējās 30 dienās	1	0,2	0	0	3	0,5	0	0	0,3	0
Pēdējos 12 mēnešos	1	0,2	0	0	4	0,7	1	0,3	0,5	0,3
Dzīves laikā	5	0,8	1	0,3	6	1	2	0,6	0,2	0,3
Ekstazi										
Pēdējās 30 dienās	1	0,2	0	0	2	0,3	1	0,3	0,1	0,3
Pēdējos 12 mēnešos	3	0,5	1	0,3	4	0,7	1	0,3	0,2	0
Dzīves laikā	7	1,1	1	0,3	7	1,2	1	0,3	0,1	0
GHB/GBL										
Pēdējās 30 dienās	0	0	0	0	2	0,3	0	0	0,3	0
Pēdējos 12 mēnešos	0	0	0	0	2	0,3	1	0,3	0,3	0,3
Dzīves laikā	4	0,7	0	0	3	0,5	1	0,3	-0,2	0,3
Metadons										
Pēdējās 30 dienās	0	0	0	0	1	0,2	0	0	0,2	0
Pēdējos 12 mēnešos	1	0,2	0	0	1	0,2	0	0	0	0
Dzīves laikā	4	0,7	0	0	2	0,3	0	0	-0,4	0
"Maģiskās sēnes"										
Pēdējās 30 dienās	0	0	0	0	5	0,8	1	0,3	0,8	0,3
Pēdējos 12 mēnešos	1	0,2	0	0	6	1	1	0,3	0,8	0,3
Dzīves laikā	5	0,8	1	0,3	8	1,3	1	0,3	0,5	0
Ketamīns										
Pēdējās 30 dienās	1	0,2	1	0,3	2	0,3	1	0,3	0,1	0
Pēdējos 12 mēnešos	1	0,2	1	0,3	2	0,3	2	0,6	0,1	0,3
Dzīves laikā	3	0,5	2	0,6	4	0,7	2	0,6	0,2	0

Tabula Nr. 14. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no tā, cik ticama būtu dažādu situāciju rašanās gadījumā, ja respondents lietotu marihuānu vai citas nelegālās vielas nākamajā mēnesī

Cik ticams	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Būtu problēmas ar policiju								
Ļoti ticams	411	67.4	227	72.1	393	64.7	211	66.4
Ticams	139	22.8	72	22.9	148	24.4	78	24.5
Maz ticams	37	6.1	10	3.2	37	6.1	23	7.2
Ļoti maz ticams	23	3.7	6	1.8	29	4.8	6	1.9
Kopā	610	100	315	100	607	100	318	100
Būtu problēmas skolā								
Ļoti ticams	343	56.3	198	62.5	338	55.8	177	55.5
Ticams	191	31.4	89	28.1	188	31	100	31.3
Maz ticams	48	7.9	21	6.6	50	8.2	35	11
Ļoti maz ticams	27	4.4	9	2.8	30	5	7	2.2
Kopā	609	100	317	100	606	100	319	100
Rastos problēmas ar vecākiem								
Ļoti ticams	457	75.2	247	77.9	441	72.9	223	70.1
Ticams	109	17.9	56	17.7	118	19.5	75	23.6
Maz ticams	20	3.3	9	2.8	25	4.1	14	4.4
Ļoti maz ticams	22	3.6	5	1.6	21	3.5	6	1.9
Kopā	608	100	317	100	605	100	318	100
Rastos problēmas ar draugiem								
Ļoti ticams	180	29.8	101	32	171	28.3	98	30.9
Ticams	193	32	96	30.4	185	30.6	117	36.9
Maz ticams	152	25.1	86	27.2	171	28.3	67	21.2
Ļoti maz ticams	79	13.1	33	10.4	78	12.8	35	11
Kopā	604	100	316	100	605	100	317	100
Izveidotos atkarība								
Ļoti ticams	288	47.8	169	53.5	280	46.3	163	51.4
Ticams	178	29.5	86	27.2	185	30.6	91	28.7
Maz ticams	77	12.7	40	12.7	81	13.4	40	12.6
Ļoti maz ticams	60	10	21	6.6	59	9.7	23	7.3
Kopā	603	100	316	100	605	100	317	100
Rastos naudas problēmas								
Ļoti ticams	291	48	171	54.3	307	50.8	184	58
Ticams	162	26.7	74	23.5	181	30	89	28.1
Maz ticams	87	14.4	45	14.3	63	10.4	32	10.1
Ļoti maz ticams	66	10.9	25	7.9	53	8.8	12	3.8
Kopā	606	100	315	100	604	100	317	100
Justos relaksētāk								
Ļoti ticams	129	21.4	54	17.1	118	19.5	61	19.2
Ticams	152	25.2	85	27	155	25.7	88	27.8
Maz ticams	156	25.8	90	28.6	167	27.6	95	30
Ļoti maz ticams	167	27.6	86	27.3	164	27.2	73	23
Kopā	604	100	315	100	604	100	317	100
Būtu jāutrāk								
Ļoti ticams	122	20.2	54	17.3	119	19.8	67	21.3
Ticams	149	24.7	75	23.9	136	22.6	80	25.4
Maz ticams	160	26.5	92	29.4	178	29.6	86	27.3
Ļoti maz ticams	173	28.6	92	29.4	168	28	82	26
Kopā	604	100	313	100	601	100	315	100
Kļūtu populārāks draugu, vienaudžu vidū								
Ļoti ticams	48	7.9	19	6.2	47	7.8	23	7.3
Ticams	54	8.9	36	11.5	64	10.6	38	12
Maz ticams	200	33.2	95	30.4	205	34.2	105	33.1
Ļoti maz ticams	302	50	162	51.9	285	47.4	151	47.6
Kopā	604	100	312	100	601	100	317	100
Būtu daudz pārliecinātāks un atvērtāks								
Ļoti ticams	60	9.9	16	5.1	56	9.3	35	11.1
Ticams	72	11.9	48	15.2	60	10	47	14.8
Maz ticams	189	31.3	96	30.5	206	34.2	101	32
Ļoti maz ticams	284	46.9	155	49.2	280	46.5	133	42.1
Kopā	605	100	315	100	602	100	316	100

Tabulā Nr. 14 attēlots eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no tā, cik ticama būtu dažādu situāciju rašanās gadījumā, ja respondents lietotu marihuānu vai citas nelegālās vielas nākamajā mēnesī. Rezultāti ir pretrunīgi, līdzīgi kā cigarešu smēķēšanas vai alkohola lietošanas gadījumā. Proti, ir apgalvojumi, kuros pēc intervences beigām eksperimenta grupa uzrāda labāku rezultātu kā kontroles grupa. Tā, piemēram, tādu skolēnu īpatsvars, kuri uzskata, ka vielu lietošanas gadījumā būtu ticams vai ļoti ticams, ka viņiem rastos problēmas ar draugiem, eksperimenta grupā pēc intervences beigām bija pieaudzis par 5,4 procentpunktiem, kamēr kontroles grupā laika gaitā tādu skolēnu īpatsvars, kuri uzskata, ka problēmu ar draugiem rašanās būtu ticama vai ļoti ticama bija samazinājies par 2,9 procentpunktiem.

Tai pat laikā pēc intervences eksperimenta grupā par 5,6 procentpunktiem bija pieaudzis skolēnu īpatsvars, kuri uzskata, ka vielu lietošanas gadījumā būtu ticams vai ļoti ticams, ka viņi justos daudz pārliecinātāki par sevi un atvērtāki, kamēr kontroles grupā bija novērojams šādu skolēnu īpatsvara samazinājums par 2,5 procentpunktiem.

4.2.4. Attieksmes un zināšanas par atkarību izraisošām vielām

Pētījuma ietvarā skolēniem tika jautāts, cik ticama būtu situācija, ka viņi lietotu konkrētas vielas tuvākā gada laikā. Tabulā Nr. 15 redzams, ka eksperimenta grupā faktiski visu vielu gadījumā pēc intervences beigām to skolēnu īpatsvars, kuri ziņo, ka tuvākā gada laikā ir ticams vai ļoti ticams, ka viņi tās lietos, ir pieaudzis vairāk kā kontroles grupā. Tā, piemēram, pirms intervences eksperimenta grupā marihuānas lietošanu tuvākā gada laikā par ticamu vai ļoti ticamu uzskatīja 2,5% respondentu, bet pēc intervences beigām – jau 6,0% skolēnu (pieaugums par 3,5 procentpunktiem). Kamēr kontroles grupā laikā pirms intervences marihuānas lietošanu tuvākā gada laikā par ticamu vai ļoti ticamu uzskatīja 3,3% skolēnu, bet laikā pēc intervences – 5,6% respondentu (pieaugums ir zemāks kā eksperimenta grupā, proti, 2,3 procentpunkti).

Vienīgā rīcība, attiecībā uz kuru eksperimenta grupā ir redzams labāks rezultāts kā kontroles grupā, ir piedzeršanās tuvākā gada laikā – pirms intervences eksperimenta grupā šādu rīcību par ticamu vai ļoti ticamu uzskatīja 11,3% skolēnu, bet pēc intervences – 15,8% respondentu (pieaugums par 4,5 procentpunktiem). Kamēr kontroles grupā attiecīgi skolēnu īpatsvars bija 12,2% un 17,0% (pieaugums nedaudz augstāks kā eksperimenta grupā – 4,8 procentpunkti).

Tabula Nr. 15. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no tā, cik ticama ir dažādu vielu lietošana tuvākā gada laikā

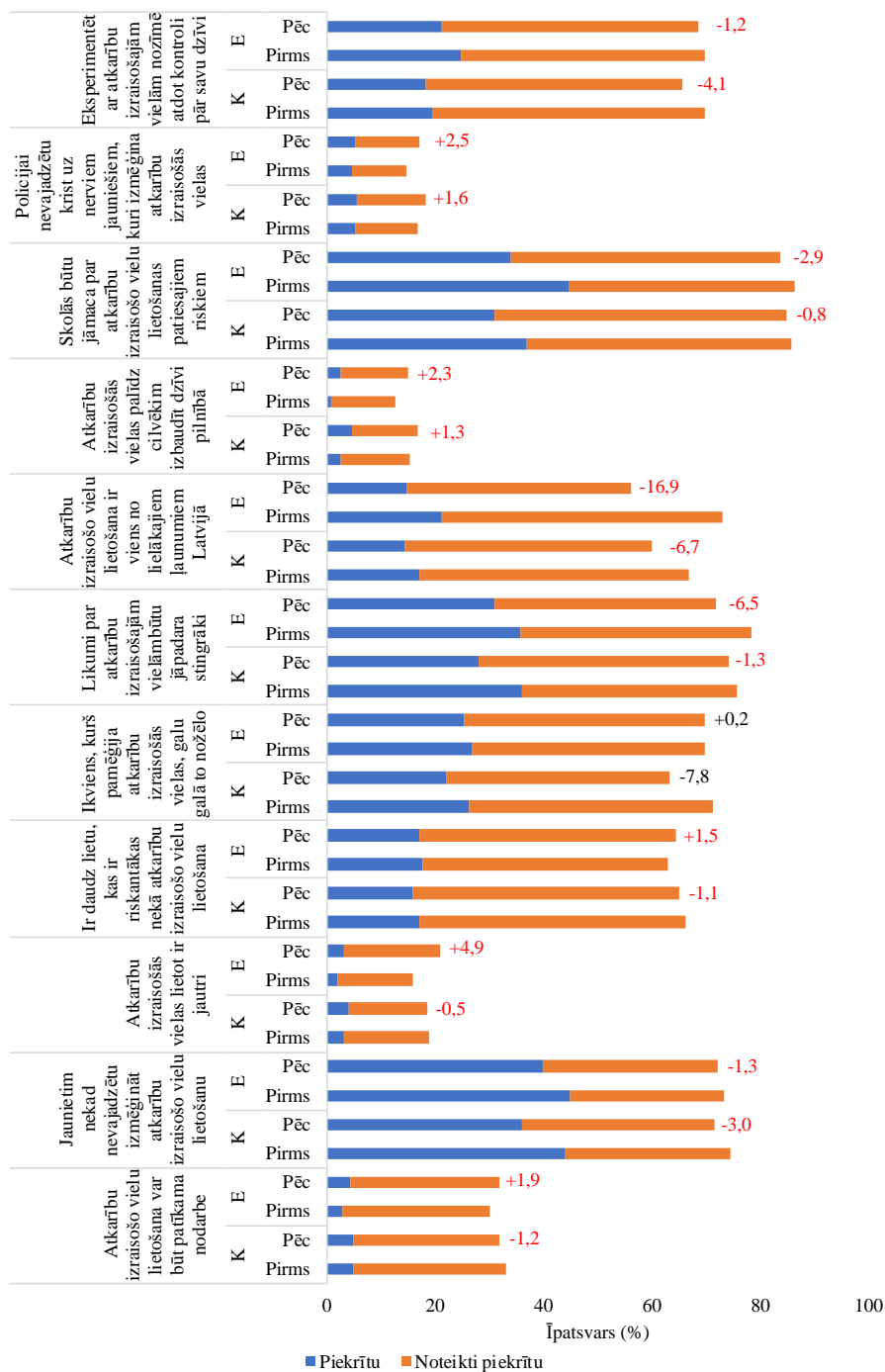
Cik ticams	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Smēķēsi cigaretes								
Ļoti ticams	17	2.8	5	1.6	29	4.8	15	4.7
Ticams	36	5.9	17	5.4	36	5.9	14	4.4
Maz ticams	108	17.6	66	20.8	115	18.9	72	22.6
Ļoti maz ticar	453	73.7	229	72.2	428	70.4	217	68.3
Kopā	614	100	317	100	608	100	318	100
Lietosi alkoholu								
Ļoti ticams	39	6.4	15	4.7	63	10.3	29	9.1
Ticams	82	13.4	36	11.3	106	17.4	52	16.4
Maz ticams	174	28.5	81	25.5	173	28.4	86	27
Ļoti maz ticar	316	51.7	186	58.5	267	43.9	151	47.5
Kopā	611	100	318	100	609	100	318	100
Piedzersies								
Ļoti ticams	21	3.4	12	3.8	48	7.9	25	7.9
Ticams	54	8.8	24	7.5	55	9.1	25	7.9
Maz ticams	105	17.2	46	14.4	135	22.2	68	21.5
Ļoti maz ticar	432	70.6	237	74.3	369	60.8	198	62.7
Kopā	612	100	319	100	607	100	316	100
Smēķēsi marihuānu								
Ļoti ticams	12	2	6	1.9	14	2.3	11	3.5
Ticams	8	1.3	2	0.6	20	3.3	8	2.5
Maz ticams	42	6.9	19	6	49	8.1	36	11.3
Ļoti maz ticar	550	89.8	291	91.5	524	86.3	263	82.7
Kopā	612	100	318	100	607	100	318	100
Ostīsi vielas								
Ļoti ticams	15	2.5	4	1.3	9	1.5	6	1.9
Ticams	24	3.9	10	3.1	16	2.6	8	2.5
Maz ticams	66	10.8	34	10.6	67	11	30	9.5
Ļoti maz ticar	507	82.8	271	85	517	84.9	273	86.1
Kopā	612	100	319	100	609	100	317	100
Lietosi nelegālas vielas								
Ļoti ticams	14	2.3	7	2.2	15	2.5	14	4.4
Ticams	23	3.8	6	1.9	25	4.1	11	3.5
Maz ticams	50	8.2	16	5	68	11.2	27	8.5
Ļoti maz ticar	526	85.7	288	90.9	501	82.2	266	83.6
Kopā	613	100	317	100	609	100	318	100

Tālākajā anketēšanas gaitā skolēniem tika minēti dažādi apgalvojumi par nelegālajām atkarību izraisošajām vielām, un viņiem bija jānorāda, vai viņi šiem apgalvojumiem piekrīt, vai nepiekrīt. Attēlā Nr. 21 redzams, ka **faktiski visos apgalvojumos eksperimenta grupā skolēnu attieksme par atkarību izraisošo vielu lietošanu pēc intervences beigām kļuvis pielaidīgāka, salīdzinot ar kontroles grupu.** Tā, piemēram, eksperimenta grupā pirms intervences apgalvojumam “atkarību izraisošās vielas lietot ir jautri” piekrita vai noteikti piekrita 15,9% skolēnu, bet pēc intervences beigām – 20,8% skolēnu (t.i. vērojams pieaugums 4,9 procentpunktu apmērā). Kamēr kontroles grupā skolēnu īpatsvars, kuri piekrita minētajam apgalvojumam, pirms intervences bija 18,9%, bet pēc tās – 18,4%. Tātad atšķirībā no eksperimenta grupas kontroles grupā pat ir vērojams piekritušo skolēnu īpatsvara samazinājums 0,5 procentpunktu apmērā.

Vienīgais apgalvojums, attiecībā uz kuru eksperimenta grupā ir vērojams labāks rezultāts pēc intervences īstenošanas, ir “ikviens, kurš pamēģina atkarību

izraisošās vielas, galu galā to nožēlo” – pirms intervences eksperimenta grupā šim apgalvojumam piekrita vai noteikti piekrita 69,6% skolēnu, bet pēc intervences – 69,8% skolēnu (pieaugums par 0,2 procentpunktiem). Savukārt kontroles grupā apgalvojumam laikā pirms intervences piekrita 71,1% skolēnu, bet laikā pēc intervences – 63,3% skolēnu (tātad vērojams samazinājums par 7,8 procentpunktiem).

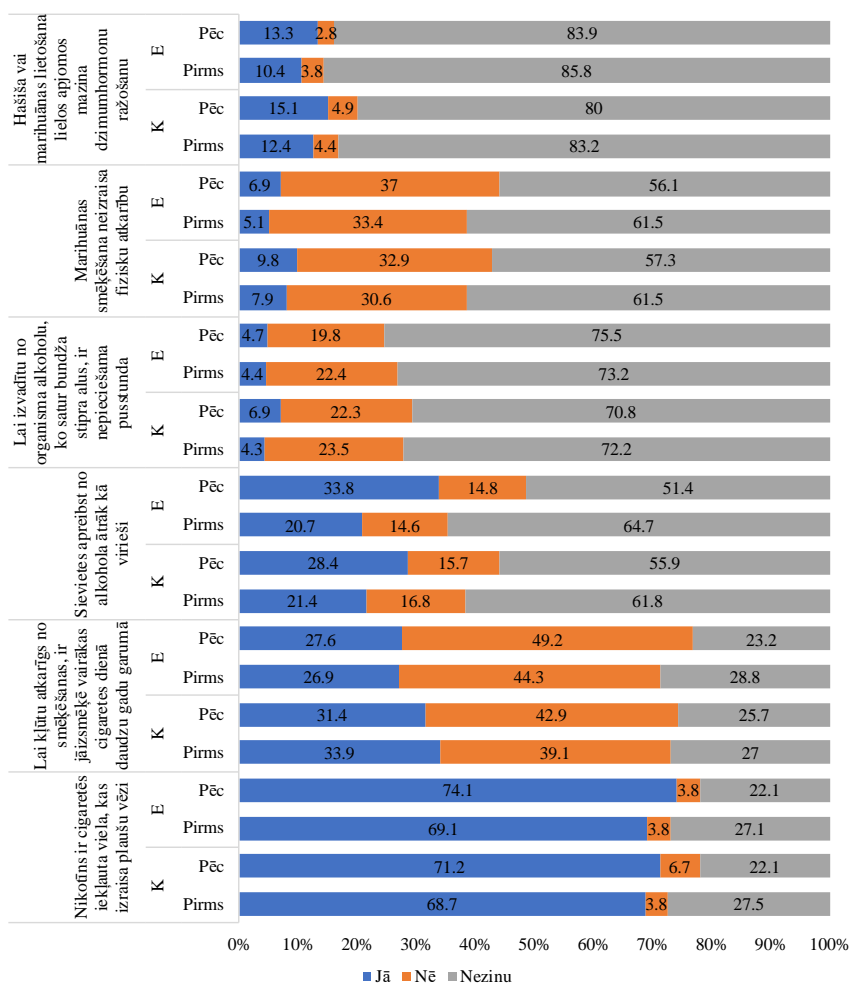
Attēls Nr. 21. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no viedokļa par nelegālajām atkarību izraisošām vielām

Secināms, ka intervences programmai ir pozitīva ietekme uz skolēnu zināšanām par dažādām vielām (skat. attēlu Nr. 22). Tā, piemēram, eksperimenta grupā pirms intervences 44,3% skolēnu zināja, ka apgalvojums “lai kļūtu atkarīgs no smēķēšanas, ir jāizmēķē vairākas cigaretes dienā daudzu gadu garumā” nav pareizs, bet pēc intervences pareizu atbildi sniedza jau 49,2% skolēnu (pieaugums par 4,9 procentpunktiem). Jānorāda gan, ka arī kontroles grupā, kur intervence netika īstenota pētījuma laikā pareizu atbildi sniedza lielāks skolēnu īpatsvars nekā pirmreizējā aptaujas laikā (attiecīgi 39,1% un 42,9%), tomēr novērotais pieaugums ir mazāks kā eksperimenta grupā - 3,8 procentpunkti.

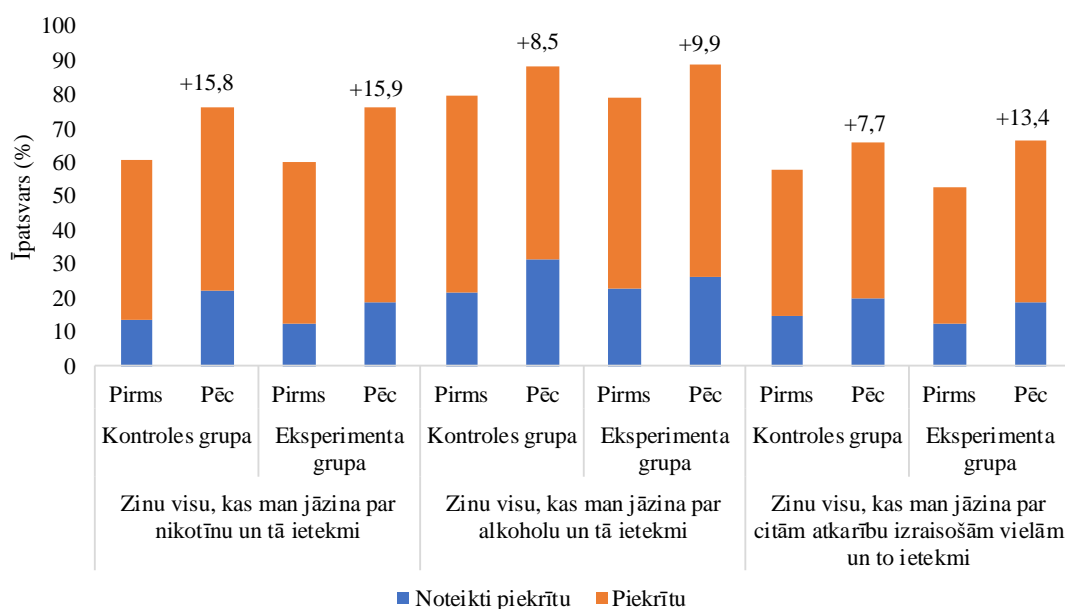
Tāpat, piemēram, eksperimenta grupā to, ka apgalvojums “sievietes apreibst no alkohola ātrāk kā vīrieši” ir korekts, pirms intervences zināja 20,7% skolēnu, bet pēc intervences pareizu atbildi ziņoja 33,8% skolēnu (pieaugums par 13,1 procentpunktu. Kamēr kontroles grupā pareizo atbildi pirms intervences zināja 21,4% skolēnu, bet laikā pēc intervences – 28,4% skolēnu (pieaugums mazāks kā eksperimenta grupā – 7,0 procentpunkti).

Attēls Nr. 22. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no zināšanām par dažādām vielām

Secināms, ka intervence arī paaugstina skolēnu pārliecību par savām zināšanām par atkarību izraisošajām vielām. Attēlā Nr. 23 redzams, ka laikā pēc intervences ir vērojams pārliecības pieaugums gan kontroles, gan eksperimenta grupā, taču eksperimenta grupā novērotais pieaugums ir apjomīgāks. Tā, piemēram, apgalvojumam “zinu visu, kas man jāzina par citām atkarību izraisošām vielām un to ietekmi” pirms intervences piekrita vai noteikti piekrita 52,9% skolēnu, bet pēc intervences – jau 66,3% skolēnu (pieaugums par 13,4 procentpunktiem). Savukārt kontroles grupā laikā pirms intervences apgalvojumam piekrita 58,1% skolēnu, bet pēc intervences beigām – 65,8% skolēnu (pieaugums mazāks kā eksperimenta grupā – 7,7 procentpunkti).

Attēls Nr. 23. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars ar labām zināšanām par dažādām atkarību izraisošām vielām, pašvērtējumu pirms un pēc intervences īstenošanas

Attiecībā uz riska novērtējumu pētījums sniedz pretrunīgus rezultātus – par daļu no tabulā Nr. 16 redzamajiem apgalvojumiem pētījuma laikā lielāks riska uztveres uzlabojums ir vērojams eksperimenta grupā, taču citu apgalvojumu gadījumā lielāks riska apzināšanās pieaugums vērojams kontroles grupā. Tā, piemēram, kontroles grupā laikā pirms intervences 35,6% skolēnu uzskatīja, ka cilvēks neriskē nodarīt sev kaitējumu, ja iedzer vienu vai divus dzērienus teju katru nedēļu, un laika gaitā šādi domājošu skolēnu īpatsvars pieauga līdz 42,4% (pieaugums par 6,8 procentpunktiem). Kamēr eksperimenta grupā vērojama riska apzināšanās paaugstināšanās. Proti, pirms intervences 44,9% skolēnu uzskatīja, ka augstāk minētā rīcība cilvēkiem nerada kaitējumu, savukārt pēc intervences tā uzskatīja 39,3% skolēnu – tātad ir vērojams samazinājums par 5,6 procentpunktiem.

Tai pat laikā attiecībā uz inhalantu pamēģināšanu vienu vai divas reizes dzīvē – pirms intervences kontroles grupā 18,4% skolēnu uzskatīja, ka šāda rīcība nerada kaitējumu, bet pēc intervences beigām tā uzskatīja 22,9% skolēnu (vērojams pieaugums par 4,5 procentpunktiem). Savukārt eksperimenta grupā novērotais pieaugums ir lielāks – pirms intervences inhalantu pamēģināšanu par rīcību, kas

nerada kaitējumu cilvēkam, uzskatīja 13,9% skolēnu, bet pēc intervences – jau 20,1% respondentu (pieaugums par 6,2 procentpunktiem).

Tabula Nr. 16. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences atkarībā no riska vērtējuma dažādu vielu lietošanas gadījumā

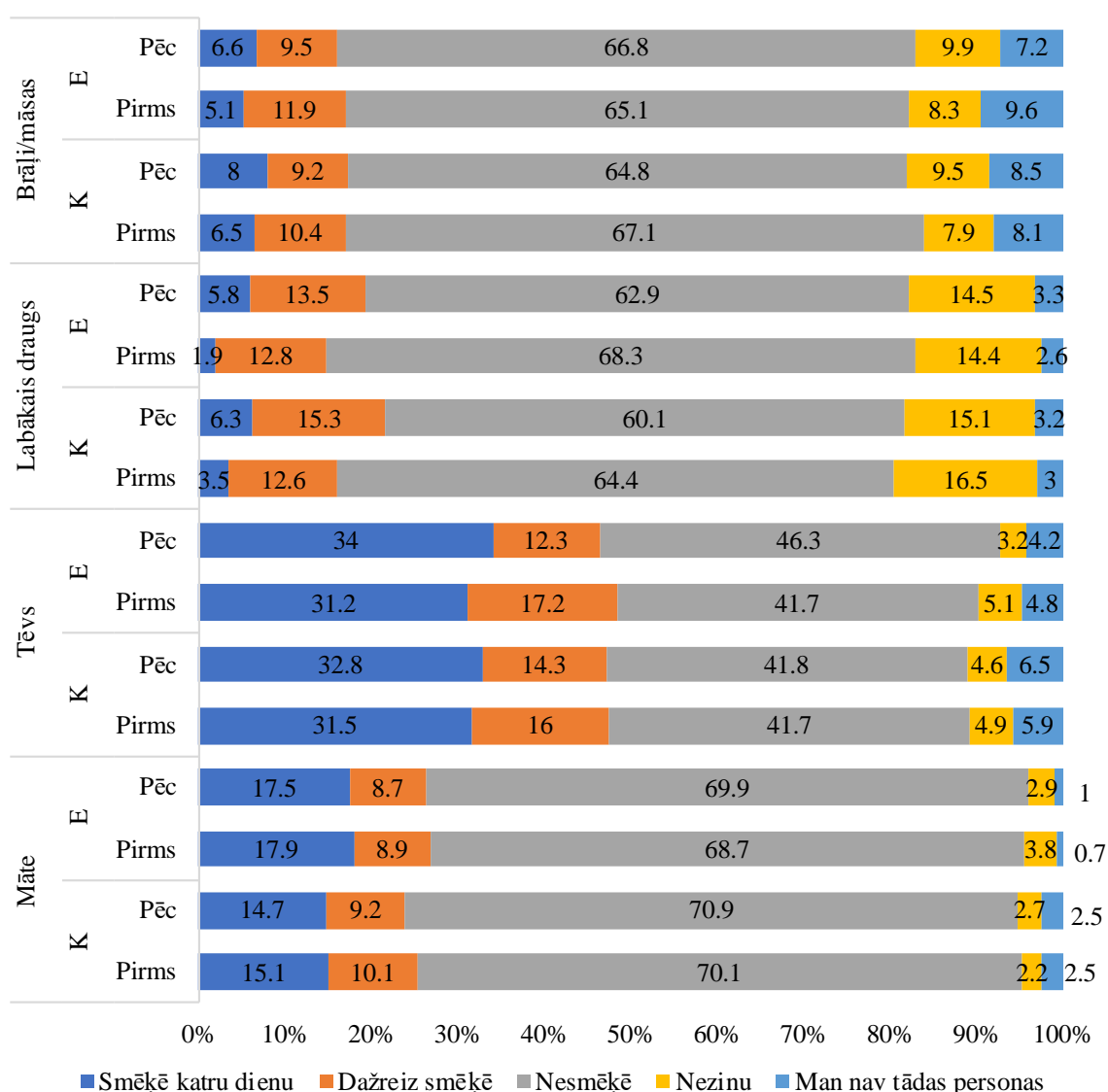
Cik ļoti riskē	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Šad un tad uzsmēķē cigareti								
Neriskē	57	9.4	27	8.5	80	13.1	41	13
Nedaudz riskē	356	58.6	191	60.4	360	58.9	173	54.7
Daudz riskē	146	24.1	75	23.7	135	22.1	75	23.8
Nezinu	48	7.9	23	7.4	36	5.9	27	8.5
Kopā	607	100	316	100	611	100	316	100
Smēķē vienu vai vairākas paciņas cigarešu dienā								
Neriskē	24	4	7	2.2	39	6.4	8	2.5
Nedaudz riskē	56	9.3	16	5.1	58	9.5	27	8.5
Daudz riskē	494	81.6	279	88.6	488	79.8	262	82.6
Nezinu	31	5.1	13	4.1	26	4.3	20	6.4
Kopā	605	100	315	100	611	100	317	100
Iedzer vienu vai divus dzērienus teju katru nedēļu								
Neriskē	212	35.6	141	44.9	255	42.4	123	39.3
Nedaudz riskē	185	31.2	82	26.1	180	29.9	82	26.2
Daudz riskē	83	13.9	33	10.5	73	12.1	42	13.4
Nezinu	115	19.3	58	18.5	94	15.6	66	21.1
Kopā	595	100	314	100	602	100	313	100
Lieto alkoholu katru dienu								
Neriskē	23	3.8	5	1.6	21	3.5	5	1.6
Nedaudz riskē	53	8.7	22	7	64	10.6	33	10.3
Daudz riskē	503	82.9	273	86.3	491	81.1	259	81.2
Nezinu	28	4.6	16	5.1	29	4.8	22	6.9
Kopā	607	100	316	100	605	100	319	100
Pamēģina inhalantus vienu vai divas reizes dzīvē								
Neriskē	112	18.4	44	13.9	139	22.9	64	20.1
Nedaudz riskē	195	32	112	35.3	196	32.2	113	35.4
Daudz riskē	172	28.2	87	27.4	155	25.5	83	26
Nezinu	130	21.4	74	23.3	118	19.4	59	18.5
Kopā	609	100	317	99.9	608	100	319	100
Pamēģina kanabisu vienu vai divas reizes dzīvē								
Neriskē	90	14.9	36	11.5	116	19.1	46	14.4
Nedaudz riskē	229	37.8	109	34.7	216	35.5	131	41.1
Daudz riskē	187	30.8	108	34.4	188	30.9	97	30.4
Nezinu	100	16.5	61	19.4	88	14.5	45	14.1
Kopā	606	100	314	100	608	100	319	100
Smēķē marihuānu/hašiņu regulāri								
Neriskē	18	3	7	2.2	27	4.4	7	2.2
Nedaudz riskē	33	5.5	15	4.8	41	6.7	17	5.4
Daudz riskē	499	82.6	262	83.2	484	79.4	265	83.6
Nezinu	54	8.9	31	9.8	58	9.5	28	8.8
Kopā	604	100	315	100	610	100	317	100
Šad un tad lieto citas atkarību izraisošas vielas								
Neriskē	20	3.3	8	2.5	32	5.3	6	1.9
Nedaudz riskē	193	31.8	90	28.6	165	27.1	100	31.3
Daudz riskē	294	48.4	156	49.5	301	49.4	169	53
Nezinu	100	16.5	61	19.4	111	18.2	44	13.8
Kopā	607	100	315	100	609	100	319	100

4.2.5. Situācija ģimenē un apkārtējo lokā

Tālāk anketā skolēniem tika uzdots virkne jautājumu par situāciju viņu ģimenes locekļu un draugu lokā. Kā redzams attēlā Nr. 24, gan eksperimenta, gan kontroles grupas skolēnu ģimenēs visnotaļ bieži ir smēķējošs tēvs – nedaudz mazāk kā puse respondentu gan laikā pirms intervences, gan pēc tās ziņo, ka ģimenē ir tēvs, kurš smēķē ikdienā vai dažreiz. Skolēnu ziņotā informācija liecina, ka māte ģimenē smēķē ievērojami mazākam skolēnu īpatsvaram (aptuveni ceturtajai daļai skolēnu).

Pētījuma laikā pieauga to skolēnu īpatsvars (gan kontroles, gan eksperimenta grupā), kuri ziņoja, ka smēķē viņu labākais draugs. Laikā pirms intervences kontroles grupā 16,1% skolēnu ziņoja par šādu novērojumu, bet laikā pēc intervences – jau 21,6% skolēnu. Eksperimenta grupā šie rādītāji bija attiecīgi 14,7% un 19,3%.

Attēls Nr. 24. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars atkarībā no apkārtējo cilvēku cigarešu smēķēšanas statusa

Tabulā Nr. 17 atspoguļotas pētījuma dalībnieku domas par saviem draugiem, ar kuriem viņi pavada kopā lielāko daļu sava brīvā laika. Redzams, ka vairāk kā puse

respondentu abās pētījuma grupās uzskata, ka viņu draugiem skola ne sevišķi patīk (t.i. skola patīk mazāk kā pusei vai nevienam no draugiem). Šim uzskatam ir tendence laikā pieaugt – ja pirms intervences šādi uzskatīja 60,1% skolēnu kontroles grupā un 57,9% skolēnu eksperimenta grupā, tad laikā pēc intervences minētie rādītāji bija attiecīgi 66,2% un 63,3%.

Mazākā daļa respondentu uzskata, ka viņu draugiem nepadodas mācības skolā – tikai aptuveni piektā daļa respondentu abās pētījuma grupās ziņo, ka mācības skolā padodas mazāk kā pusei vai pat nevienam no viņu draugiem.

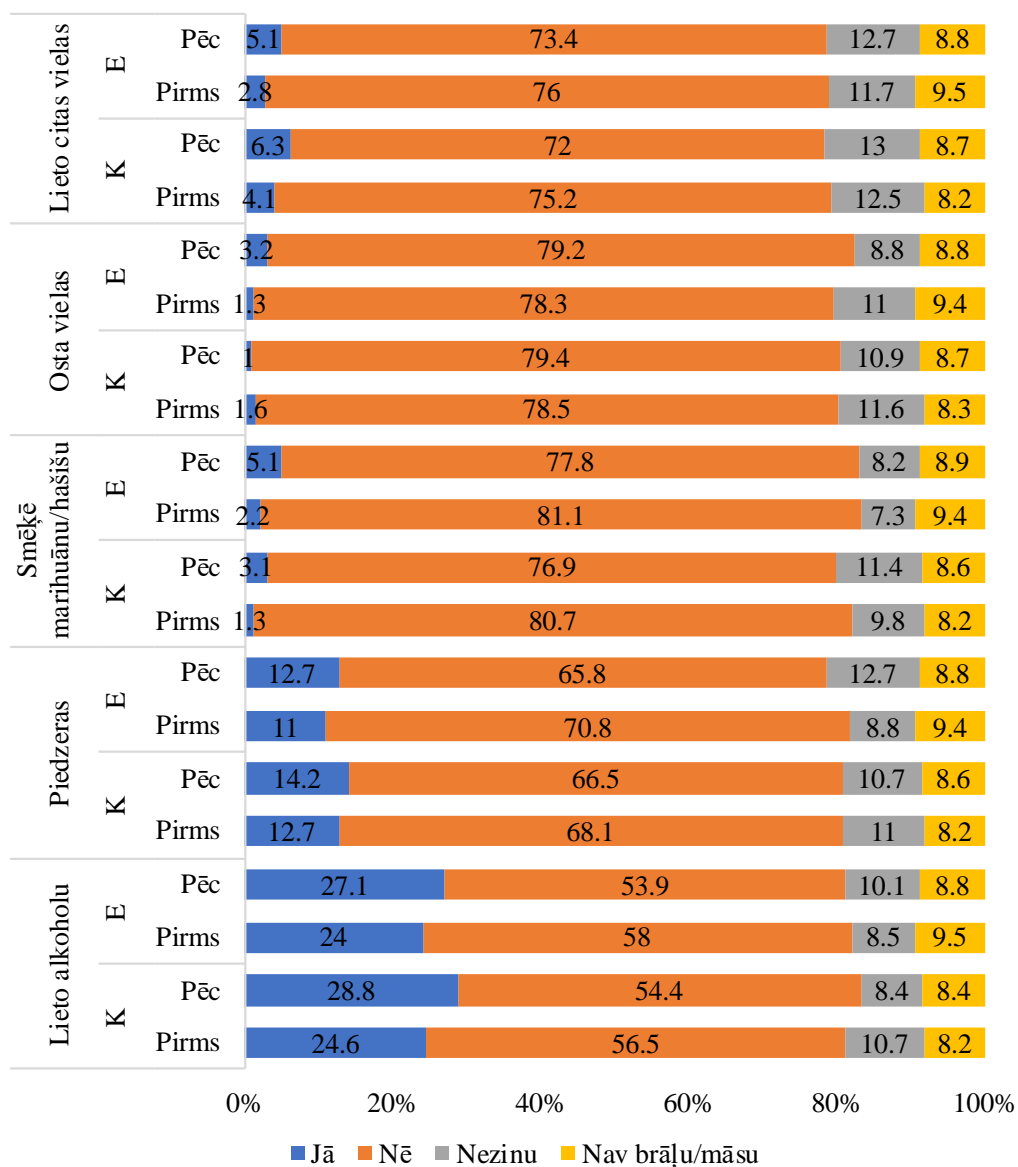
Tālākie jautājumi par atkarību izraisošo vielu lietošanu draugu vidū ļauj secināt, ka skolēniem ir priekšstats, ka vielu lietošana vienaudžu vidū ir daudz izplatītāka nekā tā ir patiesībā (kā to rāda dati augstāk redzamajās šī ziņojuma nodaļās par vielu lietošanas prevalences rādītājiem). Proti, apmēram trešā daļa abu pētījuma grupu skolēni uzskata, ka viņu draugi smēķē cigaretes, aptuveni ceturtdaļa skolēnu domā, ka draugi pārmērīgi lieto alkoholu, un ap 10% skolēnu domā, ka viņu draugi lieto kanabisu vai citas nelegālās vielas. Turklāt šai pārliecībai laika gaitā ir tendence pieaugt. Tā, piemēram, ja laikā pirms intervences 16,4% eksperimenta grupas dalībnieku uzskatīja, ka mazāk kā puse, aptuveni puse, vairāk nekā puse vai visi viņu draugi pārmērīgi lieto alkoholu, tad laikā pēc intervences beigām šis īpatsvars bija pieaudzis līdz 23,3%.

Tabula Nr. 17. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no situācijām un uzvedības tuvāko draugu lokā

			Neviens		Mazāk nekā puse		Aptuveni puse		Vairāk nekā puse		Visi		Nezīnu	
			n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Patīk skola	K	Pirms	153	25.2	213	35	116	19.1	39	6.4	14	2.3	73	12
		Pēc	197	32.6	203	33.6	93	15.4	30	5	14	2.3	68	11.1
	E	Pirms	65	20.6	118	37.3	49	15.5	36	11.4	12	3.8	3	11.4
		Pēc	100	31.8	99	31.5	59	18.8	23	7.3	5	1.6	28	9
Padodas mācības skolā	K	Pirms	12	2	136	22.4	200	32.9	163	26.9	44	7.2	52	8.6
		Pēc	28	4.6	134	22.1	190	31.4	158	26.1	38	6.3	58	9.5
	E	Pirms	10	3.1	55	17.3	122	38.4	78	24.5	28	8.8	25	7.9
		Pēc	12	3.8	59	18.8	120	38.2	74	23.6	17	5.4	32	10.2
Smēķē cigaretes	K	Pirms	304	50.2	107	17.7	26	4.3	21	3.5	6	1	141	23.3
		Pēc	261	43.1	131	21.7	38	6.3	26	4.3	11	1.8	138	22.8
	E	Pirms	173	54.9	51	16.2	12	3.8	10	3.2	2	0.6	67	21.3
		Pēc	143	45.3	63	19.9	18	5.7	14	4.4	5	1.6	73	23.1
Pārmērīgi lieto alkoholu	K	Pirms	347	57.5	70	11.6	23	3.8	9	1.5	3	0.5	152	25.1
		Pēc	298	49.2	94	15.5	32	5.3	18	3	11	1.8	153	25.2
	E	Pirms	200	62.9	35	11	11	3.5	4	1.3	2	0.6	66	20.7
		Pēc	173	54.6	44	13.9	10	3.2	13	4.1	7	2.1	70	22.1
Lieto marihuānu vai citas vielas	K	Pirms	429	71.3	36	6	6	1	3	0.5	1	0.2	127	21
		Pēc	403	66.5	41	6.8	11	1.8	5	0.8	3	0.5	143	23.6
	E	Pirms	237	74.5	16	5	4	1.3	3	0.9	0	0	58	18.3
		Pēc	215	67.8	26	8.2	2	0.6	4	1.3	4	1.3	66	20.8

Samērā augsts skolēnu īpatsvars ziņo par to, ka viņu brāļi vai māsas lieto dažādas atkarību izraisošas vielas. Visbiežāk tiek ziņots par alkohola lietošanu brāļu un māsu vidū – to uzrāda teju trešā daļa pētījuma dalībnieku (skat. attēlu Nr. 25). Par to, ka brālis vai māsa mēdz piedzerties, ziņo aptuveni katrs astotais pētījuma dalībnieks.

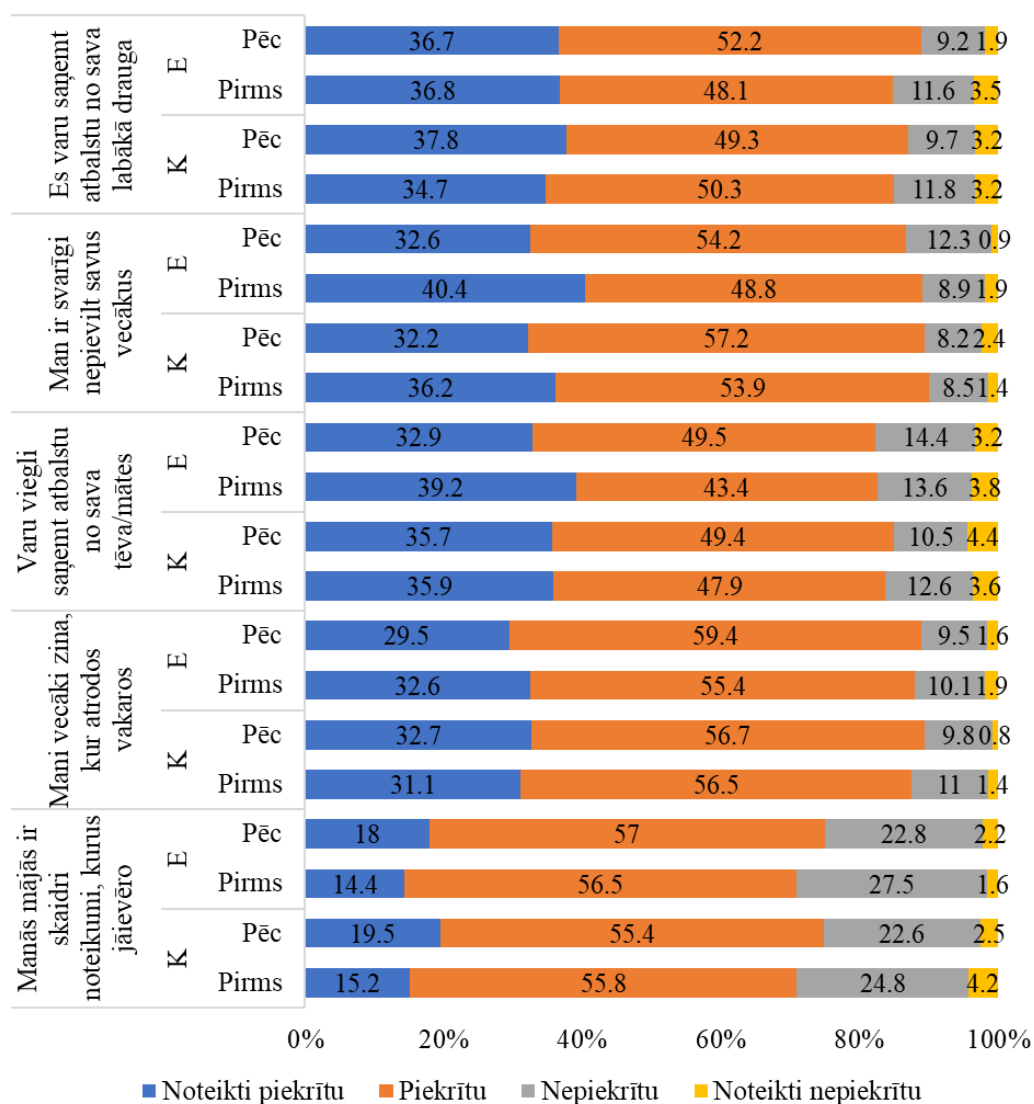
Attēls Nr. 25. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no vielu lietošanas brāļu vai māsu vidū

Attēlā Nr. 26 redzams, ka vairākumam pētījuma dalībnieku abās pētījuma grupās ir labvēlīga un atbalstoša sociālā vide. Tā, piemēram, aptuveni 85% skolēnu atbild, ka viņiem ir viegli saņemt atbalstu no tēva vai mātes. Līdzīgs īpatsvars respondentu ziņo, ka var saņemt atbalstu no sava labākā drauga.

Zemākie rādītāji novērojami attiecībā uz skaidru noteikumu esamību mājās – apmēram trešā daļa skolēnu ziņo, ka šādu noteikumu, kuri būtu jāievēro, viņu mājās nav.

Attēls Nr. 26. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no apgalvojumiem par tuviniekiem

Arī tabulā Nr. 18 redzamie rezultāti ļauj secināt, ka lielākā daļa (70%-90%) skolēnu abās pētījuma grupās laikā gan pirms, gan pēc intervences dzīvo ģimenē labvēlīgos apstākļos – vairums skolēnu ziņo, ka viņu ģimenēs ģimenes locekļi palīdz un atbalsta cits citu, bieži nestrīdas un labi satiek cits ar citu, tiek galā faktiski ar visām grūtībām, bauda dzīvi un ir labā omā, brīvi izsaka savu viedokli, u.tml.

Tai pat laikā uzmanību piesaista pētījuma rezultāts, ka aptuveni piektā daļa skolēnu nepiekrīt vai noteikti nepiekrīt apgalvojumam “manā ģimenē neviens nekad nesit cits citam” un aptuveni 40% skolēnu piekrīt vai noteikti piekrīt apgalvojumam “ģimenē nestāstām cits citam par savām personīgajām problēmām”.

Tabula Nr. 18. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no situācijas ģimenē

Cik ticams	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Manā ģimenē palīdzam un atbalstām cits citu								
Noteikti piekrītu	260	42.6	144	45.4	269	44.6	128	40.4
Piekrītu	312	51.1	150	47.3	284	47.1	159	50.1
Nepiekrītu	34	5.6	17	5.4	44	7.3	25	7.9
Noteikti nepiekrītu	4	0.7	6	1.9	6	1	5	1.6
Kopā	610	100	317	100	603	100	317	100
Mana ģimene neapspriež savas problēmas								
Noteikti piekrītu	26	4.3	11	3.5	32	5.4	22	7.1
Piekrītu	169	27.8	73	23.5	141	23.6	71	22.5
Nepiekrītu	362	59.6	196	63	368	61.6	197	62.5
Noteikti nepiekrītu	50	8.3	31	10	56	9.4	25	7.9
Kopā	607	100	311	100	597	100	315	100
Ģimenē nestrīdamies bieži								
Noteikti piekrītu	96	16	55	17.6	99	16.5	48	15.3
Piekrītu	322	53.6	161	51.4	339	56.4	171	54.5
Nepiekrītu	165	27.5	76	24.3	138	23	78	24.8
Noteikti nepiekrītu	18	2.9	21	6.7	25	4.1	17	5.4
Kopā	601	100	313	100	601	100	314	100
Manā ģimenē ikvienam ir skaidri noteikti pienākumi								
Noteikti piekrītu	83	13.6	44	14	107	17.8	47	15
Piekrītu	360	59	172	54.8	351	58.4	176	56.1
Nepiekrītu	153	25.1	90	28.7	134	22.3	85	27.1
Noteikti nepiekrītu	14	2.3	8	2.5	9	1.5	6	1.8
Kopā	610	100	314	100	601	100	314	100
Mana ģimene var tikt galā ar praktiski jebkuru izaicinājumu vai grūtību								
Noteikti piekrītu	142	23.4	86	27.1	147	24.6	68	21.5
Piekrītu	340	55.9	164	51.7	350	58.5	184	58.2
Nepiekrītu	111	18.3	58	18.3	90	15.1	57	18
Noteikti nepiekrītu	15	2.4	9	2.9	11	1.8	7	2.3
Kopā	608	100	317	100	598	100	316	100
Manā ģimenē visi baudām dzīvi un esam labā omā								
Noteikti piekrītu	116	19.2	69	22	138	23.4	63	20.1
Piekrītu	347	57.5	167	53.4	331	56.2	165	52.7
Nepiekrītu	127	21.1	64	20.4	106	18	78	24.9
Noteikti nepiekrītu	13	2.2	13	4.2	14	2.4	7	2.3
Kopā	603	100	313	100	589	100	313	100
Manā ģimenē ikvienam ir svarīgi paust savu viedokli								
Noteikti piekrītu	119	19.7	64	20.3	129	21.6	66	21
Piekrītu	353	58.4	185	58.7	336	56.3	182	57.8
Nepiekrītu	123	20.4	62	19.7	117	19.6	60	19
Noteikti nepiekrītu	9	1.5	4	1.3	15	2.5	7	2.2
Kopā	604	100	315	100	597	100	315	100
Manā ģimenē reti zaudējam pašsavaldīšanos								
Noteikti piekrītu	96	15.9	56	18	115	19.4	62	19.7
Piekrītu	311	51.6	153	49.2	321	54	160	51
Nepiekrītu	168	27.9	84	27	137	23.1	72	22.9
Noteikti nepiekrītu	28	4.6	18	5.8	21	3.5	20	6.4
Kopā	603	100	311	100	594	100	314	100
Manā ģimenē ikvienam par noteikumu pārkāpšanu pienākas stingrs sods								
Noteikti piekrītu	28	4.7	17	5.4	37	6.2	24	7.6
Piekrītu	100	16.6	51	16.3	113	18.9	55	17.5
Nepiekrītu	362	60.2	174	55.6	346	57.8	172	54.8
Noteikti nepiekrītu	111	18.5	71	22.7	103	17.1	63	20.1
Kopā	601	100	313	100	599	100	314	100
Manā ģimenē varam darīt, ko vien gribam								
Noteikti piekrītu	14	2.3	2	0.6	25	4.2	10	3.2
Piekrītu	84	13.9	54	17.4	109	18.3	55	17.6
Nepiekrītu	392	65	199	64	386	64.8	188	60.3
Noteikti nepiekrītu	113	18.8	56	18	76	12.7	59	18.9
Kopā	603	100	311	100	596	100	312	100

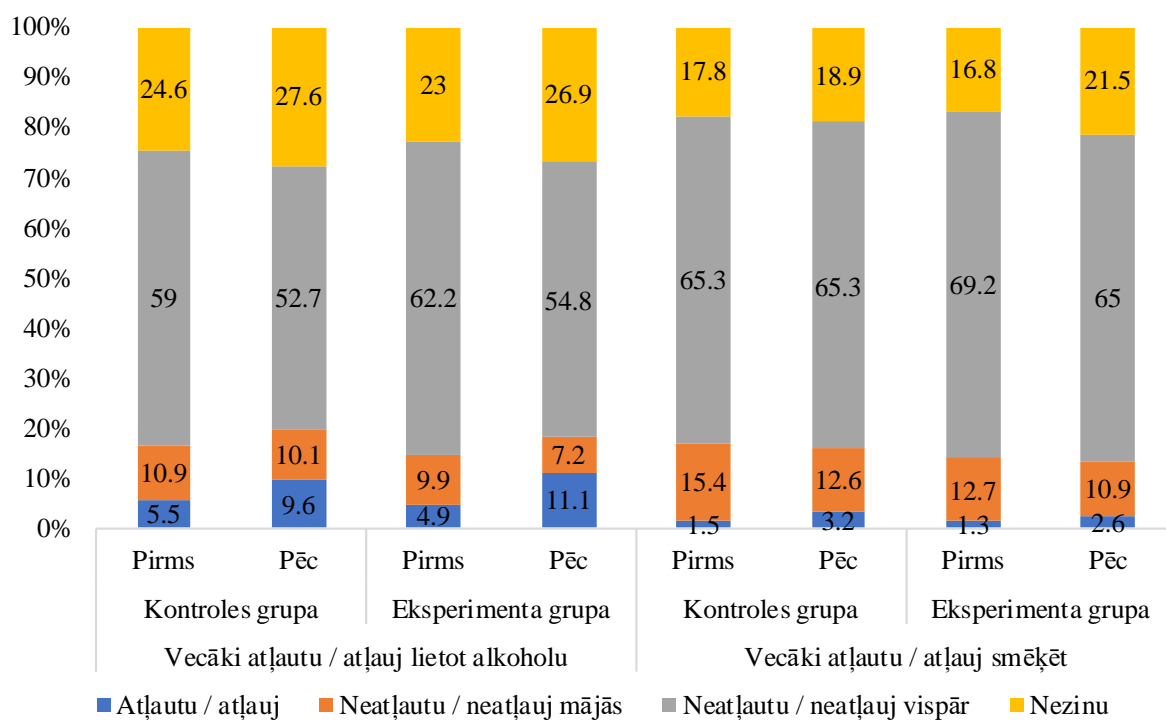
Tabula Nr. 18. (turpinājums) Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no situācijas ģimenē

Cik ticams	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mana ģimene vienmēr visu dara kopā								
Noteikti piekrītu	34	5.7	20	6.5	49	8.3	24	7.7
Piekrītu	200	33.4	91	29.5	197	33.2	95	30.5
Nepiekrītu	335	55.9	183	59.4	315	53.1	173	55.6
Noteikti nepiekrītu	30	5	14	4.6	32	5.4	19	6.2
Kopā	599	100	308	100	593	100	311	100
Manā ģimenē mēdzam lietas pārrunāt								
Noteikti piekrītu	99	16.3	63	20.1	118	19.9	48	15.3
Piekrītu	392	64.7	210	66.8	366	61.7	202	64.3
Nepiekrītu	104	17.2	36	11.5	94	15.9	52	16.6
Noteikti nepiekrītu	11	1.8	5	1.6	15	2.5	12	3.8
Kopā	606	100	314	100	593	100	314	100
Manā ģimenē neviens nekad nesit cits citam								
Noteikti piekrītu	214	35.2	127	40.2	258	43.4	130	41.5
Piekrītu	245	40.3	106	33.5	231	38.8	128	40.9
Nepiekrītu	120	19.7	68	21.5	84	14.1	41	13.1
Noteikti nepiekrītu	29	4.8	15	4.8	22	3.7	14	4.5
Kopā	608	100	316	100	595	100	313	100
Manā ģimenē valda noteikums "Vispirms darbs, tad atpūta"								
Noteikti piekrītu	113	18.9	66	21.2	123	20.7	64	20.4
Piekrītu	312	52.2	144	46.3	299	50.3	148	47.1
Nepiekrītu	161	26.9	93	29.9	160	26.9	91	29
Noteikti nepiekrītu	12	2	8	2.6	12	2.1	11	3.5
Kopā	598	100	311	100	594	100	314	100
Manā ģimenē mūs nesoda un nelamā, ja kaut ko izdarām nepareizi								
Noteikti piekrītu	107	17.9	47	15	108	18.3	55	17.6
Piekrītu	261	43.6	133	42.4	286	48.4	138	44.1
Nepiekrītu	195	32.6	116	36.9	171	28.9	105	33.5
Noteikti nepiekrītu	35	5.9	18	5.7	26	4.4	15	4.8
Kopā	598	100	314	100	591	100	313	100
Manā ģimenē labi satiekam cits ar citu								
Noteikti piekrītu	169	28.1	91	29.2	157	26.5	79	25.3
Piekrītu	352	58.6	175	56.1	352	59.5	182	58.3
Nepiekrītu	71	11.8	40	12.8	73	12.3	43	13.8
Noteikti nepiekrītu	9	1.5	6	1.9	10	1.7	8	2.6
Kopā	601	100	312	100	592	100	312	100
Ģimenes nestāstām cits citam par savām personīgajām problēmām								
Noteikti piekrītu	58	9.7	34	10.8	51	8.7	33	10.7
Piekrītu	215	36.1	85	27	204	34.6	96	31.1
Nepiekrītu	280	47.1	161	51.1	281	47.7	141	45.6
Noteikti nepiekrītu	42	7.1	35	11.1	53	9	39	12.6
Kopā	595	100	315	100	589	100	309	100
Manā ģimenē bieži nekritizējam cits citu								
Noteikti piekrītu	118	19.8	60	19.4	89	15	62	20.1
Piekrītu	340	57	173	56	360	60.8	185	59.9
Nepiekrītu	114	19.1	65	21	118	19.9	53	17.2
Noteikti nepiekrītu	25	4.1	11	3.6	25	4.3	9	2.8
Kopā	597	100	309	100	592	100	309	100
Ģimenes locekļiem ir strikts viedoklis par to, kas ir pareizi un kas nepareizi								
Noteikti piekrītu	75	12.7	40	12.9	81	13.6	50	16.3
Piekrītu	257	43.4	146	46.9	285	48	136	44.3
Nepiekrītu	238	40.2	111	35.7	209	35.2	106	34.5
Noteikti nepiekrītu	22	3.7	14	4.5	19	3.2	15	4.9
Kopā	592	100	311	100	594	100	307	100
Manā ģimenē nākam un ejam, kad vēlamies								
Noteikti piekrītu	27	4.5	13	4.2	40	6.9	23	7.4
Piekrītu	163	27.4	80	25.9	162	27.9	73	23.7
Nepiekrītu	320	53.9	178	57.6	309	53.3	167	54
Noteikti nepiekrītu	84	14.2	38	12.3	69	11.9	46	14.9
Kopā	594	100	309	100	580	100	309	100

Uz jautājumu par to, vai vecāki atļauj (vai atļautu) viņiem smēķēt, tikai atsevišķi pusaudži atbild apstiprinoši. Tomēr šim īpatsvaram laikā (pusaudzim pieaugot) ir tendence pieaugt. Ja laikā pirms intervences pozitīvu atbildi sniedza 1,5% kontroles grupas un 1,3% eksperimenta grupas skolēnu, tad laikā pēc intervences beigām šie rādītāji attiecīgi bija 3,1% un 2,6% (skat. attēlu Nr. 27).

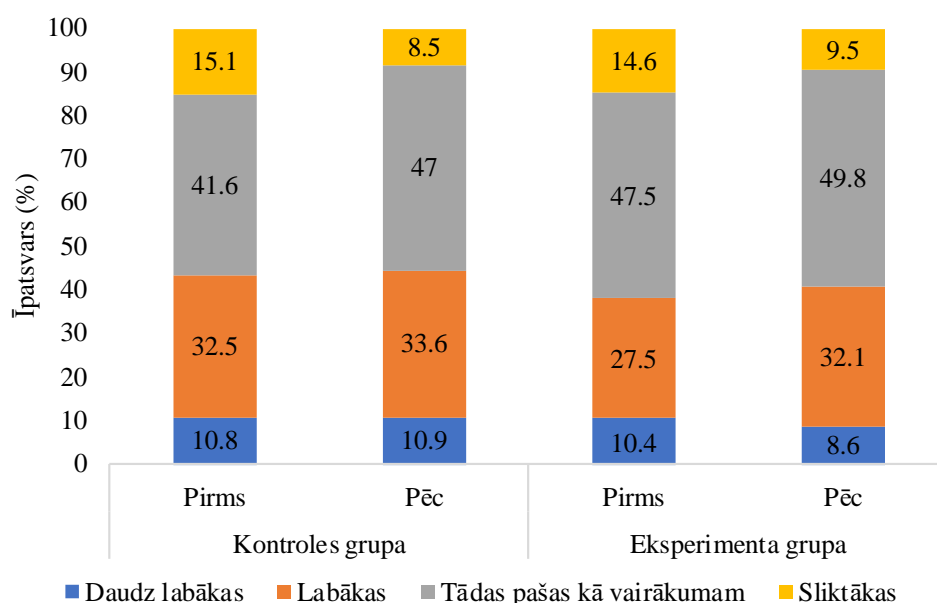
Satraucošāka aina vērojama attiecībā uz to, vai vecāki atļauj (atļautu) lietot alkoholu. Kā redzams attēlā Nr. 27, laikā pirms intervences 5,5% kontroles grupas un 4,9% eksperimenta grupas dalībnieku ziņo, ka vecāki viņiem atļauj lietot alkoholu. Pusaudzim pieaugot (laikā pēc intervences beigām) šie rādītāji bija jau attiecīgi 9,6% un 11,1%. Tātad faktiski katra desmitā skolēna vecāki viņiem atļauj (vai atļautu) lietot alkoholu, tādējādi radot izaicinājumu no atkarību izraisošām vielām brīvas dzīves kā vērtības un normas nostiprināšanos.

Attēls Nr. 27. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no tā, vai vecāki atļautu / atļauj lietot alkoholu vai smēķēt

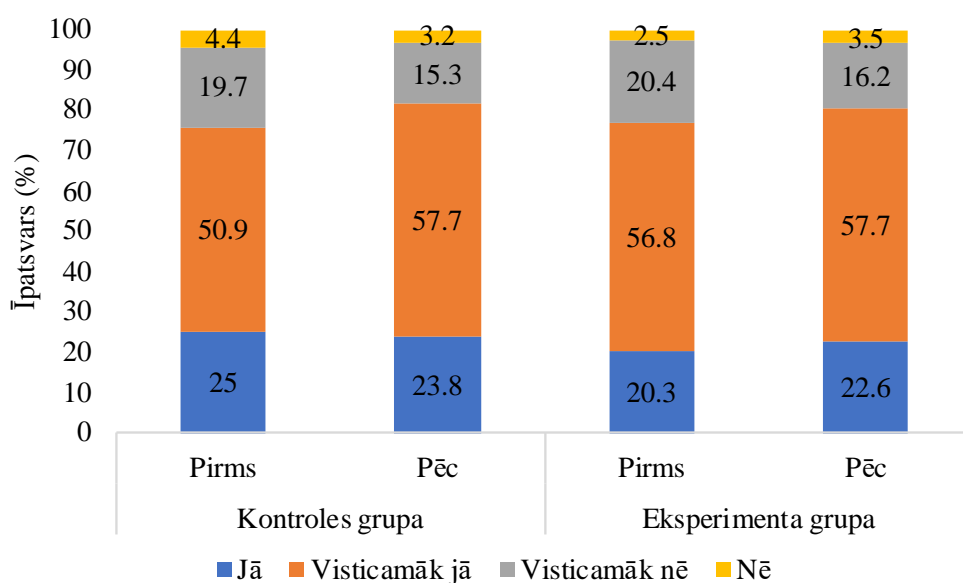
Kā redzams attēlā Nr. 28, pētījuma dalībnieku atzīmju skolā pašvērtējums eksperimenta un kontroles grupās ir līdzīgs. Pašvērtējumam laika gaitā ir redzama tendence uzlaboties – proti pēc intervences beigām ir sarucis skolēnu īpatsvars, kuri uzskata, ka viņu atzīmes ir sliktākas kā citiem klasesbiedriem. Eksperimenta grupā šis samazinājums ir mazliet mazāks (5,1 procentpunkts) kā kontroles grupā (6,6 procentpunkti).

Attēls Nr.28. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no atzīmju pašvērtējuma

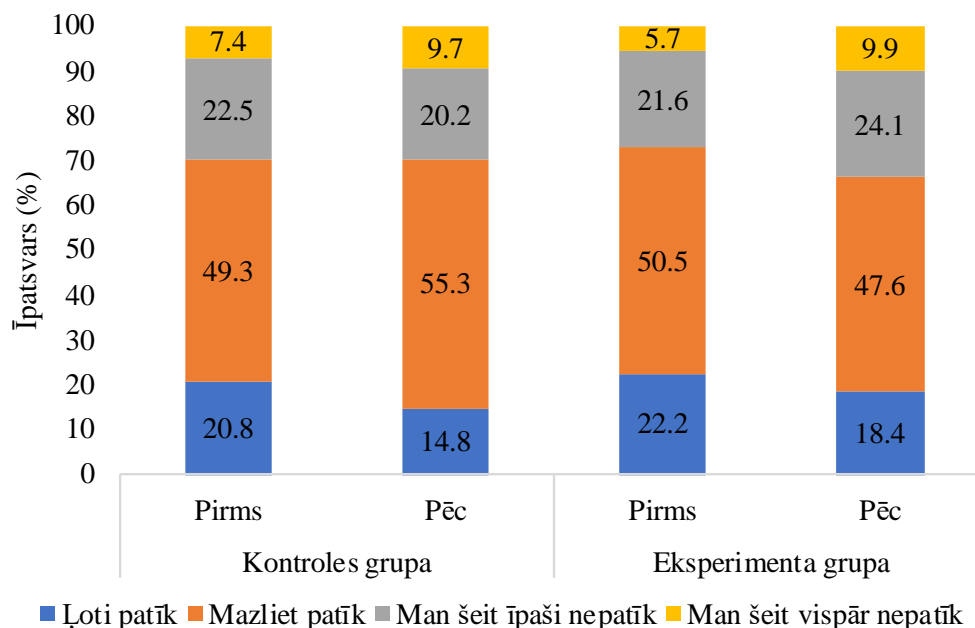
Attiecībā uz atzīmju vērtējumu nākotnē skolēniem tika uzdots jautājums “Tavuprāt, vai būsi uzlabojis savas atzīmes šī mācību gada noslēgumā?” Kopumā redzams, ka aptuveni piektā daļa gan eksperimenta, gan kontroles grupas skolēnu uz šo jautājumu atbild noraidoši. Laika gaitā šim indikatoram ir tendence uzlaboties, proti, laikā pēc intervences noraidoši atbildējušo skolēnu īpatsvars abās grupās ir sarucis, tomēr eksperimenta grupā šis samazinājums ir mazāks kā kontroles grupā (attiecīgi -3,2 un -5,6 procentpunkti) (skat. attēlu Nr. 29).

Attēls Nr. 29. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no atzīmju vērtējuma nākotnē

Uz jautājumu par to, kādas ir skolēnu domas par skolu, attēlā Nr. 30 redzams, ka vairumam skolēnu skola patīk (mazliet vai ļoti). Laika gaitā kontroles grupā minētais skolēnu īpatsvars saglabājās nemainīgs (70,1%), savukārt eksperimenta grupā minētais skolēnu īpatsvars ir sarucis (no 72,7% līdz 66,0%).

Attēls Nr. 30. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no domām par skolu

Tabulā Nr. 19 atspoguļotas pētījuma dalībnieku viedoklis par skolu. Rezultāti ir pretrunīgi attiecībā uz atsevišķiem apgalvojumiem - laika gaitā eksperimenta grupas skolēni biežāk ziņo par situācijas uzlabošanos. Savukārt attiecībā uz citiem apgalvojumiem labāku rezultātu uzrāda kontroles grupas pārstāvji. Tā, piemēram, laikā pirms intervences kontroles grupā 69,6% skolēnu piekrīt vai noteikti piekrīt apgalvojumam, ka skolēniem viņu klasē patīk būt kopā. Savukārt laikā pēc intervences noslēguma šādu skolēnu īpatsvars bija sarucis līdz 66,5% (samazinājums par 3,1 procentpunktu). Savukārt eksperimenta grupā attiecīgi pirms intervences situāciju pozitīvi vērtējošo skolēnu īpatsvars bija 71,2%, bet pēc intervences tas saruka līdz 65,8% (samazinājums par 5,4 procentpunktiem).

Tai pat laikā attiecībā uz apgalvojumu “citi skolēni mani pieņem, kāds esmu” rezultāts labāks ir vērojams eksperimenta grupā. Proti, eksperimenta grupā pirms intervences šim apgalvojumam piekrita vai noteikti piekrita 83,8% skolēnu, bet pēc intervences – 85,0% skolēnu (pieaugums par 1,2 procentpunktiem). Savukārt kontroles grupā laikā pirms intervences minētajam apgalvojumam piekrīt 83,0% skolēnu, bet laikā pēc intervences – 81,9% skolēnu (t.i. samazinājums par 1,1 procentpunktu).

Tabula Nr. 19. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no apgalvojumiem par skolu

Apgalvojums par skolu	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Skolēniem manā klasē patīk būt kopā								
Noteikti piekrītu	49	8.3	36	11.4	58	9.7	27	8.7
Piekrītu	363	61.3	189	59.8	338	56.8	178	57.1
Nepiekrītu	161	27.2	82	25.9	176	29.6	90	28.8
Noteikti nepiekrītu	19	3.2	9	2.9	23	3.9	17	5.4
Kopā	592	100	316	100	595	100	312	100
Vairums skolēnu manā klasē ir laipni un izpalīdzīgi								
Noteikti piekrītu	67	11.1	42	13.2	72	12.1	36	11.4
Piekrītu	341	56.6	181	56.9	328	55.2	181	57.3
Nepiekrītu	160	26.5	81	25.5	169	28.5	79	25
Noteikti nepiekrītu	35	5.8	14	4.4	25	4.2	20	6.3
Kopā	603	100	318	100	594	100	316	100
Citi skolēni mani pieņem, kāds esmu								
Noteikti piekrītu	91	15.2	59	18.8	91	15.3	55	17.5
Piekrītu	407	67.8	204	65	397	66.6	212	67.5
Nepiekrītu	85	14.2	40	12.7	94	15.8	36	11.5
Noteikti nepiekrītu	17	2.8	11	3.5	14	2.3	11	3.5
Kopā	600	100	314	100	596	100	314	100
Man ir ļoti svarīgi, kā man sokas skolā								
Noteikti piekrītu	134	22.2	72	22.8	128	21.6	72	22.9
Piekrītu	343	56.8	169	53.5	341	57.5	177	56.2
Nepiekrītu	108	17.9	63	19.9	111	18.7	58	18.4
Noteikti nepiekrītu	19	3.1	12	3.8	13	2.2	8	2.5
Kopā	604	100	316	100	593	100	315	100
Ļoti respektēju to, ko mani skolotāji man saka								
Noteikti piekrītu	119	19.9	67	21.1	111	18.8	59	18.8
Piekrītu	387	64.6	195	61.5	381	64.7	198	63.3
Nepiekrītu	77	12.9	50	15.8	83	14.1	48	15.3
Noteikti nepiekrītu	16	2.6	5	1.6	14	2.4	8	2.6
Kopā	599	100	317	100	589	100	313	100

Attiecībā uz dažādām situācijām, kuras ir notikušas pēdējā gada laikā saistībā ar alkohola vai citu vielu lietošanu (skat. tabulu Nr. 20) jāsecina, ka rezultāti arī šajā gadījumā ir pretrunīgi – daļai situāciju vērojams lielāks pieaugums laikā kontroles grupā, bet daļai – eksperimenta grupā. Piemēram, naudas vai citu vērtīgu lietu nozaudēšanu alkohola vai citu vielu lietošanas dēļ laikā pirms intervences kontroles grupā ziņoja 1,5% skolēnu, bet pēc intervences – 1,8% skolēnu (pieaugums par 0,3 procentpunktiem), savukārt eksperimenta grupā rādītājs pirms intervences bija 2,8%, bet pēc – 1,6%, tātad ir vērojams samazinājums par 1,2 procentpunktiem, ko varētu skaidrot ar intervences ietekmi.

Tomēr tai pat laikā, piemēram, par priekšmetu vai drēbju sabojāšanu alkohola vai citu vielu lietošanas dēļ kontroles grupā pirms intervences ziņoja 1,5% skolēnu, bet pēc intervences – 1,4% skolēnu (samazinājums par 0,1 procentpunktu), savukārt eksperimenta grupā attiecīgie rādītāji bija 0,6% un 1,3%, proti ir vērojams pieaugums par 0,7 procentpunktiem, kas savukārt noliedz intervences labvēlīgo ietekmi uz tabulā Nr. 20 minētajām situācijām.

Tabula Nr. 20. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences atkarībā no dažādu situāciju pieredzes

Problēma	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Strīds								
Nekad	244	40.1	105	33.1	253	42.1	120	38.6
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	5	0.8	4	1.3	9	1.5	3	1
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	9	1.5	0	0	4	0.7	5	1.6
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	351	57.6	208	65.6	335	55.7	183	58.8
Kopā	609	100	317	100	601	100	311	100
Kautiņš								
Nekad	504	83	262	82.4	533	89	264	85.4
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	7	1.2	3	0.9	3	0.5	2	0.7
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	2	0.3	0	0	3	0.5	0	0
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	94	15.5	53	16.7	60	10	43	13.9
Kopā	607	100	318	100	599	100	309	100
Negadījums vai trauma								
Nekad	340	56.1	179	56.6	358	59.9	195	62.7
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	4	0.7	3	0.9	4	0.7	3	1
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	7	1.1	2	0.6	5	0.8	0	0
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	255	42.1	132	41.9	231	38.6	113	36.3
Kopā	606	100	316	100	598	100	311	100
Naudas vai citu vērtīgu lietu nozaudēšana								
Nekad	495	81.5	245	77.3	493	82	240	76.7
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	4	0.7	6	1.9	9	1.5	1	0.3
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	5	0.8	3	0.9	2	0.3	4	1.3
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	103	17	63	19.9	97	16.2	68	21.7
Kopā	607	100	317	100	601	100	313	100
Man piederošu priekšmetu vai drēbju sabojāšana								
Nekad	454	74.9	239	75.6	480	80.1	235	76.1
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	7	1.2	2	0.6	3	0.5	1	0.3
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	2	0.3	0	0	5	0.9	3	1
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	143	23.6	75	23.8	111	18.5	70	22.6
Kopā	606	100	316	100	599	100	309	100
Problēmas attiecībā ar vecākiem								
Nekad	433	71.1	213	67.4	472	78.4	224	72
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	4	0.7	0	0	6	1	0	0
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	10	1.6	5	1.6	6	1	7	2.3
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	162	26.6	98	31	118	19.6	80	25.7
Kopā	609	100	316	100	602	100	311	100

Tabula Nr. 20. (turpinājums) Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no dažādu situāciju pieredzes

Problēma	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Problēmas attiecībā ar draugiem								
Nekad	414	68.1	204	64.8	452	75	226	72.2
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	2	0.3	1	0.3	6	1	1	0.3
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	3	0.5	2	0.6	5	0.8	0	0
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	189	31.1	108	34.3	140	23.2	86	27.5
Kopā	608	100	315	100	603	100	313	100
Problēmas attiecībā ar skolotājiem								
Nekad	516	84.9	267	84.2	546	90.5	285	90.8
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	2	0.3	2	0.6	2	0.3	1	0.3
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	4	0.7	1	0.3	3	0.5	2	0.6
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	86	14.1	47	14.9	52	8.7	26	8.3
Kopā	608	100	317	100	603	100	314	100
Sliktas sekmes skolā								
Nekad	380	62.8	195	61.9	446	74.3	220	71
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	4	0.7	2	0.6	3	0.5	1	0.3
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	4	0.7	0	0	2	0.3	1	0.3
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	217	35.8	118	37.5	149	24.9	88	28.4
Kopā	605	100	315	100	600	100	310	100
Kļuvu par zādzības vai laupīšanas upuri								
Nekad	592	97	303	96.2	589	97.8	300	95.8
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	3	0.5	3	1	3	0.5	0	0
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	3	0.5	2	0.6	1	0.2	0	0
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	12	2	7	2.2	9	1.5	13	4.2
Kopā	610	100	315	100	602	100	313	100
Nonācu slimnīcā vai neatliekamās medicīniskās palīdzības uzņemšanas nodaļā								
Nekad	515	84.4	258	81.9	521	86.5	271	86.6
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu	6	1	2	0.6	5	0.8	0	0
Jā, tādēļ, ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	1	0.2	1	0.3	2	0.3	1	0.3
Jā, citu iemeslu, nevis vielu lietošanas dēļ	88	14.4	54	17.2	74	12.4	41	13.1
Kopā	610	100	315	100	602	100	313	100

4.2.6. Viedoklis par sevi

Attiecībā uz lēmuma pieņemšanas prasmju pašvērtējumu, kas atspoguļots tabulā Nr. 21, izdarāms secinājums, ka rezultāti ir pretrunīgi – daļā apgalvojumu labāki rezultāti redzami eksperimenta grupā, bet otrā daļā gadījumu – kontroles grupā. Piemēram, apgalvojumam “kad izlemju pa kaut ko, man ir vienalga, ko domā draugi” laikā pirms intervences piekrita vai noteikti piekrita 39,9% respondentu, bet pēc intervences beigām – 39,1% skolēnu, tātad vērojams samazinājums 0,2 procentpunktu apmērā. Savukārt eksperimenta grupā šim apgalvojumam piekrita vai noteikti piekrita 36,6% bērnu, bet pēc intervences – 40,5% skolēnu, tātad vērojams izteikts pieaugums 3,9 procentpunktu apmērā.

Kamēr, piemēram, apgalvojuma “pirms kaut ko daru, izvērtēju visas iespējas” gadījumā tendence ir pretēja. Proti, kontroles grupā laikā pirms intervences šim apgalvojumam piekrita vai noteikti piekrita 69,3% aptaujāto, bet pēc intervences beigām – 71,9% (pieaugums par 2,6 procentpunktiem). Turpretī eksperimenta grupā apgalvojumam pirms intervences piekrita 70,1% bērnu, bet pēc intervences – 69,4% izglītojamo (tātad ir vērojams samazinājums par 0,7 procentpunktiem).

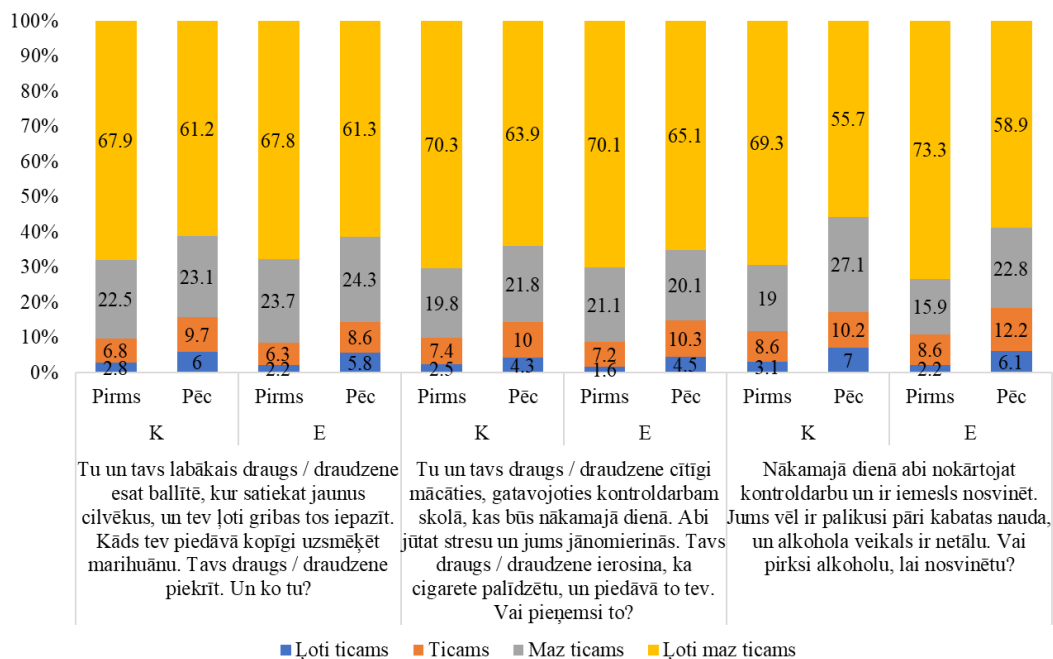
Tabula Nr. 21. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences atkarībā no lēmumu pieņemšanas prasmju pašvērtējuma

Lēmumu pieņemšana	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja esmu kaut ko izlēmis darīt, vienmēr to īstenoju								
Noteikti piekrītu	50	8.3	27	8.7	70	11.8	33	10.8
Piekrītu	325	54.2	174	55.9	344	57.6	173	56.7
Nepiekrītu	213	35.5	101	32.5	177	29.6	95	31.1
Noteikti nepiekrītu	12	2	9	2.9	6	1	4	1.4
Kopā	600	100	311	100	597	100	305	100
Bieži vien izlemju, nedomājot par sekām								
Noteikti piekrītu	47	7.8	24	7.7	52	8.7	16	5.2
Piekrītu	247	40.8	138	43.9	240	40.3	124	40
Nepiekrītu	269	44.5	124	39.5	263	44.1	150	48.3
Noteikti nepiekrītu	42	6.9	28	8.9	41	6.9	20	6.5
Kopā	605	100	314	100	596	100	310	100
Pirms kaut ko daru, izvērtēju visas iespējas								
Noteikti piekrītu	74	12.3	49	16	88	14.9	50	16.3
Piekrītu	343	57	166	54.1	340	57	163	53.1
Nepiekrītu	175	29.1	85	27.7	157	26.3	91	29.6
Noteikti nepiekrītu	10	1.6	7	2.2	11	1.8	3	1
Kopā	602	100	307	100	596	100	307	100
Bieži vien nožēloju kaut ko, ko biju izlēmis								
Noteikti piekrītu	125	20.7	53	16.9	112	18.7	56	18.1
Piekrītu	308	50.9	165	52.7	305	50.9	155	50.2
Nepiekrītu	149	24.6	93	29.7	165	27.5	90	29.1
Noteikti nepiekrītu	23	3.8	2	0.7	17	2.9	8	2.6
Kopā	605	100	313	100	599	100	309	100
Kad izlemju pa kaut ko, man ir vienalga, ko domā draugi								
Noteikti piekrītu	45	7.6	22	7	42	7.1	27	8.9
Piekrītu	189	31.7	93	29.6	189	32	96	31.6
Nepiekrītu	307	51.5	168	53.5	309	52.3	164	53.9
Noteikti nepiekrītu	55	9.2	31	9.9	51	8.6	17	5.6
Kopā	596	100	314	100	591	100	304	100

Attiecībā uz attēlā Nr. 31 aprakstītajām situācijām arī jāsecina, ka rezultāti ir pretrunīgi. Attiecībā uz pirmo situāciju labāks iznākums pētījuma laikā vērojams eksperimenta grupā, taču otrajā un trešajā situācijā rezultāts ir labāks kontroles grupā. Piemēram, marihuānas smēķēšanas piedāvājuma situācijā par smēķēšanu kā ticamu vai ļoti ticamu lēmumu pirms intervences ziņo 9,6% kontroles grupas dalībnieku, bet pēc intervences – 15,7% skolēnu (tātad vērojams pieaugums par 6,9 procentpunktiem), kamēr eksperimenta grupā attiecīgie rādītāji bija 8,5% un 14,4%, tādējādi uzrādot pieaugumu 5,9 procentpunktu apmērā, kas ir zemāks pieauguma rādītājs kā kontroles grupā un kas varētu tikt pozitīvi saistīts ar intervences ietekmi.

Tomēr, piemēram, attiecībā uz piedāvājumu lietot alkoholu situācija ir pretēja – pirms intervences kontroles grupā piekrišanu šādam piedāvājumam kā ļoti ticamu vai ticamu novērtēja 11,7% skolēnu, bet pēc intervences beigām – 17,2% skolēnu, tādējādi veidojot pieaugumu par 5,5 procentpunktiem. Savukārt eksperimenta grupā piekrišanu alkohola lietošanai apliecina 10,8% skolēnu laikā pirms intervences, savukārt pēc intervences – 18,3%, tādējādi veidojot pieaugumu 7,5 procentpunktu apmērā, kas ir straujāks pieaugums kā kontroles grupā.

Attēls Nr. 31. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no rīcības dažādās situācijās

Līdzīgs secinājums kā iepriekš izdarāms arī par tabulā Nr. 22 redzamajiem apgalvojumiem par sevi – daļā no tiem lielāks uzlabojums laikā vērojams eksperimenta grupā, bet daļā – kontroles grupā. Piemēram, apgalvojumam “uzskatu, ka man piemīt vairākas labas īpašības” laikā pirms intervences piekrita vai noteikti piekrita 84,0% kontroles grupas dalībnieku, bet pēc intervences beigām šis rādītājs bija 86,0% (pieaugums par 2,0 procentpunktiem). Kamēr eksperimenta grupā apgalvojumam pirms intervences piekrita vai noteikti piekrita 85,2% skolēnu, bet pēc intervences – 82,8% izglītojamo, tātad ir vērojams pašpārliecinātības samazinājums par 2,4 procentpunktiem.

Tai pat laikā apgalvojumam “vairums mana vecuma zēnu un meiteņu ir gudrāki nekā es” pirms intervences piekrita vai noteikti piekrita 54,5% skolēnu, bet pēc intervences – 51,2% skolēnu. Savukārt eksperimenta grupā minētie rādītāji bija 54,2% un 47,9%. Tātad kontroles grupā vērojams piekrišanas minētajam apgalvojumam samazinājums par 3,3 procentpunktiem, kamēr eksperimenta grupā samazinājums ir lielāks – 6,3 procentpunkti.

Tabula Nr. 22. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no viedokļa par sevi

Apgalvojums	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Uzskatu, ka man piemīt vairākas labas īpašības								
Noteikti piekrītu	118	19.6	75	23.7	136	23	81	26.2
Piekrītu	387	64.4	195	61.5	373	63	175	56.6
Nepiekrītu	84	14	42	13.2	70	11.8	43	13.9
Noteikti nepiekrītu	12	2	5	1.6	13	2.2	10	3.3
Kopā	601	100	317	100	592	100	309	100
Spēju darīt lietas tikpat labi kā lielākā daļa citu cilvēku								
Noteikti piekrītu	83	13.9	51	16	120	20.2	58	18.8
Piekrītu	342	57.3	190	59.7	358	60.2	184	59.5
Nepiekrītu	152	25.5	7	23	105	17.6	59	19.1
Noteikti nepiekrītu	20	3.4	4	1.3	12	2	8	2.6
Kopā	597	100.1	252	100	595	100	309	100
Reizēm man liekas, ka neesmu pietiekami labs								
Noteikti piekrītu	123	20.6	70	22.2	135	23	66	21.6
Piekrītu	324	54.2	168	53.2	290	49.4	156	51
Nepiekrītu	131	21.9	66	20.9	137	23.3	77	25.2
Noteikti nepiekrītu	2	3.3	12	3.7	25	4.3	7	2.2
Kopā	580	100	316	100	587	100	306	100
Vairums mana vecuma zēnu un meiteņu ir gudrāki nekā es								
Noteikti piekrītu	84	14.1	42	13.4	77	13.1	35	11.5
Piekrītu	241	40.4	128	40.8	224	38.1	111	36.4
Nepiekrītu	244	40.9	135	43	256	43.5	138	45.2
Noteikti nepiekrītu	28	4.6	9	2.8	31	5.3	21	6.9
Kopā	597	100	314	100	588	100	305	100
Man diezgan labi sokas sportā								
Noteikti piekrītu	180	30.2	92	29	145	24.5	74	24.2
Piekrītu	269	45.1	157	49.5	293	49.4	142	46.4
Nepiekrītu	120	20.1	54	17.1	123	20.7	69	22.5
Noteikti nepiekrītu	28	4.6	14	4.4	32	5.4	21	6.9
Kopā	597	100	317	100	593	100	306	100

Tabula Nr. 22. (turpinājums) Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no viedokļa par sevi

Apgalvojums	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Jūtos ļoti neērti, ja man jāuzstājas ar runu klasē								
Noteikti piekrītu	199	33.2	99	31	182	30.7	107	34.7
Piekrītu	233	38.8	125	39.2	234	39.5	111	36
Nepiekrītu	144	24	73	22.9	140	23.6	75	24.4
Noteikti nepiekrītu	24	4	22	6.9	36	6.2	15	4.9
Kopā	600	100	319	100	592	100	308	100
Maniem vecākiem ir svarīga mana labsajūta								
Noteikti piekrītu	207	34.9	113	35.6	208	35.1	105	34.1
Piekrītu	330	55.6	174	54.9	317	53.5	166	53.9
Nepiekrītu	46	7.8	25	7.9	51	8.6	28	9.1
Noteikti nepiekrītu	10	1.7	5	1.6	16	2.8	9	2.9
Kopā	593	100	317	100	592	100	308	100
Daudz uztraucos par muļķībām								
Noteikti piekrītu	106	17.7	62	19.6	132	22.4	69	22.3
Piekrītu	274	45.8	134	42.4	248	42.2	130	42.1
Nepiekrītu	193	32.3	111	35.1	181	30.8	95	30.7
Noteikti nepiekrītu	25	4.2	9	2.9	27	4.6	15	4.9
Kopā	598	100	316	100	588	100	309	100
Bieži vien nervozēju par niekiem								
Noteikti piekrītu	158	26.3	91	28.6	169	28.5	96	31.4
Piekrītu	261	43.5	126	39.6	247	41.5	119	38.9
Nepiekrītu	160	26.7	83	26.1	152	25.5	69	22.5
Noteikti nepiekrītu	21	3.5	18	5.7	27	4.5	22	7.2
Kopā	600	100	318	100	595	100	306	100
Man ir daudz dažādu interešu un vaļasprieku								
Noteikti piekrītu	168	27.9	88	27.9	164	27.6	90	28.8
Piekrītu	313	52	169	53.7	302	50.8	145	46.5
Nepiekrītu	107	17.8	51	16.2	117	19.7	63	20.2
Noteikti nepiekrītu	14	2.3	7	2.2	11	1.9	14	4.5
Kopā	602	100	315	100	594	100	312	100

Runājot par attiecību veidošanu ar citiem cilvēkiem, tabulā Nr. 23 redzami dažādi apgalvojumi. Un arī šeit secinājumi ir pretrunīgi – daļā apgalvojumu rezultāts laikā labāks ir kontroles grupā, bet daļā gadījumu – eksperimenta grupā. Piemēram, pirms intervences kontroles grupā apgalvojumam “vienmēr ir veids, kā atrisināt problēmas bez kautiņiem” piekrita 88,6% skolēnu, bet pēc intervences – 87,3% skolēnu, tātad vērojams samazinājums par 1,3 procentpunktiem. Savukārt eksperimenta grupā apgalvojumam pirms intervences piekrita 89,7% izglītojamo, bet pēc intervences – 85,9% skolēnu, uzrādot vēl straujāku samazinājumu kā kontroles grupā, proti, par 3,8 procentpunktiem.

Tai pat laikā apgalvojumam “ir daudz labāk zaudēt savaldību nekā mierīgi izskaidrot lietas” pirms intervences piekrita 19,3% kontroles grupas un 21,6% eksperimenta grupas dalībnieku, taču pēc intervences šis rādītājs bija 18,5% kontroles grupā un 19,4% - eksperimenta grupā. Tātad eksperimenta grupā šis pozitīvais

piekritušo skolēnu īpatsvara samazinājums ir lielāks – 2,2 procentpunkti iepretim kontroles grupas uzrādītajam 0,8 procentpunktu samazinājumam.

Tabula Nr. 23. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no viedokļa par attieksmi pret apkārtējiem

Apgalvojums	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja kāds cenšas likt tev justies necīgam, tev ir jāatbild viņam ar to pašu								
Noteikti piekrītu	48	8.1	29	9.3	52	8.9	33	10.6
Piekrītu	202	34.1	102	32.5	186	32	101	32.6
Nepiekrītu	309	52.2	163	52.1	313	53.8	158	51
Noteikti nepiekrītu	33	5.6	19	6.1	31	5.3	18	5.8
Kopā	592	100	313	100	582	100	310	100
Ir jāliek cilvēkiem saprast, ka dusmojies uz viņiem								
Noteikti piekrītu	36	6.1	20	6.4	50	8.6	22	7.1
Piekrītu	243	41.1	108	34.4	220	37.8	125	40.2
Nepiekrītu	288	48.7	173	55.1	287	49.3	152	48.9
Noteikti nepiekrītu	24	4.1	13	4.1	25	4.3	12	3.8
Kopā	591	100	314	100	582	100	311	100
Vienīgais veids, kā tikt galā ar pārdarītāju, ir likt viņam saprast, kurš te ir galvenais								
Noteikti piekrītu	49	8.3	26	8.4	50	8.7	27	8.7
Piekrītu	146	24.6	67	21.6	131	22.6	70	22.5
Nepiekrītu	339	57.2	184	59.4	333	57.6	183	58.8
Noteikti nepiekrītu	59	9.9	33	10.6	64	11.1	31	10
Kopā	593	100	310	100	578	100	311	100
Vienmēr ir veids, kā atrisināt problēmas bez kautiņiem								
Noteikti piekrītu	249	41.7	130	41.5	212	36.5	119	38.3
Piekrītu	280	46.9	151	48.2	295	50.8	148	47.6
Nepiekrītu	59	9.9	28	8.9	64	11	39	12.5
Noteikti nepiekrītu	9	1.5	4	1.4	10	1.7	5	1.6
Kopā	597	100	313	100	581	100	311	100
Ir daudz labāk zaudēt savaldību nekā mierīgi izskaidrot lietas								
Noteikti piekrītu	26	4.4	18	5.8	41	7.1	18	5.8
Piekrītu	89	14.9	49	15.8	66	11.4	42	13.6
Nepiekrītu	303	50.7	163	52.4	330	56.8	167	54.2
Noteikti nepiekrītu	179	30	81	26	144	24.7	81	26.4
Kopā	597	100	311	100	581	100	308	100

Līdzīgs secinājums izdarāms arī par dažādām rīcības situācijām attiecībā pret apkārtējiem, kas parādītas tabulā Nr. 24 – daļā gadījumu uzlabojums lielāks vērojams kontroles grupā, bet daļā gadījumu – eksperimenta grupā. Piemēram, pozitīvi vērtējams tas, ka rīcību “pateikt "nē", ja kāds man lūdz izdarīt kaut ko, ko nevēlos” kā viegli vai ļoti viegli paveicamu pirms intervences novērtēja 60,7% skolēnu, bet pēc intervences – jau 65,4% skolēnu, veidojot pieaugumu 4,7 procentpunktu apmērā, kas varētu tikt saistīts ar intervences programmas pozitīvo ietekmi.

Tomēr, piemēram, “pateikt kaut ko jauku draugam” kā viegli vai ļoti viegli izdarāmu rīcību pirms intervences kontroles grupā novērtēja 92,5% pētījuma dalībnieku, bet pēc intervences – 93,4% skolēnu (pieaugums 0,9 procentpunktu apmērā). Savukārt eksperimenta grupā pieaugums nav novērojams – gan pirms, gan

pēc intervences minēto rīcību kā viegli vai ļoti viegli paveicamu novērtēja 94,5% skolēnu.

Tabula Nr. 24. Eksperimenta un kontroles grupu dalībnieku skaits un īpatsvars pirms un pēc intervences īstenošanas atkarībā no rīcības pašvērtējuma

Apgalvojums	Pirms				Pēc			
	Kontroles grupa		Eksperimenta		Kontroles grupa		Eksperimenta	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Pateikt kaut ko jauku draugam								
Ļoti viegli	318	52.7	188	59.9	297	50.3	171	54.6
Viegli	240	39.8	109	34.6	254	43.1	125	39.9
Grūti	36	6	14	4.5	35	5.9	13	4.2
Ļoti grūti	9	1.5	3	1	4	0.7	4	1.3
Kopā	603	100	314	100	590	100	313	100
Palūgt kādam pakalpojumu								
Ļoti viegli	98	16.3	46	14.6	134	22.9	69	22
Viegli	308	51.3	162	51.6	304	52.1	147	47
Grūti	159	26.5	89	28.4	120	20.5	85	27.2
Ļoti grūti	35	5.9	17	5.4	26	4.5	12	2.8
Kopā	600	100	314	100	584	100	313	99
Izrādīt kādam, ka man viņš patīk								
Ļoti viegli	54	9	25	8	66	11.3	34	11.1
Viegli	112	18.7	51	16.3	120	20.6	55	17.9
Grūti	256	42.8	127	40.6	242	41.5	117	38.1
Ļoti grūti	177	29.5	110	35.1	155	26.6	101	32.9
Kopā	599	100	313	100	583	100	307	100
Pateikt "nē", ja kāds man lūdz izdarīt kaut ko, ko nevēlos								
Ļoti viegli	148	24.7	89	28.4	165	28.2	92	29.5
Viegli	224	37.3	101	32.3	218	37.2	112	35.9
Grūti	180	30	99	31.6	147	25.1	87	27.9
Ļoti grūti	48	8	24	7.7	56	9.6	21	6.7
Kopā	600	100	313	100	586	100.1	312	100
Lūgt palīdzību, ja man ir problēmas								
Ļoti viegli	101	16.8	54	17.3	112	19.2	65	21
Viegli	252	42	123	39.3	249	42.6	137	44.2
Grūti	185	30.8	103	32.9	171	29.3	79	25.5
Ļoti grūti	62	10.4	33	10.5	52	8.9	29	9.3
Kopā	600	100	313	100	584	100	310	100
Palīdzēt kādam, kuram ir nepieciešama palīdzība								
Ļoti viegli	246	41.3	141	44.8	243	41.4	140	44.7
Viegli	299	50.2	148	47	296	50.4	151	48.2
Grūti	41	6.9	22	7	37	6.3	20	6.4
Ļoti grūti	10	1.6	4	1.3	11	1.9	2	0.6
Kopā	596	100	315	100.1	587	100	313	99.9

Secinājumi

1. UNPLUGGED programma nav pozitīvi ietekmējusi tabakas cigarešu nesenas smēķēšanas rādītājus skolēnu vidū. Cigarešu smēķēšanas pēdējā mēneša laikā pieauga abās pētījuma grupās, taču eksperimenta grupā pieaugums bija pat lielāks (pieaugums par 5,4 procentpunktiem) nekā kontroles grupā (pieaugums par 4,1 procentpunktiem). Arī regulāras un ikdienas smēķēšanas izplatības pieaugums pētījuma laikā straujāks ir novērojams tieši eksperimenta grupā, salīdzinot ar kontroles grupu. Regulāri smēķējušo skolēnu īpatsvars pēdējā mēneša laikā pēc intervences bija pieaudzis par 2,9 procentpunktiem eksperimenta grupā, kamēr kontroles grupā – par 2,4 procentpunktiem. Savukārt ikdienā smēķējušo skolēnu īpatsvars bija pieaudzis par 1,8 procentpunktiem eksperimenta grupā un par 1,2 procentpunktiem – kontroles grupā. Gan kontroles grupas skolēnu ģimenēs visnotaļ bieži ir smēķējošs tēvs – nedaudz mazāk kā puse respondentu gan laikā pirms programmas īstenošanas, gan pēc tās ziņo, ka ģimenē ir tēvs, kurš smēķē ikdienā vai dažreiz. Skolēnu ziņotā informācija liecina, ka māte ģimenē smēķē ievērojami mazākam skolēnu īpatsvaram (aptuveni ceturtajai daļai skolēnu).
2. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi arī alkohola nesenas lietošanas rādītāju – lai gan kaut vienu reizi piedzērušos skolēnu īpatsvars pēdējo 30 dienu laikā eksperimenta grupā bija pieaudzis mazāk strauji (pieaugums par 6,4 procentpunktiem), iepretim 6,7 procentpunktiem kontroles grupā, tomēr regulāras piedzeršanās pieredze pēdējo 30 dienu laikā eksperimenta grupā pēc intervences ieviešanas vērojams straujāks kāpums – par 3,2 procentpunktiem, kamēr kontroles grupā rādītājs pieauga par 3,0 procentpunktiem. Katra desmitā skolēna vecāki viņiem atļauj (vai atļautu) lietot alkoholu, tādējādi radot izaicinājumu no atkarību izraisošām vielām brīvas dzīves kā vērtības un normas nostiprināšanos.
3. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi kanabisa nesenas lietošanas prevalences rādītājus. Lai gan pēdējā mēneša kanabisa lietošanas prevalence kontroles grupā pieaugusi straujāk (pieaugums par 2,5 procentpunktiem) kā eksperimenta grupā (pieaugums par 2,1 procentpunktiem), tomēr regulāras kanabisa lietošanas pēdējā mēneša laikā indikatoram eksperimenta grupā pēc intervences ieviešanas vērojams straujāks kāpums – 0,8 procentpunkti, kamēr kontroles grupā rādītājs pieauga par 0,7 procentpunktiem. Taču šie rādītāji interpretējami piesardzīgi ārkārtīgi mazā kanabisa lietotāju absolūtā skaita dēļ.
4. UNPLUGGED programma nav pozitīvi ietekmējusi jebkādu nelegālo vielu lietošanas izplatību pēdējo 30 dienu laikā (kaut viena viela). Minētajam indikatoram eksperimenta grupā pēc programmas ieviešanas vērojams pat straujāks kāpums – 2,2 procentpunkti, kamēr kontroles grupā rādītājs pieauga par 1,8 procentpunktiem.
5. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi skolnieku attieksmi pret cigarešu smēķēšanu, alkohola lietošanu un kanabisa vai citu nelegālo atkarību izraisošo vielu lietošanu rādītājus. Pētījuma rezultāti ir pretrunīgi – daļā attieksmes jautājumu lielāki uzlabojumi attieksmē ir vērojami eksperimenta grupā, taču daļā attieksmes jautājumu straujāki uzlabojumi vērojami kontroles grupā.

6. UNPLUGGED programma ir pozitīvi ietekmējusi skolēnu informētību par dažādām nelegālajām atkarību izraisošām vielām - eksperimenta grupā informēto skolēnu īpatsvara pieaugums ir lielāks attiecībā uz visām nelegālajām atkarību izraisošām vielām, izņemot kreku.
7. UNPLUGGED programma ir pozitīvi ietekmējusi arī skolēnu zināšanas par dažādām atkarību izraisošajām vielām.
8. UNPLUGGED programma ir paaugstinājusi skolēnu pārliecību par savām zināšanām par atkarību izraisošajām vielām.
9. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi skolēnu riska apzināšanos dažādu vielu lietošanas gadījumā.
10. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi skolēnu attieksmi pret skolu vai attiecību veidošanas ar citiem cilvēkiem rādītājus.
11. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi skolēnu viedoki par negatīvu sociālo seku vielu lietošanas dēļ rādītājus.
12. UNPLUGGED programma nav pārliecinoši pozitīvi ietekmējusi skolnieku pārliecības par sevi un lēmuma pieņemšanas prasmju rādītājus.

Pētījuma rezultātu interpretācijas ierobežojumi

Jāņem vērā, ka pētījuma rezultātus varēja ietekmēt šādi ierobežojumi:

- a) Latvijā UNPLUGGED programma tika pilotēta Covid-19 pandēmijas apstākļos, daļēji attālinātā režīmā. Programma tika izstrādāta un tās efektivitāte pierādīta īstenošanai tikai klātienēs režīmā.
- b) programmas ieviešanā bija novērotas nobīdes no programmas nodarbību grafika un satura daļā skolu, kas pilotēja programmu – nodarbības netika īstenotas reizi nedēļā un/vai nodarbību saturs netika īstenots pilnā apjomā, kā tas noteikts saskaņā ar programmas metodiskajiem materiāliem. Pieturēšanās pie programmas satura un grafika ievērošanas tiek uzskatīts par būtisku faktoru, kas var ietekmēt programmas efektivitāti.
- c) datu interpretāciju apgrūtinā nelielais atlasē lielums. Fundamentālu secinājumu izdarīšanai, nepieciešamais aprēķinātais atlasē lielums mērāms tūkstošos, kas Latvijas apstākļos grūti realizējams.
- d) legālo atkarību izraisošo vielu lietošanas augstā izplatība un tolerance sabiedrībā. Pētījuma rezultāti apliecina, ka skolēnu ģimenēs bieži ir smēķējošs tēvs un pastāv tolerance pret alkohola lietošanu. Ņemot vērā, ka ģimene ir viena no būtiskākajām atkarību profilakses ietekmes vidēm, atkarību izraisošo vielu lietošanas plašā izplatība un augstā tolerance pret tām mazina šādu intervencu pozitīvo ietekmi.

5. Pedagogu atsauksmes par programmu

Zemāk pievienotas saņemtās atsauksmes no pedagogiem gan par pašu programmu un materiāliem, gan par pilotēšanas gaitas organizēšanu:

- 1) “Paldies jums par visu, par zināšanām un tādu maigu atmosfēru, ka visi dalās ar zināšanām, dalās ar pieredzi. Tas bija vislabākais, man liekas.”
- 2) “Principā izdarīju visu, kā paredzēts. Paldies par lielisko iespēju, ka ir materiāls, kuru var izmantot un skaidri runāt par tēmām, kas ir aktuālas un nepieciešamas, kur ir jau saplānotas un sagatavotas stundas. Par tām tēmām arī nav jāmeklē sevišķi daudz. Noteikti noderēs gan man, gan kolēģēm. Turpmāk varēšu padalīties ar materiāliem, kā reāli var novadīt stundu.”
- 3) “Es varu apgalvot, ka 99% bērnu – cenšoties sevi pasargāt no kaitīgajiem ieradumiem, ir pielikuši sev ķeksīti klāt. Tas nozīmē to, ka tikai 1 bērns no visas klases ir gan kaut ko paprovējis, gan kaut ko lietojis. Es arī gribu pateikt paldies visiem par kopējo darbu. Tas nebija vienkārši. Tas bija diezgan komplicēti, ņemot vērā, kas mums bija – slimības un viss pārējais. Bet skatoties kopumā uz to, kas ir paveikts – tas bija ļoti pamācoši, ļoti interesanti. Un es ceru, ka bērniem tas būs paliekoši, jo šī informācija bija ļoti apjomīga un kvalitatīva. Paldies visiem par piedalīšanos kopīgā darbā. Noteikti katrai skolai tas bija ļoti liels pienesums. Un es nenožēloju ne minūti, ka piedalījos.”
- 4) “Mans galvenais paldies ir “Divu Ganu” komandai, jo visiem bija skaidrs, kas ir jādara. Ja visur būtu tik skaidras norādes, kā šeit – kur, kas katrā kastītē jāliek, tas būtu daudz vienkāršāk. Man par to jāsaka liels paldies. Pateicoties šim projektam man izdevās iepazīt savu klasi daudz labāk.”
- 5) “Tik labi organizētā projektā es arī nebiju piedalījies. Viss bija uz tādu *ūsiņu*. Superīgi! Par visu bija padomāts, un tad ir tik ļoti viegli strādāt. Liels paldies un forši! Paldies, man bija prieks sadarboties.”
- 6) “Es arī esmu bijusi daudz projektos, daudz nodarbībās, bet šis tiešām ir ļoti, ļoti labi organizēts projekts. Regulāra pieskatīšana, regulāra rakstīšana. Es arī nebiju visas reizes, bet kad es varēju – es biju un zināju. Paldies, tiešām! “Divi Gani”, jūs esiet brīnišķīgi.
Mums bija bloka stundas un laika bija vairāk. Man ļoti patika un jauniešiem... bija tādi, kam ne visai... Bet bija arī tādi, kuru acis un sejas es redzēju. Varēja uzreiz saprast, ka viņi aizdomājās par visu. Man bija tāds gandarījums, ka divpadsmit nodarbības nav pa velti bijušas. Tās kartītes – ak, Dievs – cik tur bija sarežģīti. Es priecājos, ka viņi nezina tos vārdus un priecājos, ka viņiem nav intereses par kokaīnu un citām vielām, bet vismaz viņiem tiešām būs tāds priekšstats, ka to nevajag lietot. Man ir ļoti žēl, ka sociālajās zinībās vairs nav atkarību temata.”
- 7) “Žēl, ka nebija tik daudz vecāku. Lai gan dažkārt liekas – jo mazāk, jo kvalitatīvāk. Pēc mūsu tikšanās klātienē ar vecākiem es sapratu, kāpēc tie bērni ir tādi, kādi viņi ir. Viņi liekās tādi virspusēji, ka viņiem viss vienalga, bet, lasot tās burtnīcas – laikam tas ir tas vecums, kad viņi baidās atklāties. Es

ceru, ka burtnīcās viņi rakstīja tās īstās vēlmes. Es arī ieguldīju savu darbu, jo man bija 6. klase un viņi par daudz ko brīnījās, un visu apvienoju ar *Kahoot*, un tas viņiem ļoti patika – modernais. Protams, paldies, ka bija iespēja iesaistīties projektā. Es šādā projektā esmu pirmo reizi. Un ja viss tik zināms un visu laiku tevi pieskata, tad es labprāt vēl turpinātu piedalīties. Paldies par ieguldīto darbu visiem! Gan pedagogiem, gan organizatoriem.”

- 8) “Mums gāja ļoti labi. Mums bija izņēmuma gadījums, kad es nevarēju integrēt nodarbības savās mācību stundās. Mēs integrējām nodarbības ceturtdienās pēc 7. stundas. Tie skolēni, kas nāca aktīvi, mani pat pārsteidza ar savu taujāšanu un jautāšanu. Visvairāk viņiem patika aktivitātes. Darba burtnīcas viņiem mazāk patika. Bija grūti pat to vienu teikumu piedabūt uzrakstīt. Bet ļoti patika situāciju izspēles. Viņi noteikti ir paņēmuši sev mācību – “kā pateikt nē”, un pāri visam, ka vienkārši “nē” arī der par atbildi. To viņi man vēl pēdējā nodarbībā teica, ka atcerās riktīgi, ka arī “nē” ir pilns teikums un tālāk nekas nav jāpaskaidro. Viņi var būt tik patstāvīgi, ka viņiem nav nekādi paskaidrojumi jāsniedz, ka pietiek ar to “nē”. Cerams viņi to izmantos – nevis pret vecākiem – bet brīžos, kur būs jāizvairās no situācijām, kādas bija nodarbībās. Mums visas nodarbības bija klātienē. Ja es kādreiz slimoju, tad mēs pārlikām. Likās, ka laiks ir, un tā līdz maija beigām izdevās izņemt visu lēnā garā.”
- 9) “Mēs jau no sākuma jutām, ka bijām lutināti, čubināti un šis projekts ir bijis ļoti, ļoti vērtīgs. Es novēroju, ka jaunieši aiznesa šo informāciju tālāk. Pie manis nāca klašu audzinātāji un teica: “Kas tas ir? Ko tu tur dari? Vai tu varētu kaut vienu nodarbību ienākt un pastāstīt?” Man aktīvākie, protams, bija puīši klasē. Meitenes bija ļoti klusas. Izdarīja minimālo, ko prasīja. Bet aktivitātēs lielāko dalību ņēma puīši. Bet es saprotu, ka uzvedības problēmas vairāk ir tieši zēniem. Par nodarbībām kā tādām. Divas nodarbības es slimoju un vadīju attālināti un jaunieši bija klātienē – skolā. Un man laikam bija ļoti, ļoti paveicies, ka šajās klases stundās, kur es gāju, klases audzinātāja ir sociālo zinību skolotāja. Šī skolotāja bija klātesoša visās stundās. Pievienotā vērtība bija tā, ka pēc nodarbības bija pusdienu pārtraukums 40 minūtes, un bieži vien mums pusdienu pārtraukumā ieilga diskusijas, un arī sociālo zinību skolotāja varēja pielikt kaut ko klāt – kā putukrējumiņu visām tām nodarbībām, ko mēs ikdienā darījām.”
- 10) “Paldies gribu pateikt visiem, visiem, visiem. Tiem, kuri vadīja projektu. Tie, kuri sadarbojās ar mums katru nedēļu. Paldies kolēģiem par interesantām domām, par jūsu pieredzi, kā jūs strādājat, kā jūs protat šos projekta materiālus izmantot ikdienā. Es, kā skolotāja, gribēju pateikt lielu paldies par materiāliem. Es visu laiku nodarbojos ar veselības jautājumiem. Te ir foršas tēmas, kas ir saistītas ar grupām un komunikāciju. Kā atrast kopīgu valodu, kā izteikt savas domas. Patiešām fantastiski materiāli, kurus es izmantoju gan savās stundās, gan klases audzināšanas stundās. Tāpēc visiem paldies. Īpaši projekta vadītājiem, jo ziniet – vadīt stundas – tas ir viens, bet sagatavoties nodarbībām – tas prasa ilgāku laiku. Un ja runa ir par tik lielu grupu kā mūsējā.. Mēs esam ļoti dažādi. Grūti visus atkal atgriezt projektā, lai viss notiktu, kā vajadzīgs. Tāpēc paldies organizatoriem. Milzīgs darbs padarīts, bet es domāju, ka gala rezultāts ir un visiem viss izdodas. Paldies jums.”

- 11) “Īpašu paldies gribu teikt Jolantai. Par to, ka viņa iedrošināja, par spēju uzdrīkstēties, un par tādu mieru, kad darba dienas beigās jau likās, ka tūlīt tūlīt viss sprāgs.. un Jolanta... es nezinu, kā viņai izdodas saglabāt tādu mieru. Cilvēkus, kam emocijas ļoti ekspresīvi izpaužas, viņa spēj nomierināt. Re, cik labi, ka viss ir kārtībā. Un vēl savai kolēģei Ritai gribu teikt paldies. Kad dažbrīd likās, viss – esmu iekavējusi visas nodarbības. Es domāju, ka esmu vienīgā, un ka man laikam jāatsakās no projekta. Tad es izdzirdēju, ka Ritai gāja tikpat grūti, kā man, un es domāju, cik labi, ka neesmu vienīgā! Tāpēc bez organizatoriem saku paldies saviem kolēģiem. Paldies par sadarbību. Mums viss izdevās!”
- 12) “Man projekts gāja ļoti viegli. Mana klase ļoti mani atbalstīja. Piekrītu kolēģītei, kas teica, ka iepazīna savu klasi. Es arī iepazīnu savu klasi. Es audzinu savu klasi pirmo gadu. Man ir ļoti plašpīga klase laikam. Viņi pilnīgi visu par sevi izstāsta. Liekas, ka 8. klase varētu par sevi arī kaut ko nepateikt, bet... tas nozīmē, ka viņi jūtas droši viņu klases biedru, gan manā klātbūtnē. Es viņiem jautāju: “Kas jums vislabāk patika?” Viņi teica, tas ir tas, ko viņi darīja praktiski. Izspēlēja lomu spēles. Spēlēja teātri. Tātad viņiem ļoti patika. Tagad mūsu klasē ir tāda frāze, kas laikam ilgi tiks lietota. Viņi pateica to arī vecākiem. “Ja izsmēķē cigareti, 11 minūtes mazāk dzīvo”, un tad saskaitiet, cik daudz jūs no sevis, no savas dzīves esiet paši noņēmuši nost! Paldies organizatoriem. Iedeva visu, kas bija vajadzīgs. Ja ir aktivitāte, kur vajag lipekļšus – tad ir lipekļši. Ja vajadzīgas šķēres, tad ir šķēres. Paldies organizatoriem!”

1.pielikums – aptaujas anketa

Pirms sāc atbildēt uz jautājumiem, lūdzu, izlasi zemāk raskfīto!

Šī aptauja ir daļa no pētījuma, lai izvērtētu skolu atkarību profilakses programmas „UNPLUGGED” darbības rezultātus. Programmas īstenošana tiek veikta Latvijas skolās 2021/2022. mācību gadā.

Šīs aptaujas anketas mērķis ir noskaidrot Tavus uzvedības paradumus, zināšanas un attieksmi attiecībā uz atkarību izraisošo vielu lietošanu. Anketu aizpildīsi divas reizes – šobrīd un mācību gada noslēgumā, lai noskaidrotu izmaiņas tavos paradumos, zināšanās un attieksmē.

Šī ir pilnībā anonīma aptauja. Tev nav jānorāda Tavs vārds vai kāda cita informācija, kas ļautu Tevi identificēt. Uz anketas saglabāsies tikai anonīmais kods, ko tikko izveidoji atbilstoši norādītajai instrukcijai.

Ja Tu neatrodi atbildi, kas precīzi atspoguļo Tavu viedokli, atzīmē to atbildi, kas liekas tai vistuvākā. Lūdzu atzīmē atbildi uz katru jautājumu, ievērojot “X” atbilstošajā kvadrātā. Ja anketas aizpildīšanas laikā Tev rodas jautājumi, lūdzu, pacel roku, un skolotājs Tev palīdzēs.

Ir svarīgi, lai uz ikvienu jautājumu Tu atbildētu godīgi un atklāti.

Aizpildītā aptaujas anketa Tev ir jāatdod skolotājam!

Tava klase ir izvēlēta dalībai šajā pētījumā pēc nejaušības principa. Latvijā aptauju pēc Veselības ministrijas pasūtījuma veic SIA „Divi gani”. Daļība aptaujā ir brīvprātīga. Atceries, ka Tavas atbildes ir pilnīgi konfidenciālas, rezultāti netiks atspoguļoti klases vai skolas līmenī.

Jau tagad pateicamies Tev par līdzdalību! Lūdzu, sāc anketas aizpildīt!

1. Tu esi zēns meitene

2. Kurā gadā esi dzimis/-usi? 20 gadā

3. Kuri no turpmāk minētajiem cilvēkiem dzīvo ar tevi vienā mājāsniecībā?

Atzīmē visu, kas ir attiecināms.

- 1 Tēvs
- 1 Patēvs
- 1 Māte
- 1 Pamāte
- 1 Brālis(-ļi) un/vai māsa(-s)/pusbrālis(-ļi) un/vai pusbmāsa(-s)
- 1 Vecvecāks(-i)
- 1 Cits(-i) radnieks(-i)
- 1 Persona(-s), kura(-s) nav radnieks(-i)

4. Vai tev ir brāļi/māšas, tostarp pusbrāļi un pusbmāšas?

Atzīmē visu, kas ir attiecināms.

- 1 Nē
- 2 Jā, vecāki
- 3 Jā, jaunāki
- 4 Jā, divīji

5. Cik reižu (ja vispār) esi smēķējis cigaretes?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Reižu skaits						
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-29	30 vai vairāk
a) Dzīves laikā	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pēdējos 12 mēnešos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pēdējās 30 dienās	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

6. Cik cigarešu tu parasti izsmēķē nedēļā?

Ja tu smēķē retāk nekā reizi nedēļā vai nesmēķē vispār, lūdzu, atzīmē 0.

Cigarešu skaits nedēļā					
0	1-2	3-5	6-9	10-19	20 vai vairāk
☐	☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5	6

7. Cik ticams, ka katrs no turpmāk minētajiem gadījumiem notiktu ar tevi, ja tu smēķētu cigaretes nākamajā mēnesī?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Ļoti ticams	Ticams	Maz ticams	Ļoti maz ticams
a) Būtu problēmas saskarsmē ar vecākiem	☐	☐	☐	☐
b) Rastos problēmas ar draugiem	☐	☐	☐	☐
c) Izveidotos atkarība	☐	☐	☐	☐
d) Rastos naudas problēmas	☐	☐	☐	☐
e) Justos relaksētāk	☐	☐	☐	☐
f) Būtu jautrāk	☐	☐	☐	☐
g) Kļūtu populārāks/-a draugu, vienaudžu vidū	☐	☐	☐	☐
h) Būtu daudz pārliecinātāks un atvērtāks	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

8. Cik bieži tu pašlaik lieto alkoholu, piemēram, alu, vīnu vai stipros alkoholiskos dzērienus?

Pacenties pieskaitīt arī tās reizes, kad esi dzēris tikai nelielu daudzumu.

Katru dienu	Katru nedēļu	Katru mēnesi	Reti	Nekad
☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

9. Cik reižu esi bijis piedzēries, lietojot alkoholiskos dzērienus?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Reižu skaits						
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-29	30 vai vairāk
a) Dzīves laikā	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pēdējos 12 mēnešos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pēdējās 30 dienās	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

10. Cik ticams, ka katrs no turpmāk minētajiem gadījumiem notiktu ar tevi, ja tu lietotu alkoholu nākamajā mēnesī?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Ļoti ticams	Ticams	Maz ticams	Ļoti maz ticams
a) Būtu sliktas sekmes skolā	☐	☐	☐	☐
b) Būtu problēmas saskarsmē ar vecākiem	☐	☐	☐	☐
c) Rastos problēmas ar draugiem	☐	☐	☐	☐
d) Izveidotos atkarība	☐	☐	☐	☐
e) Rastos naudas problēmas	☐	☐	☐	☐
f) Justos relaksētāk	☐	☐	☐	☐
g) Būtu jautrāk	☐	☐	☐	☐
h) Kļūtu populārāks/a draugu, vienaudžu vidū	☐	☐	☐	☐
i) Aizmirstu par savām problēmām	☐	☐	☐	☐
j) Būtu daudz pārliecinātāks un atvērtāks	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

11. Cik reižu esi ostījis vielas (līmi, benzīnu, krāsas šķīdinātāju utt.), lai apreibinātos?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Reižu skaits						
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-29	30 vai vairāk
a) Dzīves laikā	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pēdējos 12 mēnešos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pēdējās 30 dienās	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

12. Vai jebkad esi dzirdējis par kādu no šīm vielām?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Jā	Nē
a) Trankvilizatori vai sedatīvie līdzekļi	☐	☐
b) Marihuāna/hašišs (kanabis)	☐	☐
c) LSD	☐	☐
d) Amfetamīni	☐	☐
e) Kreks	☐	☐
f) Kokaīns	☐	☐
g) Spaišs	☐	☐
h) Heroīns	☐	☐
i) Ekstazī	☐	☐
j) GHB/GBL	☐	☐
k) Metadons	☐	☐
l) "Maģiskās sēnes"	☐	☐
	1	2

13. Cik reizu esi lietojis marihuānu/hašišu (kanabis)....? (nekad = 0)

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Reizu skaits						
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-29	30 vai vairāk
a) Dzīves laikā	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pēdējos 12 mēnešos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pēdējās 30 dienās	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

14. Vai jebkad esi lietojis kādu no turpmāk minētajām atkarību izraisošajām vielām?

Atzīmē vienu vai vairākus lodziņus katrā rindā.

	Jā, pēdējās			
	Nē	30 dienās	12 mēnešos	Jā, kādreiz dzīves laikā
a) Trankvilizatori (nomierinošas zāles/sedatīvie līdzekļi/miega zāles, (bez ārsta izrakstītas receptes)	☐	☐	☐	☐
b) LSD vai halucinogēnie līdzekļi	☐	☐	☐	☐
c) Amfetamīni	☐	☐	☐	☐
d) Kreks	☐	☐	☐	☐
e) Kokaīns	☐	☐	☐	☐
f) Spaiss	☐	☐	☐	☐
g) Heroīns	☐	☐	☐	☐
h) Ekstazī	☐	☐	☐	☐
i) GHB/GBL	☐	☐	☐	☐
j) Metadons	☐	☐	☐	☐
k) "Maģiskās sēnes"	☐	☐	☐	☐
l) Ketamīns	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

15. Cik ticams, ka katrs no turpmāk minētajiem gadījumiem notiktu ar tevi, ja tu lietotu marihuānu vai citas nelegālas vielas nākamajā mēnesī?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Ticams			
	Ļoti ticams	Ticams	Maz ticams	Ļoti maz ticams
a) Būtu problēmas ar policiju	☐	☐	☐	☐
b) Būtu problēmas skolā	☐	☐	☐	☐
c) Būtu problēmas ar vecākiem	☐	☐	☐	☐
d) Rastos problēmas ar draugiem	☐	☐	☐	☐
e) Izveidotos atkarība	☐	☐	☐	☐
f) Rastos naudas problēmas	☐	☐	☐	☐
g) Justos relaksētāks	☐	☐	☐	☐
h) Būtu jautrāks	☐	☐	☐	☐
i) Kļūtu populārāks/a draugu, vienaudžu vidū	☐	☐	☐	☐
j) Būtu daudz pārliecinātāks un atvērtāks	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

16. Cik ticams, ka darīsi katru no turpmāk minētajām lietām TUVĀKĀ GADA LAIKĀ?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Ļoti ticams	Ticams	Maz ticams	Ļoti maz ticams
a) Smēļēsi cigaretes	☐	☐	☐	☐
b) Lietosi alkoholiskos dzērienus (alu, vīnu, stipros alkoholiskos dzērienus)	☐	☐	☐	☐
c) Piedzērsies	☐	☐	☐	☐
d) Smēļēsi marihuānu/hašišu (kanabisu, kāsi, zāli)	☐	☐	☐	☐
e) Ostīsi vielas (līmi utt.), lai apreibinātos	☐	☐	☐	☐
f) Lietosi nelegālas vielas	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

17. Turpmāk ir pāris apgalvojumi, kurus cilvēki ir izteikuši par nelegālām vielām.

Kādā mērā piekrīti turpmāk minētajiem viedokļiem par atkarību izraisošajām vielām?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Noteikti piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Noteikti nepiekrītu
a) Atkarību izraisošo vielu lietošana var būt patīkama nodarbe	☐	☐	☐	☐
b) Jaunietim nekad nevajadzētu izmēģināt atkarību izraisošo vielu lietošanu	☐	☐	☐	☐
c) Atkarību izraisošās vielas lietot ir jautri	☐	☐	☐	☐
d) Ir daudz citu lietu, kas ir riskantākas nekā atkarību izraisošo vielu pamēģināšana	☐	☐	☐	☐
e) Ikviens, kurš pamēģina atkarību izraisošās vielas, galu galā to nožēlo	☐	☐	☐	☐
f) Likumi par atkarību izraisošajām vielām būtu jāpadara stingrāki	☐	☐	☐	☐
g) Atkarību izraisošo vielu lietošana ir viens no lielākajiem jaunumiem Latvijā	☐	☐	☐	☐
h) Atkarību izraisošās vielas palīdz cilvēkiem izbaudīt dzīvi pilnībā	☐	☐	☐	☐
i) Skolās būtu jāmāca par atkarību izraisošo vielu lietošanas patiesajiem riskiem	☐	☐	☐	☐
j) Policijai nevajadzētu krist uz nerviem jauniešiem, kuri izmēģina atkarību izraisošās vielas	☐	☐	☐	☐
k) Eksperimentēt ar atkarību izraisošajām vielām nozīmē atdot kontroli pār savu dzīvi	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

18. Zemāk minēti dažādi apgalvojumi par vielām. Katram apgalvojumam pretī atzīmē "jā", ja tam piekrīti, vai "nē", ja tam nepiekrīti.

	Jā	Nē	Nezinu
a) Nikotīns ir cigaretēs iekļautā viela, kas izraisa plaušu vēzi	☐	☐	☐
b) Lai kļūtu atkarīgs no smēķēšanas, ir jāizsmēķē vairākas cigaretes dienā daudz gadu garumā	☐	☐	☐
c) Sievietes apreibst no alkohola ātrāk kā vīrieši	☐	☐	☐
d) Lai izvadītu no organisma alkoholu, ko satur bundža stipra alus, ir nepieciešama pusstunda	☐	☐	☐
e) Marihuānas smēķēšana neizraisa fizisku atkarību	☐	☐	☐
f) Hašiša vai marihuānas lietošana lielos apjomos mazina dzimumhormonu ražošanu	☐	☐	☐
	1	2	3

19. Turpmāk ir pāris apgalvojumi par tavām zināšanām par dažādām vielām. Kādā mērā piekrīti turpmāk minētajam?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Noteikti piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Noteikti nepiekrītu
a) Zinu visu, kas man ir jāzina, par nikotīnu un tā ietekmi	☐	☐	☐	☐
b) Zinu visu, kas man ir jāzina, par alkoholu un tā ietekmi	☐	☐	☐	☐
c) Zinu visu, kas man ir jāzina, par citām atkarību izraisošām vielām un to ietekmi	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

20. Cik [oti, tavuprāt, **CILVĒKI RISKĒ** nodarīt sev pāri (fiziski vai citādi), ja viņi ...

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Neriskē	Nedaudz riskē	Daudz riskē	Nezinu
a) šad un tad uzsmēķē cigareti	☐	☐	☐	☐
b) smēķē vienu vai vairākas paciņas cigarešu dienā	☐	☐	☐	☐
c) iedzer vienu vai divus dzērienus teju katru nedēļu	☐	☐	☐	☐
d) lieto alkoholu katru dienu	☐	☐	☐	☐
e) pamēģina inhalantus (līmi, benzīnu utt.) vienu vai divas reizes dzīvē	☐	☐	☐	☐
f) pamēģina marihuānu/hašišu (kanabiss, kāsis, zāle) vienu vai divas reizes dzīvē	☐	☐	☐	☐
g) smēķē marihuānu/hašišu regulāri	☐	☐	☐	☐
h) šad un tad lieto citas atkarību izraisošas vielas	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

21. Vai kāds no turpmāk minētajiem cilvēkiem smēķē cigaretes?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Smēķē katru dienu	Dažreiz smēķē	Nesmēķē	Nezinu	Man nav tādas personas vai netiekos ar to
a) Māte	☐	☐	☐	☐	☐
b) Tēvs	☐	☐	☐	☐	☐
c) Labākais draugs/draudzene	☐	☐	☐	☐	☐
d) Brāļ/māsas	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

22. Atbildot uz šo jautājumu, iedomājies draugus, ar kuriem pavadi lielāko daļu sava brīvā laika.

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Neviens	Mazāk nekā puse no tiem	Aptuveni puse no tiem	Vairāk nekā puse no tiem	Visi	Nezinu
a) Cik daudziem no viņiem patīk skola?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Cik daudziem no viņiem padodas mācības skolā?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Cik daudzi no viņiem smēķē cigaretes?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Cik daudzi no viņiem pārmērīgi lieto alkoholu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Cik daudzi no viņiem lieto marihuānu vai citas atkarību izraisošas vielas?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6

23. Vai kāds no taviem brāļiem vai māsām?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Jā	Nē	Nezinu	Man nav brāļu/māsu
a) lieto alkoholiskos dzērienus (alu, vīnu, stiprosalkoholiskos dzērienus)	☐	☐	☐	☐
b) piedzeras	☐	☐	☐	☐
c) smēķē marihuānu/hašišu (kanabisu, kāsi, zāli)	☐	☐	☐	☐
d) osta vielas (līmi, benzīnu, krāsas šķīdinātāju u. c.)	☐	☐	☐	☐
e) lieto citas atkarību izraisošas vielas	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

24. Vai kāds no turpmāk sniegtajiem aprakstiem atbilst cilvēkiem Tev apkārt?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Noteikti piekřītu	Piekřītu	Nepiekřītu	Noteikti nepiekřītu
a) Manās mājās ir noteikti skaidri noteikumi, kurus jāievēro	☐	☐	☐	☐
b) Mani vecāki zina, kur atrodos vakaros	☐	☐	☐	☐
c) Varu viegli saņemt atbalstu (piemēram, problēmas gadījumā mani uzklausa, sniedz padomu, palīdz) no sava tēva un/vai mātes	☐	☐	☐	☐
d) Man ir svarīgi nepievēlēt savus vecākus	☐	☐	☐	☐
e) Es varu saņemt atbalstu (piemēram, problēmas gadījumā mani uzklausa, sniedz padomu, palīdz) no sava labākā drauga/draudzenes	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

25. Atbildot uz nākamajiem jautājumiem, tev ir jāatzīmē, vai piekrīti vai nepiekrīti apgalvojumiem par savu ģimeni.

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Noteikti piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Noteikti nepiekrītu
a) Manā ģimenē palīdzam un atbalstām cits citu	☐	☐	☐	☐
b) Mana ģimene neapspriež savas problēmas	☐	☐	☐	☐
c) Ģimenē nestrīdamies bieži	☐	☐	☐	☐
d) Manā ģimenē ikvienam ir skaidri noteikti pienākumi	☐	☐	☐	☐
e) Mana ģimene kopā var tikt galā praktiski ar jebkuru izaicinājumu vai grūtību	☐	☐	☐	☐
f) Manā ģimenē visi baudām dzīvi un esam labā omā	☐	☐	☐	☐
g) Manā ģimenē ikvienam ir svarīgi paust savu viedokli	☐	☐	☐	☐
h) Manā ģimenē reti zaudējam savaldīšanos	☐	☐	☐	☐
i) Manā ģimenē ikvienam par noteikumu pārkāpšanu pienākas stingrs sods	☐	☐	☐	☐
j) Manā ģimenē varam darīt, ko vien gribam	☐	☐	☐	☐
k) Mana ģimene vienmēr visu dara kopā	☐	☐	☐	☐
l) Manā ģimenē mēdzam lietas pārunāt	☐	☐	☐	☐
m) Manā ģimenē neviens nekad nesit cits citam	☐	☐	☐	☐
n) Manā ģimenē valda noteikums "Vispirms darbs, tad atpūta"	☐	☐	☐	☐
o) Manā ģimenē mūs nesoda un nelamā, ja kaut ko izdarām nepareizi	☐	☐	☐	☐
p) Manā ģimenē labi satiekam cits ar citu	☐	☐	☐	☐
q) Ģimenē nestāstām cits citam par savām personīgajām problēmām	☐	☐	☐	☐
r) Manā ģimenē bieži nekritizējam cits citu	☐	☐	☐	☐
s) Ģimenes locekļiem ir strikts viedoklis par to, kas ir pareizi un kas nepareizi	☐	☐	☐	☐
t) Manā ģimenē nākam un ejam, kad vēlamies	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

26. Ja Tu gribētu lietot alkoholu, vai Tavi vecāki atļautu (atļauj tev) to darīt?

Atzīmē tikai vienu lodziņu.

- 1 Atļautu (atļauj man) lietot alkoholu
- 2 Neatļautu (neatļauj) man mājās lietot alkoholu
- 3 Neatļautu (neatļauj man) dzert vispār
- 4 Nezinu

27. Ja Tu gribētu smēļēt, vai Tavi vecāki atļautu (atļauj) to darīt?

Atzīmē tikai vienu lodziņu.

- 1 Atļautu (atļauj man) smēļēt
2 Neatļautu (neatļauj man) smēļēt mājās
3 Neatļautu (neatļauj man) dzert vispār
4 Nezinu

28. Kādas ir tavas atzīmes, salīdzinot ar taviem klasesbiedriem, pēdējā mācību gadā?

Atzīmē tikai vienu lodziņu.

- 1 Daudz labākas
2 Labākas
3 Tādas pašas kā vairākumam no viņiem
4 Sliktākas

29. Tavuprāt, vai būsi uzlabojis savas atzīmes šī mācību gada noslēgumā?

Atzīmē tikai vienu lodziņu.

- 1 Jā
2 Visticamāk, jā
3 Visticamāk, nē
4 Nē

30. Kādas ir tavas domas par skolu pašlaik?

Atzīmē tikai vienu lodziņu.

- 1 Ļoti patīk
2 Mazliet patīk
3 Man šeit īpaši nepatīk
4 Man šeit vispār nepatīk

31. Kādā mērā piekrīti turpmāk minētajiem apgalvojumiem par savu skolu?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

	Noteikti piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Noteikti nepiekrītu
a) Skolēniem manā klasē patīk būt kopā	☐	☐	☐	☐
b) Vairums skolēnu manā klasē ir laipni un izpalīdzīgi	☐	☐	☐	☐
c) Citi skolēni mani pieņem, kāds/-a esmu	☐	☐	☐	☐
d) Man ir ļoti svarīgi, kā man sokas skolā	☐	☐	☐	☐
e) Ļoti respektēju to, ko mani skolotāji man saka	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

32. Vai pēdējo 12 mēnešu laikā tev ir bijušas kādas no turpmāk minētajām problēmām?

Atzīmē katrā rindā vienu atbildi.

	Nekad	Jā, tādēļ ka lietoju alkoholu	Jā, tādēļ ka lietoju alkoholu vai atkarību izraisošas vielas	Jā, citu iemeslu, nevis atkarību izraisošo vielu lietošanas dēļ
a) Strīds	☐	☐	☐	☐
b) Kautiņš	☐	☐	☐	☐
c) Negadījums vai trauma	☐	☐	☐	☐
d) Naudas vai citu vērtīgu lietu nozaudēšana	☐	☐	☐	☐
e) Man piederošu priekšmetu vai drēbju sabojāšana	☐	☐	☐	☐
f) Problēmas attiecībās ar (taviem) vecākiem	☐	☐	☐	☐
g) Problēmas attiecībās ar (taviem) draugiem	☐	☐	☐	☐
h) Problēmas attiecībās ar (taviem) skolotājiem	☐	☐	☐	☐
i) Slikta sekmes skolā	☐	☐	☐	☐
j) Kļuvu par zādzības vai laupīšanas upuri	☐	☐	☐	☐
k) Nonācu slimnīcā vai neatliekamās medicīniskās palīdzības uzņemšanas nodalījumā	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

33. Ir vairāki iespējamie veidi, kā pieņemt lēmumus.

Cik ļoti turpmāk minētais attiecas uz tevi?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Noteikti piekritu	Piekritu	Nepiekritu	Noteikti nepiekritu
a) Ja esmu kaut ko izlēmis darīt, vienmēr to īstenoju	☐	☐	☐	☐
b) Bieži vien izlemju, nedomājot par sekām	☐	☐	☐	☐
c) Pirms kaut ko daru, izvērtēju visas iespējas	☐	☐	☐	☐
d) Bieži vien nožēloju kaut ko, ko biju izlēmis	☐	☐	☐	☐
e) Kad izlemju par kaut ko, man ir vienalga, ko domā draugi	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

34. Iztēlojies sevi kādā no turpmāk minētajām situācijām. Dažas no tām tev var likties ļoti pazīstamas, dažas mazāk pazīstamas, līdz ar to tu varētu nejusties tik pārliecinošs atbildot. Pietiek, ja darīsi, ko spēsi.

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Ļoti ticams	Ticams	Maz ticams	Ļoti maz ticams
Tu un tavs labākais draugs/draudzene esat ballītē, kur satiekat jaunus cilvēkus, un tev ļoti gribas tos iepazīt.				
a) Kāds tev piedāvā kopīgi uzsmēļēt marihuānu. Tavs draugs/draudzene piekrīt. Un ko tu?	☐	☐	☐	☐
Tu un tavs draugs/draudzene cītīgi mācāties, gatavojoties kontroldarbam skolā, kas būs nākamajā dienā. Abi jūtat stresu un jums jānomainās.				
b) Tavs draugs/draudzene ierosina, ka cigarete palīdzētu, un piedāvā to tev. Vai pieņemsi to?	☐	☐	☐	☐
Nākamajā dienā abi nokārtojāt kontroldarbu un ir iemesls nosvinēt.				
c) Jums vēl ir palikusi pāri kabatas nauda, un alkohola veikals ir netālu. Vai pirksi alkoholu (alu, vīnu), lai nosvinētu?	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

35. Kādā mērā piekrīti turpmāk minētajiem viedokļiem par sevi?

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Noteikti piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Noteikti nepiekrītu
a) Uzskatu, ka man piemīt vairākas labas īpašības	☐	☐	☐	☐
b) Spēju darīt lietas tikpat labi kā lielākā daļa citu cilvēku	☐	☐	☐	☐
c) Reizēm man liekas, ka neesmu pietiekami labs/-a	☐	☐	☐	☐
d) Vairums mana vecuma zēnu un meiteņu ir gudrāki nekā es	☐	☐	☐	☐
e) Man diezgan labi sokas sportā	☐	☐	☐	☐
f) Jūtos ļoti neērti, ja man jāuzstājas ar runu klasē	☐	☐	☐	☐
g) Maniem vecākiem ir svarīga mana labsajūta	☐	☐	☐	☐
h) Daudz uztraucos par muļķībām	☐	☐	☐	☐
i) Bieži vien nervozēju par niekiem	☐	☐	☐	☐
j) Man ir daudz dažādu interešu un vajasprieku	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

36. Turpmāk ir pāris apgalvojumi par attiecībām ar citiem cilvēkiem.

Atzīmē atbildi, kas visvairāk atbilst tavam viedoklim.

	Noteikti piekřitu	Piekřitu	Nepiekřitu	Noteikti nepiekřitu
a) Ja kāds cenšas likt tev justies niecīgam, tev ir jāatbild viņam ar to pašu	☐	☐	☐	☐
b) Ir jāliek cilvēkiem saprast, ka dusmojies uz viņiem	☐	☐	☐	☐
c) Vienīgais veids, kā tikt galā ar pāridarītāju, ir likt viņiem saprast, kurš te ir galvenais	☐	☐	☐	☐
d) Vienmēr ir veids, kā atrisināt problēmas bez kautiņiem	☐	☐	☐	☐
e) Ir daudz labāk zaudēt savaldību nekā mierīgi izskaidrot lietas	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

37. Iztēlojies, ka vēlies izdarīt turpmāk minētās lietas. Cik viegli vai grūti tev tas liktos?

Atzīmē vienu lodziņu katrā līnijā.

Es vēlētos...

	Ļoti viegli	Viegli	Grūti	Ļoti grūti
a) pateikt kaut ko jauku draugam	☐	☐	☐	☐
b) palūgt kādam pakalpojumu	☐	☐	☐	☐
c) izrādīt kādam, ka man viņš(-a) patīk	☐	☐	☐	☐
d) pateikt "nē", ja kāds man lūdz izdarīt kaut ko, ko nevēlos	☐	☐	☐	☐
e) lūgt palīdzību, ja man ir problēmas	☐	☐	☐	☐
f) palīdzēt kādam, kuram ir nepieciešama palīdzība	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

2.pielikums – anonīmā koda ģenerēšanas veidlapa

1

INDIVIDUĀLAIS KODS

Valsts kods

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

Latvija

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
funds

REGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PĒTĪJUMA DALĪBNIĒKA INDIVIDUĀLĀ KODA IZVEIDOŠANAS INSTRUKCIJA

█	←		█	█	□	□	□	□	□	□	□	□
		Vārds										
█	←											
█	←	Uzvārds										
█	←	Dzimšanas datums (dd.mm.gggg.)										
█	←											
		Mātes vārds										
█	←											
		Tēva vārds										
█	←											
		Vecāsmātes no mātes puses vārds										
█	←											
		Tava acu krāsa										
█	←											

NORĀDĪJUMI

- Tā kā šīs lapas mērķis ir nodrošināt absolūtu anketas anonimitāti, vienlaikus nodrošinot iespēju sasaistīt šo anketu ar anketu, ko aizpildīsi vēlreiz vēlāk, lūdzam:
 - rūpīgi izlasīt šos norādījumus un, ja rodas jautājumi, vērsties pie skolotāja;
 - rūpīgi aizpildīt lodziņos prasīto informāciju un veidlapas kreisās malas joslā krāsainajos lodziņos izrakstīt iezīmētos burtus, tādā veidā izveidojot individuālo kodu;
 - kad visi individuālā koda lodziņi ir aizpildīti, nogrieziet pa raustīto līniju izveidošanas instrukciju nost, paturot piespraustu vienīgi lapas strēmēli ar izveidoto individuālo kodu.
- Aizpildī pirmās sešas lodziņu rindas, ņemot vērā šādus noteikumus:
 - ieraksti katrā lodziņā tikai vienu burtu;
 - starp vārdiem nelieto tukšumzīmes (piemēram, Annamarija, nevis Anna Marija vai Anna-Marija);
 - izmanto pārsvītrotu nulli (Ø, nevis 0);
 - ja nezini (vai neatceries atbildi), lūdzu, attiecīgajā vietā individuālā koda lodziņā ieraksti Ø;
 - ja prasītais vārds ir par īsu un krāsainais lodziņš paliek neaizpildīts, lūdzam tam pretī esošā individuālā koda lodziņā ierakstīt Ø.
- Izvēlies tikai vienu alternatīvu variantu savai acu krāsai un ievieto burtu no sarkanajiem taisnstūriem lapas kreisās malas joslā.

Pateicamies par sadarbību!

3.pielikums – informētās piekrišanas forma par dalību pētījumā eksperimenta un kontroles grupas dalībnieku vecākiem vai aizbildņiem

VECĀKU/AIZBILDŅU INFORMĒTĀS PIEKRIŠANAS FORMA

PIEKRIŠANAS FORMA IR PAREDZĒTA VECĀKIEM/AIZBILDŅIEM, KURU BĒRNI TIEK AICINĀTI IEISAISTĪTIES PĒTĪJUMĀ "Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi 12-14 gadus vecu skolēnu vidū. Eksperimentāls pētījums skolu atkarības profilakses programmas "UNPLUGGED" darbības rezultātu izvērtēšanai."

Pētījuma nosaukums

"Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi 12-14 gadus vecu skolēnu vidū. Eksperimentāls pētījums skolu atkarības profilakses programmas "UNPLUGGED" darbības rezultātu izvērtēšanai."

Pētījuma aktualitāte

Jā agrāk jaunieši uzsāk atkarību izraisošo vielu lietošanu, jo augstāks ir risks, ka mūža laikā var izveidoties atkarība no tām. Šis risks jauniešu vidū ir augsts – pirmā cigarete un glāze alkoholiskā dzēriena Latvijas skolēnu vidū tiek pamāģināta visbiežāk 13 gadu vecumā vai agrāk, bet narkotikas – 15 gadu vecumā.

Programmu "UNPLUGGED" veido 12 nodarbības, kas tiek īstenotas skolā un ietver jautājumus, kas skar kritiskās domāšanas, lēmumu pieņemšanas, radošās domāšanas, efektīvas komunikācijas, savstarpējo attiecību, empātijas un citu prasmi un iemaņu attīstīšanu 12-14 gadus veciem jauniešiem, lai novērstu vai attālinātu atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanu. Programma tikuši izstrādāta starptautiski īstenota projekta ietvarā un izpēti par tās piemērotību īstenošanai Latvijā pēc Veselības ministrijas pasūtījuma veic SIA "Divi gani". Programma paredzēta 12-14 gadus veciem skolēniem, un tās mērķis ir novērst vai aizkavēt atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanu 12-14 gadus vecu skolēnu vidū.

Šī skolēnu aptauja, kurā aicināts piedalīties Jūsu bērns, ir daļa no visā Latvijā veikta pētījuma, lai nodrošinātu skolu atkarību profilakses programmas „UNPLUGGED” darbības izvērtēšanu. Latvijā aptauju pēc Veselības ministrijas pasūtījuma veic SIA „Divi gani”.

Šī informētās piekrišanas forma ir par Jūsu bērna dalību pētījumā, nevis par dalību programmas "UNPLUGGED" īstenošanā. Ja klase, kurā mācās Jūsu bērns, ir tikuši izlozēta dalībai programmas "UNPLUGGED" nodarbību cildā (skat. zemāk sadaļu "Dalībnieku atlase"), Jūs saņemsiet papildu informētās piekrišanas formu ar lūgumu apliecināt savu piekrišanu sava bērna dalībai minētajās nodarbībās.

Pētījuma mērķis

Aptaujas veikšanas mērķis ir noskaidrot pētījuma dalībnieku uzvedības paradumus, zināšanas un attieksmi attiecībā uz atkarību izraisošo vielu lietošanu.

Dalībnieku atlase

Kopumā programmas "UNPLUGGED" programmas īstenošanā un darbības izvērtēšanā piedalīsies 1260 skolēnu no visas Latvijas – 420 no viņiem apgūst minētās 12 nodarbībās, savukārt 840 skolēni nepiedalīsies nodarbībās, bet piedalīsies pētījumā, lai izvērtētu programmas "UNPLUGGED" ietekmi uz skolēnu zināšanām, paradumiem un attieksmi salīdzinot ar skolēniem, kuri apgūst standartizēto izglītības programmu un nepiedalās programmas 12 nodarbību īstenošanā. Skolu un klašu izvēle – kuras piedalīsies faktiskā programmas nodarbību pirmreizējā īstenošanā, bet kuras – tikai pētījumā, notikusi pēc nejaušības (loterijas) principa no skolu saraksta. Dalībai pētījumā netika izlozēti skolēni pa vienam, loterija notika klašu līmenī (pētījumā piedalās visa klase, izņemot bērnus, kuru vecāki sava bērna dalībai pētījumā nav piekrituši).

Pētījuma izpildes veids

Anketu katrs skolēns tiks lūgts aizpildīt divas reizes – vienu reizi pirms atlasītās skolās Latvijā tiek uzsākta programmas "UNPLUGGED" pirmreizējā īstenošanas un otru reizi – pēc tam, kad programmas īstenošana būs noslēgusies, lai noskaidrotu izmaiņas pētījumā iesaistīto pusaudžu zināšanās, uzvedības paradumos un attieksmē.

Dalība brīvprātīga

Jūsu bērna dalība šajā pētījumā ir pilnīgi brīvprātīga. Neatkarīgi no Jūsu lēmuma – ļaut vai neļaut savam bērnam

piedalīties pētījumā, izglītības process, kuru Jūsu bērns saņem šajā skolā, tiks nodrošināts bez izmaiņām. Pirms lēmuma pieņemšanas, Jūs varat apspriesties par pētījumā iesaistīto skolotāju.

Procesa apraksts

- Ja piekrītat, ka Jūsu bērns piedalās šajā pētījumā, Jums nekas nav jādara (to sauc par pasīvo informēto piekrišanu). Ja nepiekrītat, ka Jūsu bērns piedalās pētījumā, Jums jāparaksta dokumenta beigās redzamā atteikuma forma;
- Ja piekrītat, ka Jūsu bērns piedalās pētījumā, viņam tiks lūgts aizpildīt anonīmu aptaujas anketu – uz tās neparādīsies nekāda informācija, kas bērnu varētu identificēt, uz tās parādīsies tikai anonīms pētījuma dalībnieka kods;
- Pēc anketas aizpildes bērns anketu atdos skolotājam, savukārt skolotājs anketas atdos pētījuma komandai;
- Kad Latvijā būs noslēgusies programmas “UNPLUGGED” pirmreizējā īstenošana, Jūsu bērnam tādu pašu aptaujas anketu tādā pašā veidā tiks lūgts aizpildīt vēlreiz, lai noskaidrotu, vai ir identificējamas izmaiņas zināšanās, uzvedības paradumos, attieksmē.

Neērtības un riski

Dalība pētījumā Jūsu bērnam neradīs nekādas neērtības vai riskus.

Ieguvumi

Jūsu bērns sniegs ieguldījumu citās valstīs savu efektivitāti jau apliecinājušas atkarību profilakses programmas aprobācijā Latvijā, tādējādi veicinot uz pierādījumiem balstītu atkarību izraisošu vielu profilakses programmu ieviešanu skolās un attiecīgi vielu lietošanas mazināšanos pusaudžu vidū mūsu valstī.

Konfidencialitāte

Pētījuma laikā iegūtā informācija, tiks konfidenciali uzglabāta. Informācija, kas par Jūsu bērnu tiks savākta pētījuma laikā, būs anonīma un pieejama vienīgi pētniekiem. Anketas tiks numurētas ar anonīmu identifikācijas numuru, uz tām nebūs redzams Jūsu bērna vārds vai personas kods. Aptaujas rezultāti netiks atspoguļoti individuāla bērna, klases vai skolas līmenī, bet gan tikai apkopotā veidā par visu valsti.

Rezultātu izmantošana

Rezultāti, kas tiks iegūti pētījuma laikā, tiks izmatoti, lai izvērtētu programmas “UNPLUGGED” īstenošanas ietekmi uz 12-14 gadus vecu skolēnu zināšanām, attieksmi un atkarības izraisošo vielu lietošanas paradumiem salīdzinājumā ar standartizētās izglītības programmas īstenošanu.

Atteikuma iespējas

Jūsu bērnam nav jāpiedalās šajā pētījumā, ja Jūs to nevēlaties, un atteikšanās piedalīties nekādā veidā neietekmēs Jūsu bērna izglītības procesu.

Saziņas persona

Ja Jums rodas kādi jautājumi, Jūs varat uzdot tos skolotājam, kurš Jūsu bērnam iedeva šo informētās piekrišanas formu, vai pētījuma koordinatorei: |

Institucionāls apstiprinājums

Atļauju pētījuma veikšanai skolā sniedz katra pētījumā iesaistītā skola. Pētījuma ētiku ir apstiprinājuši Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas atbalsta fonda Medicīnisko un biomedicīnisko pētījumu ētikas komiteja.

Piekrišanas apliecinājums

Esmu izlasījis minēto informāciju. Man ir bijusi iespēja uzdot par to jautājumus, un uz visiem jautājumiem esmu saņēmis apmierinošas atbildes. Es saprotu, ka, ja piekrītu, ka mans bērns piedalās pētījumā, man nekas nav jādara (t.s. īstenoju t.s. pasīvo piekrišanu). Ja nepiekrītu, ka mans bērns piedalās pētījumā, es zemāk parakstos (vai nu ar drošu elektronisko parakstu, vai izdrukājot formu un parakstot manuāli) un 3 darba dienu laikā no šīs formas saņemšanas e-pastā, šo formu atgriežu skolas skolotājam, kurš to man ir atsūtījis (attiecīgi – ja parakstīts ar elektronisko parakstu, nosūtu skolotājam uz e-pastu, ja parakstīta drukāta forma – nogādāju izdrukāto un parakstīto oriģinālu skolotājam klātienē, pa pastu vai tamlīdzīgi).

Ja NEVĒLATIES, lai Jūsu bērns piedalās šajā pētījumā, lūdzu, zemāk aizpildiet jautāto informāciju, parakstieties un 3 darba dienu laikā nododiet šo parakstīto formu skolotājam, kurš to Jums atsūtīja.

Bērna vārds, uzvārds:	Bērna tēva/mātes/aizbildņa vārds, uzvārds:	Bērna tēva/mātes/aizbildņa paraksts:	Datums (diena, mēnesis, gads):
-----------------------	--	--------------------------------------	--------------------------------

VECĀKU/AIZBILDŅU INFORMĒTĀS PIEKRIŠANAS FORMA

PIEKRIŠANAS FORMA IR PAREDZĒTA VECĀKIEM/AIZBILDŅIEM, KURU BĒRNI TIEK AICINĀTI IESAISTĪTIES SKOLU ATKARĪBAS PROFILAKSES PROGRAMMAS "UNPLUGGED" PILOTĒŠANĀ LATVIJĀ

Programmas īstenošanas mērķis

Jo agrāk jaunieši uzsāk atkarību izraisošo vielu lietošanu, jo augstāks ir risks, ka mūža laikā var izveidoties atkarība no tām. Šis risks jauniešu vidū ir augsts – pirmā cigarete un glāze alkoholiskā dzēriena Latvijas skolēnu vidū tiek pamēģināta visbiežāk 13 gadu vecumā vai agrāk, bet narkotikas – 15 gadu vecumā.

Ir pierādīts, ka atkarības profilakses programmām skolās ir nozīme atkarības risku mazināšanā. Latvijā pēc LR Veselības ministrijas iniciatīvas tiek īstenots iepirkums „Vispārīzglītojošo skolu sociālās ietekmes profilakses programmas „UNPLUGGED” 12 līdz 14 gadus veciem skolēniem, lai novērstu vai attālinātu atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanu adaptēšana un pilotēšana”. Īstenošanas mērķis ir tulkot un adaptēt programmas metodiskos materiālus latviešu valodā, veikt to aprobāciju un izvērtēt programmas piemērotību īstenošanai Latvijas vispārīzglītojošās skolās. Iepirkums ir daļa no ESF projekta „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” (identifikācijas Nr.9.2.4.1/16/T/001). Programmas īstenošanu realizē SIA “Divi gani”.

Programma “UNPLUGGED”

Programmu “UNPLUGGED” veido 12 nodarbības, kas tiek īstenotas skolā un ietver jautājumus, kas skar kritiskās domāšanas, lēmumu pieņemšanas, radošās domāšanas, efektīvas komunikācijas, savstarpējo attiecību, empātijas un citu prasmju un iemaņu attīstīšanu 12-14 gadus veciem jauniešiem, lai novērstu vai attālinātu atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanu. Programma tiks izstrādāta starptautiski īstenota projekta ietvarā un izpēti par tās piemērotību īstenošanai Latvijā pēc Veselības ministrijas pasūtījuma veic SIA “Divi gani”. Programma paredzēta 12-14 gadus veciem skolēniem, un tās mērķis ir novērst vai aizkavēt atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanu 12-14 gadus vecu skolēnu vidū.

Dalība programmā

Ja Jūs saņemat šo informētās piekrišanas formu, tad skola, kurā mācās Jūsu bērns, ir tikusi pēc nejaušības (loterijas) principa izlozēta dalībai programmā no kopējā skolu saraksta. Skolēni dalībai programmā netika izlozēti pa vienam, loterija notika klašu līmenī (programmā piedalīsies visa klase, izņemot bērnus, kuru vecāki sava bērna dalībai programmā nebūs piekrituši).

Šī informētās piekrišanas forma ir par Jūsu bērna dalību programmas “UNPLUGGED” īstenošanā.

Programmas īstenošanas norise

Programmas īstenošana notiks Jūsu bērna skolā, un to vadīs Jūsu bērna skolā strādājošs pedagogs, kas ir apguvis programmas īstenošanai nepieciešamo apmācību programmu.

Jūsu bērns piedalīsies 12 nodarbībās, kā arī saņems programmas darba burtnīcu. Nodarbības notiks reizi nedēļā, kopumā 12 nedēļu garumā, un to norises laiku koordinēs Jūsu bērna skolas personāls. Iespējams, tā tiks īstenota stundu laikā, iespējams – ārpusstundu aktivitātēs. Par to informāciju varat saņemt skolā. Epidemioloģiskās situācijas dēļ tās var notikt arī attālināti. Bērnam pirms dalības uzsākšanas nodarbībās iepriekš nav speciāli jāgatavojas.

Programmas apraksts

Programma sastāv no 12 nodarbībām. Tā pamatojas uz sociālās ietekmes modeli (sniegtā informācija un paredzamās darbības nav pamācošas, norājošas), tā ir interaktīva, un tajā ir integrēti sociālo prasmju elementi un uzskati par normām, vērtībām.

Vienas nodarbības ilgums ir 40 minūtes. Katras nodarbības sākumā ir ievads, tai seko aktivitāšu daļa, un nodarbība noslēdzas ar nobeiguma daļu. Nodarbību tēmas un tajās izmantotās metodes (iekavās) ir šādas:

1. Uzsākot “UNPLUGGED” programmu – ievads par programmu, nodarbību norises noteikumi, zināšanu pārskatīšana par atkarību izraisošām vielām (prezentācija, grupu darbs, aktivitātes, mājasdarbs)

2. **Būt vai nebūt grupā** – grupas ietekmes un grupas gaidu noskaidrošana (situāciju izspēle, vispārēja diskusija, spēle)
3. **Alkohols, risks un aizsardzība** – informācija par dažādiem atkarību izraisošo vielu lietošanu ietekmējošiem faktoriem (informācijas sniegšana)
4. **Kam tu tici? Un vai tas pamatojas reālos faktos** – informācijas kritiskā vērtējuma veicināšana, pārdomas par atšķirībām starp pašu viedokli un faktiskajiem datiem, normu koriģēšana (prezentācija, vispārēja diskusija, grupu darbs, spēle)
5. **Smēķēšana: esi informēts (-a)** – informācija par smēķēšanas sekām, paredzamo un reālo seku diferenciaciju un īstermiņa un ilgtermiņa sekām (tests, vispārēja diskusija, atsauksmes, spēle, informācijas sniegšana)
6. **Izpaudies!** – adekvāta emociju paušana, nošķirot verbālo un neverbālo saziņu (spēle, vispārēja diskusija, grupu darbs)
7. **Uzdriekties, iestājies!** – pārliecinātības un cieņas pret citiem veicināšana (vispārēja diskusija, grupu darbs, lomu spēle)
8. **Ballīšu karalis/karaliene** – pozitīvo īpašību atpazīšana un novērtēšana, pozitīvu atgriezenisko saikņu pieņemšana, praktizēšana un pārdomas par saziņu ar citiem (lomu spēle, spēle, vispārēja diskusija)
9. **Narkotikas: esi informēts (-a)** – informācija par atkarību izraisošo vielu lietošanas pozitīvo un negatīvo ietekmi (grupu darbs, tests, informācija)
10. **Paņēmiens kā tikt galā** – negatīvo sajūtu paušana, vājo īpašību pārvarēšana (prezentācija, vispārēja diskusija, grupu darbs)
11. **Problēmu risināšana un lēmumu pieņemšana** – strukturēta problēmu risināšana, radošās domāšanas un paškontroles veicināšana (prezentācija, vispārēja diskusija, grupu darbs, mājasdarbs)
12. **Mērķu uzstādīšana** – īltermiņa un īstermiņa mērķu noteikšana, atgriezeniskā saite par programmu un programmas ietvaros īstenoto (spēle, grupu darbs, vispārēja diskusija)

Vecāku dalība

Programma paredz arī vecāku iesaisti. Jūs kā vecāks saņemsiet uzaicinājumu piedalīties trīs vecāku tikšanās reizēs, kurās tiks izrunātas tēmas par pusaudžu vecumposmam aktuālām problēmām un kā ar tām labāk tikt galā, atstot pašpārliecinātību runāt un risināt tās.

Dalība brīvprātīga

Jūsu bērna dalība šajā programmā ir pilnīgi brīvprātīga. Pirms lēmuma pieņemšanas Jūs varat apspriesties par to ar programmas īstenošanā iesaistīto skolotāju.

Piekrīšanas procesa apraksts

- Ja piekrītat, ka Jūsu bērns piedalās šajā programmā, Jums nekas nav jā dara (to sauc par pasīvo informēto piekrišanu). Ja nepiekrītat, ka Jūsu bērns piedalās programmā, Jums jāparaksta dokumenta beigās redzamā atteikuma forma.
- Ja piekrītat, ka Jūsu bērns piedalās programmā, viņš vienlaikus piedalās arī pētījumā. Tas ir aprakstīts otrajā informētās piekrišanas formā, kuru Jūs arī esat saņēmis. Ja ~~nepiekrītat~~, ka Jūsu bērns piedalās programmā, Jums ir jāparaksta gan šī, gan otra informētās piekrišanas forma.

Neērtības un riski

Dalība programmā Jūsu bērnam var radīt izmaiņas mācību procesa organizēšanā. Izmaiņas mācību procesa organizēšanā var rasties arī tad, ja viņš nepiedalās programmā, bet to dara pārējie viņa klasesbiedri/~~enas~~. Precīzu informāciju par to, kā notiks programmas īstenošana Jūsu bērna skolā, varat saņemt, sazinoties ar skolu.

Ieguvumi

Jūsu bērns sniegs ieguldījumu citās valstīs savu efektivitāti jau apliecinājušas atkarību profilakses programmas pilotēšanā Latvijā, tādējādi veicinot uz pierādījumiem balstītu atkarību izraisošu vielu profilakses programmu ieviešanu skolās un attiecīgi vielu lietošanas mazināšanos pusaudžu vidū mūsu valstī.

Konfidencialitāte

Programmas laikā iegūtā informācija, tiks konfidenciali uzglabāta. Informācija, kas par Jūsu bērnu tiks savākta programmas laikā, būs anonīma un pieejama vienīgi pētniekiem.

Atteikuma iespējas

Jūsu bērnam nav jāpiedalās šajā programmā, ja Jūs to nevēlaties.

Saziņas persona

Ja Jums rodas kādi jautājumi, Jūs varat uzdot tos skolotājam, kurš Jūsu bērnam iedeva šo informētās piekrišanas formu, vai pētījuma koordinatorei: |

Institucionāls apstiprinājums

Atļauju pētījuma veikšanai skolā sniedz katra pētījumā iesaistītā skola. Pētījuma ētiku ir apstiprinājuši Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas atbalsta fonda Medicīnisko un biomedicīnisko pētījumu Ētikas komiteja.

Piekrīšanas apliecinājums

Esmu izlasījis minēto informāciju. Man ir bijusi iespēja uzdot par to jautājumus, un uz visiem jautājumiem esmu saņēmis apmierinošas atbildes. Es saprotu, ka, ja piekrītu, ka mans bērns piedalās programmā, man nekas nav jādara (t.s. īstenoju t.s. pasīvo piekrišanu). Ja nepiekrītu, ka mans bērns piedalās programmā, es zemāk parakstos (vai nu ar drošu elektronisko parakstu, vai izdrukājot formu un parakstot manuāli) un 3 darba dienu laikā no šīs formas saņemšanas e-pastā, šo formu atgriežu skolas skolotājam, kurš to man ir atsūtījis (attiecīgi – ja parakstīts ar elektronisko parakstu, nosūtu skolotājam uz e-pastu, ja parakstīta drukāta forma – nogādāju izdrukāto un parakstīto oriģinālu skolotājam klātienē, pa pastu vai tamlīdzīgi).

Ja NEVĒLATIES, lai Jūsu bērns piedalās šajā programmā, lūdzu, zemāk aizpildiet jautāto informāciju, parakstieties un 3 darba dienu laikā nododiet šo parakstīto formu skolotājam, kurš to Jums atsūtīja.

Bērna vārds, uzvārds:	Bērna tēva/mātes/aizbildņa vārds, uzvārds:	Bērna tēva/mātes/aizbildņa paraksts:	Datums (diena, mēnesis, gads):